

INTELLECTUAL PROPERTY LAW
OLOMOUC LAWYERS DAYS 2016. INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE.
PALACKY UNIVERSITY IN OLOMOUC. MAY 2016.

OTÁZKY,
ÚVÁHY,
ODPOVĚDI.

PRÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ.
OLOMOUCKÉ PRÁVNICKÉ DNY 2016.

MICHAL ČERNÝ - NORBERT ADAMOV

2016 IURIDICUM OLOMOUCENSE O.P.S.
E-KNIHA/E-BOOK

POVINNÉ ÚDAJE O KNIZE

Vzor citace: Adamov, N. In Černý, M. - Adamov, N. *Otázky, úvahy, odpovědi. Právo duševního vlastnictví. Olomoucké právní dny 2016.* Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2016.

Autorství kapitol v e-knize:

Michal Černý Ph.D. - kapitoly I. a V.

Norbert Adamov PhD. - kapitoly II. - IV.

Tato e-kniha/e-book obsahuje některé otázky, úvahy a odpovědi, které byly rozpracovány na základě příspěvků autorů v sekci práva duševního vlastnictví mezinárodní vědecké konference Olomoucké právní dny 2016, kterou ve dnech 19.-20.05.2016 pořádala Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Další příspěvky přednesené na některých sekcích (např. sekci práva obchodních korporací) jsou uspořádány v rámci samostatných elektronických knih (např. *Výzvy v právu obchodních korporací a v právu soutěžním*) nebo dále např. ve sborníku *Olomoucké právní dny 2016. Sborník z mezinárodní vědecké konference* - obojí dostupné v **Depozitáři e-knih Iuridicum Olomoucense**. Některé odborné výstupy rovněž ve vědeckém časopisu právnickém *Acta Iuridica Olomucensia*, jehož archiv je dostupný na adrese acta.upol.cz

Tato elektronická kniha je šířena pod licencí Creative Commons 4.0, *Attribution-NonCommercial-NoDerivatives*. Dílo je možné opakovaně používat za předpokladu uvedení jmen autorů a jen na nekomerční účely, přičemž není možné z díla ani z jeho jednotlivých částí vyhotovit odvozené dílo formou zpracování nebo jiných změn.

Olomouc, prosinec 2016

Recenze: Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc. JUDr. Petr Prchal, Ph.D.

© 2016 Michal Černý - Norbert Adamov.

Vydalo: Iuridicum Olomoucense o.p.s.

ISBN: 978-80-87382-83-7 (ePub), 978-80-87382-85-1 (PDF),
978-80-87382-87-5 (iBooks)

INTELLECTUAL PROPERTY LAW
OLOMOUC LAWYERS DAYS 2016. INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE.
PALACKY UNIVERSITY IN OLOMOUC. MAY 2016.

OTÁZKY,
ÚVÁHY,
ODPOVĚDI.

PRÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ.
OLOMOUCKÉ PRÁVNICKÉ DNY 2016.

MICHAL ČERNÝ - NORBERT ADAMOV

2016 IURIDICUM OLOMOUCENSE O.P.S.
E-KNIHA/E-BOOK

OBSAH

POVINNÉ ÚDAJE O KNIZE	1
OBSAH	3
PŘEDMLUVA	7
O AUTORECH	8
Michal Černý Ph.D.	8
Norbert Adamov Ph.D.	8
I. OCHRANA OZNAČENÍ PŮVODU A ZEMĚPISNÝCH OZNAČENÍ “ŠAMPAŇSKOU KLAUZULÍ”?	9
Úvod kapitoly	10
Ohledně právních úprav označení původu a zeměpisných označení	11
Rozsah ochrany označení původu a/nebo zeměpisných označení	12
Úprava “šampaňská klauzule” v rámci právní úpravy srovnávací reklamy	16
Problém definice srovnávací reklamy	18
Problémy obsahu šampaňské klauzule	22
Ochrana označení původu a (ne)ochrana zeměpisných označení?	22
Ochrana výrobku a (ne)ochrana služeb s chráněným označením?	26
Rozsudky Soudního dvora ve vztahu ke srovnávací reklamě	29
C-381/05, De Landtsheer Emmanuele SA	29
C-112/99, Toshiba Europe.	29
C-44/01, Pippig Augenoptik.	29
C-356/04, Lidl Belgium.	30
C-59/05, Siemens.	32
C-533/06, O2 Holdings Limited, O2 (UK) Limited.	32
C-487/07, L'Oréal a další.	34
C-52/13, Posteshop.	35
Případová studie (reklama “Jihočeská Niva” od Madety)	36
Ochrana označení původu a zeměpisných označení v rámci vymáhání práv z průmyslového vlastnictví	42
Závěr kapitoly	44
Použité zdroje ke kapitole	48
II. VÝZNAM POJMU „SPRACOVANIE“ (SPRACOVANIE DIELA VO SVETLE SLOVENSKEJ A ČESKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY I)	51
Úvod kapitoly	52

Aranžmán hudobného diela	52
Inštrumentácia / Harmonizácia hudobného diela	53
Harmonizácia hudobného diela	54
K čomu konkrétne vznikne autorské právo na základe spracovania diela?	55
Ad a) autorské právo vznikne len k tomu, čo predstavuje tvorivý vklad	55
Ad b) autorské právo vznikne k spracovanému dielu ako k celku	55
Variácie vo výtvarnom umení	56
Imitácie vo výtvarnom umení	57
Deriváty a odlišnosti v štýle a použitej výtvarnej technike	59
Inšpirácia alebo iba upgrade do modernej formy	59

III. POŠKODENIE ALEBO ZNIČENIE ORIGINÁLU VÝTVARNÉHO DIELA Z HĽADISKA AUTORSKÉHO PRÁVA (SPRACOVANIE DIELA VO SVETLE SLOVENSKEJ A ČESKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY II)

61

Úvod kapitoly	62
Zásah do diela bez úmyslu vytvoriť nové autorské dielo?	62
Devastačný zásah do predmetu autorského diela	62
Artefakt amatérskou reštauráciou autorského diela	63
Čiastočný alebo úplný zánik výtvarného diela	64
Právo autora na nedotknuteľnosť svojho diela	64
Vzt'ahy a nároky	65
Ad A) Vzt'ah medzi autorom pôvodného diela a ďalšími osobami	65
Ad B) Vzt'ah medzi vlastníkom veci, ktorou bolo pôvodné dielo vyjadrené a autorom diela, ktoré vzniklo dobromyseľným alebo nedobromyseľným spracovaním pôvodného diela	68
Záver kapitoly	69

IV. REŠTAUROVANIE UMELECKÝCH DIEL VO SVETLE AUTORSKÉHO PRÁVA

70

Úvod kapitoly	71
Pojem „reštaurovanie“	73
Podstata reštaurátorskej činnosti	74
Ad a) Technické úkony	74
Ad b) Umeleckoremeselné úkony	75
Ad c) Úkony porovnateľné s autorskou tvorbou	76
Tvorivosť ako determinant	77
Reštaurovanie ako analógia interpretačného výkonu?	79
Reštaurátor ako spoluautor?	80

Konkurencia práv autora, vlastníka a reštaurátora	82
Záver kapitoly	86

V. OZNAČENÍ PŮVODU A ZEMĚPISNÁ OZNAČENÍ NA SLOVENSKU, V POLSKU A VE STŘEDOEVROPSKÉM PROSTORU VŮBEC **87**

Úvod kapitoly	88
Ochrana označení původu a zeměpisných označení ve středoevropských a vybraných východoevropských členských státech Evropské unie	89
Česká republika	89
Slovensko	90
Polsko	91
Maďarsko	92
Německo	94
Rakousko	96
Chorvatsko	97
Slovinsko	98
Litva	99
Lotyšsko	100
Estonsko	102
Závěr kapitoly	103
Literatura a další použité zdroje ke kapitole	105

PŘEDMLUVA

V této e-knize jsou obsaženy v kapitolách samostatné studie k vybraným otázkám práva duševního vlastnictví, u nichž autoři zastávají názor, že je třeba se k nim ve vědecké rozpravě vyslovit.

Kapitoly I. - III. rozvíjejí témata, která byla autory přednesena na sekci práva duševního vlastnictví na mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právnické dny 2016, kterou pořádala Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, v květnu 2016. Ostatní kapitoly (IV. a V.) jsou výstupy dalšího vědeckého výzkumu autorů.

Olomouc, prosinec 2016

Michal Černý Ph.D.

O AUTORECH

MICHAL ČERNÝ PH.D.

Michal Černý Ph.D. je odborným asistentem na katedře soukromého práva a civilního procesu na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, na které působí od roku 1996. Je rovněž členem *výzkumné skupiny práva duševního vlastnictví* na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Ve výzkumné a publikační činnosti se zaměřuje na právo duševního vlastnictví (především na práva na označení, zejména pak právo označení zeměpisného původu) a na právo obchodních korporací (dlouhodobě zejména otázkami výkonu práv společníků právními jednáními elektronickou cestou). Je autorem či spoluautorem několika odborných knih a několika desítek odborných článků či příspěvků do sborníků.

Působí také na jiných vysokých školách v České republice a na Slovensku, v rámci pedagogické, oponentní či recenzní činnosti.

Je rovněž evropským zástupcem ETMA + EDA (ochranné známky a (průmyslové) vzory) a patentovým zástupcem (M+D).

MICHAL.CERNY@UPOL.CZ

NORBERT ADAMOV PH.D.

JUDr. Norbert Adamov, PhD. sa venuje autorskému a občianskemu právu. Za jeho zatiaľ najvýznamnejší publikačný výstup v oblasti právnej vedy možno považovať monografiu *Hudobné dielo v kontexte autorského práva*, za ktorú v roku 2007 ocenený cenou Správnej rady nadácie Slovenskej advokátskej komory.

Od roku 2009 pôsobí na Katedre občianskeho práva Univerzity Komenského v Bratislave. Predtým pôsobil na Ústave hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied. Z tohto obdobia možno spomenúť jeho monografiu

Rekviem v súčasnej hudbe (2006). V súčasnosti sa autor okrem problematiky autorského práva zaoberá najmä riešením teoretických problémov súvisiacich so zodpovednosťou za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov a ochranou osobnosti.

NORBERT.ADAMOV@FLAW.UNIBA.SK

I. OCHRANA OZNAČENÍ PŮVODU A ZEMĚPISNÝCH OZNAČENÍ “ŠAMPAŇSKOU KLAUZULÍ”?

MICHAL ČERNÝ PH.D.

Anotace: Text se zabývá otázkou ochrany označení původu a/ nebo zeměpisných označení prostřednictvím práva nekalé soutěže, zejména pak ustanovení o srovnávací reklamě. Analyzuje použití tzv. “šampaňské klauzule”. Zabývá se otázkami aplikace práva Soudním dvorem Evropské unie. Na podkladě provedené analýzy navrhuje řešení spočívající v posuzování skutků podle obecné právní úpravy nekalé soutěže (a zrušení šampaňské klauzule).

Klíčová slova: (Chráněné) Označení původu, (chráněné) zeměpisná označení. Zemědělské výrobky a potraviny, vína, lihoviny, aromatizované vinné nápoje, ostatní výrobky a služby. Nekalá soutěž. Reklama, klamavá reklama, srovnávací reklama. Šampaňská klauzule.

Abstract: The text deals with the protection of designations of origin and / or geographical indications through unfair competition law, particularly the provisions on comparative advertising. It analyses the use of "Champagne Clause". It deals with issues of application of law by the Court of Justice (EU). Based on the analysis it suggests a solution of assessing deeds by the general law of unfair competition (and cancellation of “champagne clause”).

Keywords: (Protected) Designations of Origin, (Protected) Geographical Indications. Agricultural products and foodstuffs, wines, spirits, aromatised wine products, other goods and services. Unfair competition. Advertising, misleading advertising, comparative advertising. Champagne clause.

ÚVOD KAPITOLY

Ochrana označení původu a zeměpisných označení je vtělena do mnohých právních předpisů. Právní úprava definující tyto zvláštní předměty průmyslových práv jako věci ničí je obsažena ve čtyřech evropsko-unijních nařízeních a v České republice také do zvláštního zákona č. 452/2001 Sb. Česká republika patří mezi polovinu členských států Evropské unie (dále také jen “EU”), které mají upravenou ochranu označení původu a/nebo zeměpisných označení nad rámec ochrany pro vybrané skupiny výrobků, pro které je definice a ochrana obsažena na evropsko-unijní úrovni.¹

Označení původu a zeměpisná označení jsou však chráněna také prostřednictvím mezinárodních smluv - označení původu globálně Pařížské unijní úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví, konkrétně pak pomocí Lisabonské dohody o ochraně označení původu a o jejich mezinárodním zápisu. Ženevský akt (2015) dosud nevstoupil v platnost. Zeměpisná označení jsou chráněna pomocí Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Dohoda TRIPS), v tomto rámci pak konkretizována pomocí množství obchodních dohod, která mají uskupení států či státy uzavřeny mezi sebou.

Doplňkově je pak ochrana označení na vnitrostátní úrovni obsažena také v předpisech správního práva či jiných právních odvětví, přičemž tyto předpisy by měly zajišťovat realizaci ochrany nebo k ní přispívat. O takový případ by se mělo jednat i u institutu srovnávací reklamy, která je upravena na vnitrostátní úrovni v České republice v rámci práva nekalé soutěže v *zákoně č. 89/2012 Sb., Občanském zákoníku*, a dále také v *zákoně č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy*. Na Slovensku je úprava regulace srovnávací reklamy obsažena výlučně v *zákoně č. 147/2001 Z.z., o reklame*.

Vymezení srovnávací reklamy je harmonizované v členských státech EU podle *směrnice 2006/114/ES*. Srovnávací reklama samotná je ve své podstatě vymezení mezi nekalé soutěže, tedy jednání dovolených vůči jednáním zakázaným, pokud je takovým jednáním reklama, která obsahuje prvky srovnání.²

Za pracovní hypotézu lze pak považovat předpoklad, že právní úprava srovnávací reklamy poskytuje doplňkovou ochranu označení původu (ev. zeměpisných označení). V tomto textu bude dále analyzována právní úprava,

¹ Dalšími státy z této skupiny zemí jsou: Slovenská republika, Portugalsko, Španělsko, Itálie, Slovinsko, Chorvatsko, Řecko, Bulharsko, Maďarsko, Rumunsko, Polsko, Estonsko, Litva a Lotyšsko

² V podrobnostech cit. směrnice a vnitrostátní úpravy v právních předpisech, které ji transponují do národních právních řádů. V případě České republiky jde především o zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, v případě Slovenské republiky pak především zákon č. 513/1991 Zb., Obchodný zákoník a zákon č. 147/2001 Z.z. o reklame.

příčemž pracovní hypotéza bude potvrzena či vyvrácena. V případě vyvrácení bude navrženo řešení.

V odborné literatuře se věnují otázkám srovnávací reklamy mnozí autoři, avšak jen nemnozí z nich pak i ochraně označení původu prostřednictvím právní úpravy srovnávací reklamy v rámci práva nekalé soutěže. Nicméně je třeba uvést zejm. monografii Ondřeje Hrudy, Dany Ondřejové, stejně tak i kapitoly v komentářích k novému Občanskému zákoníku od Petra Hajna či Josefa Kotáska. Z časopiseckých děl pak příspěvek Daniela Patěka. Z literatury slovenské zejm. monografii Jozefa Vozára, z časopiseckých děl pak příspěvek Renáty Bačárové.³

OHLEDNĚ PRÁVNÍCH ÚPRAV OZNAČENÍ PŮVODU A ZEMĚPISNÝCH OZNAČENÍ

V českém *zákoně č.452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení* (dále též uváděn jen jako “ZOPZO”) je zakotvena právní úprava označení původu a zeměpisných označení pro výrobky (movité věci) a pro služby obecně. V důsledku členství ČR v EU ve spojení se zvláštními evropsko-unijními úpravami označení pro některé skupiny výrobků se tento národní předpis nedá považovat za “všezahrnující”, spíše za předpis obecný.

Některá evropsko-unijní nařízení mají pak povahu předpisů zvláštních, což znemožňuje, aby ČR jako členský stát EU poskytl trvalou ochranu označení některých výrobků podle národního zákona bez ohledu na výsledek řízení, které je vedeno podle evropsko-unijního nařízení. Toto se týká označení původu (dále též jen “OP”) či zeměpisných označení (dále též jen “ZO”) zemědělských výrobků a potravin (dále také jen ve zkratce “ZVP”) a označení původu a zeměpisných označení vín. Ochrana těchto předmětů je normována v aktech sekundárního práva EU - v *nařízení EPaR⁴ (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských výrobků a potravin* resp. v *nařízení EPaR (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty* (pro OP/ZO vín). Přednost evropsko-unijních úprav před vnitrostátními právními předpisy je odůvodněna v rozsudku Soudního dvora C-478/07 (Budějovický Budvar, národní podnik v. Rudolf Ammersin GmbH).

³ resp. formálně příspěvky dva - srov. Bačárová, R. *Používanie zhodných alebo podobných označení v reklame z hľadiska súťažného práva (1.časť)*. In *Duševné vlastníctvo*, 2015, 3, s.14-17; Bačárová, R. *Používanie zhodných alebo podobných označení v reklame z hľadiska súťažného práva (2.časť)*. In *Duševné vlastníctvo*, 2015, 4, s. 17-21.

⁴ zkratka EPaR v tomto textu znamená “Evropského parlamentu a Rady” - tuto zkratku zavádím pro zkrácené a přehledné uvádění názvu. Ze stejného důvodu také vypouštím datum přijetí předpisu, které je součástí oficiálního názvu. Stejně tak vypouštím i případné dovětky uváděné v názvu (např. ve vztahu k rušeným dřívějším právním předpisům. Celé úřední názvy evropsko-unijních předpisů jsou často dlouhé a nevedou k přehlednosti textu. Věřím, že i uvádění zkrácených názvů, vede k jednoznačné identifikaci právního předpisu, který je v tomto textu analyzován. Úřední názvy jsou dostupné a předpisy snadno vyhledatelné např. v rámci internetových stránek a databáze Eur-Lex (na internetových stránkách eur-lex.europa.eu) nebo také v Úředním věstníku Evropské unie, na který je mimo jiné odkaz také ze stránek Eur-Lexu.

Další evropsko-unijní nařízení chrání jen zeměpisná označení lihovin (*nařízení EPaR (ES) č. 110/2006 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin*) či aromatizovaných vinných výrobků (*nařízení EPaR (EU) č. 251/2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků*). V těchto případech nařízení vůbec neupravují ochranu označení původu pro tyto druhy výrobků, je tak ponecháno na členském státu, zda-li úpravu označení původu zavede. Je-li vnitrostátní právní předpis upravující ochranu OP/ZO obecný, jako je tomu v případě České republiky nebo Slovenska, pak je možné označení původu pro takové výrobky zapsat a ochranu mu poskytnout.

Pro úplnost je nutno dodat, že v případech jiných výrobků se postupuje výlučně podle národního předpisu. V České republice je pak při splnění podmínek (zejm. definice) teoreticky možné zapsat označení původu či zeměpisné označení pro jakoukoliv movitou věc (včetně věci nehmotné), a dále také pro služby. Na Slovensku pak jen pro jakoukoliv věc movitou, OP ani ZO však není možné zapsat pro nehmotné věci. Podle slovenského Občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník) věc nehmotná neexistuje obecně, ale na některá práva se použijí ustanovení o věcech ve vymezeném rozsahu. Podle slovenského zákona na ochranu označení původu a zeměpisných označení rovněž není možné zapsat OP/ZO pro službu.⁵

Z hlediska soukromoprávního pak lze vyvodit, že (zapsané) označení původu i (zapsané) zeměpisné označení je věc (movitá nehmotná) ničí, jedná se tedy o veřejný statek.⁶

Shora uvedená rekapitulace základních údajů o předpisech upravujících ochranu označení původu a/nebo zeměpisných označení je nutná, neboť v literatuře zabývající se (srovnávací či jinou) reklamou nebývá těmto otázkám zpravidla věnována dostatečná pozornost, což může vést k nepřesným nebo zavádějícím dílčím závěrům.

ROZSAH OCHRANY OZNAČENÍ PŮVODU A/NEBO ZEMĚPISNÝCH OZNAČENÍ

Pokud provedeme analýzu rozsahu ochrany OP/ZO ve všech pěti shora uvedených právních předpisech, dojdeme k závěru, že je v zásadě stejná. A to jak při srovnání ochrany označení původu vůči ochraně zeměpisného

⁵ Pozn.autora: Srov. zákon č. 469/2003 Z.z., o označeniach povodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁶ blíže viz. Telec, I. *Některé základní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků*. In *Právní rozhledy*, 2016, 1, s.1 a násl.

označení, tak i při srovnání ochran OP/ZO pro různé kategorie výrobků. V některých drobnostech se odlišuje terminologie.

Ochrana OP/ZO ZVP je upravena v čl. 13 nařízení EPaR (EU) č. 1151/2012. Ochrana OP/ZO vín je obsažena v čl. 103 nařízení EPaR (EU) č. 1308/2013. Ochrana ZO lihovin je normována v čl. 16 nařízení EPaR (ES) č. 110/2008. Ochrana ZO aromatizovaných vinných výrobků je upravena v čl. 20 nařízení EPaR (EU) č. 251/2014. Konečně (národní) ochrana OP a ZO ostatních výrobků a služeb (vč. ochrany OP lihovin a vín) je normována v ustanovení § 23 zákona č. 452/2001 Sb.

Z hlediska rozsahu tato ochrana obsahuje bez ohledu na právní předpis vždy *zákaz zdruhování* zapsaného označení, a dále neomezenou dobu trvání ochrany.

Materiálně ochrana označení zahrnuje:

- 1) zákaz jakéhokoliv přímého či nepřímého obchodního použití označení pro produkt na výrobku, pro který není označení zapsáno, pokud je výrobek srovnatelný s výrobkem, pro který označení zapsáno je.
- 2) zákaz jakéhokoliv přímého či nepřímého obchodního použití označení pro produkt na výrobku, pro který není označení zapsáno, je-li při použití označení využívána (dobrá) pověst chráněného názvu (vč. případů, kdy je výrobek s chráněným označením použit jako přísada).
- 3) zákaz jiného zneužití, napodobení nebo připomenutí označení, a to i v případě, že je uveden skutečný původ výrobku nebo služby nebo je přeložen nebo je doprovázen dovětkem “druh”, “typ”, “způsob”, “napodobenina”, “jak se vyrábí v” nebo obdobného výrazu; opět včetně případů, kdy je výrobek s chráněným označením použit jako přísada).
- 4) zákaz uvedení nepravdivého nebo zavádějícího údaje o provenienci, původu, povaze nebo základních vlastnostech výrobku na vnitřním nebo vnějším obalu, na reklamních materiálech nebo na dokladech ke zboží (včetně zákazu použití obalů, které by mohly vyvolat klamný dojem o původu výrobku).
- 5) zákaz jakékoliv jiné praktiky související se zbožím a chráněným označením, pokud by mohly vést spotřebitele v omyl ohledně skutečného původu výrobku.

V evropsko-unijních nařízeních je pak členským státům uloženo, aby ve vnitrostátních předpisech upravily odpovídající nástroje k ochraně zapsaných označení (soudní a správní). Ačkoliv se dikce právních předpisů terminologicky mírně odlišuje, rozsah ochrany všech označení je věcně

stejný.^{7 8 9}

⁷ Ochrana OP/ZO pro zemědělské výrobky a potraviny je upravena v nařízení EPaR (EU) č. 1151/2012 takto: článek 13

1. **Zapsané názvy jsou chráněny proti:**

a) jakémukoli přímému či nepřímému obchodnímu **použití zapsaného názvu pro produkty, na které se zápis nevztahuje, pokud jsou tyto produkty srovnatelné s produkty zapsanými pod tímto názvem nebo pokud je při používání tohoto názvu využívána pověst chráněného názvu, včetně případů, kdy jsou tyto produkty používány jako přísada;**

b) jakémukoli zneužití, napodobení nebo připomenutí, a to i tehdy, je-li uveden skutečný původ produktů nebo služeb nebo je-li chráněný název přeložen nebo doprovázen výrazy jako „druh“, „typ“, „způsob“, „jak se vyrábí“ a „napodobenina“ nebo podobnými výrazy, včetně případů, kdy jsou tyto produkty používány jako přísada;

c) **jakémukoli jinému nepravdivému nebo zavádějícímu údaji** o provenienci, původu, povaze nebo základních vlastnostech produktu, který je použit na vnitřním nebo vnějším obalu, **na reklamních materiálech** nebo na dokladech týkajících se daného produktu, jakož i proti použití obalů, které by mohly vyvolat mylný dojem, pokud jde o původ produktu;

d) všem ostatním praktikám, které by mohly spotřebitele uvést v omyl, pokud jde o skutečný původ produktu.

V případě, že chráněné označení původu nebo chráněné zeměpisné označení v sobě obsahuje název produktu, který je považován za druhový, nelze považovat užití tohoto druhového názvu za užití v rozporu s písm. a) nebo b) prvního pododstavce.

2. Chráněná označení původu a chráněná zeměpisná označení nesmějí zdruhovávat.

3. Členské státy přijmou vhodná správní a soudní opatření s cílem zabránit neoprávněnému používání chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení podle odstavce 1 u produktů, které jsou produkovány nebo uváděny na trh v daném členském státě, nebo toto neoprávněné používání zastavit.

Za tímto účelem určí členské státy orgány příslušné pro přijímání těchto opatření v souladu s postupy stanovenými jednotlivými členskými státy.

Tyto orgány musí poskytovat odpovídající záruky objektivity a nestrannosti a mít k dispozici kvalifikovaný personál a zdroje nezbytné k výkonu svých funkcí.

⁸ Ochrana OP/ZO pro vína je upravena v nařízení EPaR (EU) č. 1308/2013 takto: článek 103

1. Chráněné označení původu a chráněné zeměpisné označení může použít každý hospodářský subjekt, který uvádí na trh víno, jež bylo vyrobeno v souladu s příslušnou specifikací výrobku.

2. **Chráněné označení původu a chráněné zeměpisné označení, jakož i víno s tímto chráněným názvem v souladu se specifikací výrobku jsou chráněna před:**

a) jakýmkoli přímým či nepřímým obchodním použitím tohoto chráněného názvu

i) u srovnatelných výrobků, které nevyhovují specifikaci výrobku s chráněným názvem, nebo

ii) pokud takové použití **zneužívá pověst označení původu nebo zeměpisného označení;**

b) jakýmkoli zneužitím, napodobením nebo použitím názvů, které jej evokují, a to i tehdy, je-li uveden skutečný původ výrobku nebo služby nebo je-li chráněný název přeložen, přepsán nebo transliterován nebo doprovázen výrazy jako „druh“, „typ“, „způsob“, „jak se vyrábí“ a „napodobenina“, „chut“ a „jako“ nebo podobnými výrazy;

c) **jakýmkoli jiným nepravdivým nebo zavádějícím údajem** o provenienci, původu, povaze nebo základních vlastnostech výrobku použitým na vnitřním nebo vnějším obalu, **na reklamních materiálech** nebo v dokumentech týkajících se daného vinařského výrobku, a před použitím takové nádoby, která by mohla vyvolat mylný dojem, pokud jde o původ výrobku;

d) všemi ostatními praktikami, které by mohly spotřebitele uvést v omyl, pokud jde o skutečný původ výrobku.

3. Chráněná označení původu a chráněná zeměpisná označení nesmějí v Unii zdruhovávat ve smyslu čl. 101 odst. 1.

⁹ Ochrana ZO lihovin je normována v nařízení EPaR (ES) č. 110/2008 takto: článek 16

Ochrana zeměpisných označení

Aniž je dotčen článek 10, jsou zeměpisná označení zapsaná v příloze III chráněna proti:

a) **jakémukoli přímému nebo nepřímému obchodnímu použití pro výrobky, na které se zápis nevztahuje, jsou-li tyto výrobky srovnatelné s lihovinou zapsanou pod tímto zeměpisným označením nebo pokud používání tohoto označení těží z dobré pověsti zapsaného zeměpisného označení;**

b) jakémukoli zneužití, napodobení nebo připomenutí, a to i tehdy, je-li uveden skutečný původ výrobku nebo je-li zeměpisné označení přeloženo nebo doprovázeno výrazy jako „jako“, „typu“, „stylu“, „značky“, „s příchutí“ nebo podobnými výrazy;

c) jakémukoli jinému lživému nebo klamavému údaji o provenienci, původu, povaze nebo základních vlastnostech výrobku použitému v jeho popisu, obchodní úpravě nebo označení, který by mohl vyvolat mylný dojem, pokud jde o původ výrobku;

d) všem ostatním praktikám, které by mohly spotřebitele uvést v omyl, pokud jde o skutečný původ výrobku.

U vín a aromatizovaných vinných výrobků ovšem ochrana z nařízení zahrnuje i ochranu samotných výrobků, které jsou těmito chráněnými označeními po právu označeny. V případě označení zemědělských výrobků a potravin, lihovin a ostatních výrobků (řemeslné, průmyslové a teoreticky i služby) to ovšem neplatí - zde jsou chráněna pouze samostatná označení.

Na margo je nutno upozornit i na otázku územního rozsahu ochrany. Přirozeně označení chráněná zápisem podle některého evropsko-unijního nařízení požívají ochrany na celém území EU (tedy ve všech členských státech). Naopak označení chráněná na podkladě zápisu do národního rejstříku podle vnitrostátního předpisu jsou přímo chráněna jen na území tohoto členského státu. Na území jiného státu pak buď na podkladě mezinárodního zápisu podle Lisabonské dohody (je-li druhý stát smluvním státem Lisabonské dohody) nebo na pokladě národního zápisu v druhém státě (na podkladě ustanovení národního předpisu druhého státu, které zpravidla zápis umožňuje na základě vzájemnosti a pod podmínkou, že označení je chráněno podle práva platného ve státu původu).

¹⁰ Ochrana ZO aromatizovaných vinných výrobků je upravena v nařízení EPaR (EU) č. 252/2014 takto: článek 20

1. Zeměpisná označení chráněná podle tohoto nařízení může použít každý hospodářský subjekt, který uvádí na trh aromatizovaný vinný výrobek, jenž byl vyroben v souladu s příslušnou specifikací výrobku.
2. Zeměpisná označení chráněná podle tohoto nařízení a aromatizované vinné výrobky s těmito chráněnými názvy v souladu se specifikací výrobku jsou **chráněny proti**:
 - a) jakémukoli přímému či nepřímému obchodnímu použití chráněného názvu;
 - i) u srovnatelného výrobku, který nevyhovuje specifikaci výrobku s chráněným názvem, nebo
 - ii) pokud toto používání umožňuje těžit z dobré pověsti daného zeměpisného označení;
 - b) jakémukoli zneužití, napodobení nebo připomenutí, a to i tehdy, je-li uveden skutečný původ výrobku nebo služby nebo je-li chráněný název přeložen, přepsán nebo transliterován či doprovázen výrazy jako „druh“, „typ“, „způsob“, „jak se vyrábí v“, „napodobenina“, „chut“, „jako“ nebo podobnými výrazy;
 - c) jakémukoli jinému nepravdivému nebo zavádějícímu údaji o provenienci, původu, povaze nebo základních vlastnostech výrobku použitému na vnitřním nebo vnějším obalu, na reklamním materiálu nebo na dokladech týkajících se daného vinařského výrobku, jakož i proti použití přepravního obalu, který by mohl vyvolat mylný dojem, pokud jde o původ výrobku;
 - d) všem ostatním praktikám, které by mohly spotřebitele uvést v omyl, pokud jde o skutečný původ výrobku.
3. Zeměpisná označení chráněná podle tohoto nařízení nesmějí v Unii zdruhovět ve smyslu čl. 18 odst. 1.
4. Členské státy přijmou vhodná správní opatření a učiní právní kroky k tomu, aby zabránily neoprávněnému používání uvedenému v odstavci 2 zeměpisných označení chráněných podle tohoto nařízení nebo toto používání zastavily.

¹¹ Národní ochrana označení původu a zeměpisných označení ostatních výrobků (vč. služeb) a OP lihovin a aromatizovaných vinných výrobků je v ČR obsažena v § 23 zákona č. 452/2001 Sb. a je normována takto:

(1) Zapsaná označení jsou chráněna proti

- a) jakémukoliv přímému či nepřímému obchodnímu užití zapsaného označení na zboží, na něž se zápis nevztahuje, pokud je toto zboží srovnatelné se zbožím zapsaným pod tímto označením nebo pokud užívání tohoto označení těží z dobré pověsti chráněného označení;
- b) jakémukoliv zneužití, napodobení nebo připomínání, i když je skutečný původ zboží uveden nebo je chráněné označení přeloženo nebo doprovázeno výrazy jako "druh", "typ", "metoda", "na způsob", "napodobeno" nebo podobným výrazem;
- c) jakémukoliv jinému lživému nebo klamavému údaji o zeměpisném původu, povaze nebo základních vlastnostech zboží uvedených na vnitřním či vnějším obalu, reklamních materiálech nebo dokumentech týkajících se příslušného zboží, jakož i proti použití přepravních obalů způsobilých vyvolat nepravdivý dojem o jeho původu;
- d) všemu ostatnímu jednání, které by mohlo vést ke klamným domněnkám o skutečném původu zboží.

ÚPRAVA “ŠAMPAŇSKÁ KLAUZULE” V RÁMCI PRÁVNÍ ÚPRAVY SROVNÁVACÍ REKLAMY

Srovnávací reklama je jednou ze skutkových podstat nekalé soutěže. Definice srovnávací reklamy obsahuje katalog podmínek, které musí být splněny, aby srovnávací reklama nebyla nekalosoutěžní. Není-li některé z nich splněna, pak je konkrétní srovnávací reklama nekalou soutěží (pochopitelně při kumulativním splnění podmínek generální klauzule nekalé soutěže).

Tzv. “šampaňská klauzule” je jednou z těchto podmínek dovolenosti srovnávací reklamy. Teoreticky přikazuje ve srovnávací reklamě “srovnávat výrobky s označením původu právě jen s jinými výrobky, které nesou stejné označení původu”. Srovnávací reklama však také nesmí nepoctivě těžit z dobré pověsti označení původu konkurujících výrobků.

Srovnávací reklama je v rámci práva EU harmonizována. Prvně byla obsažena ve směrnici EPaR 97/55/ES, aktuálně je definice ve stejném znění obsažena ve *směrnici EPaR 2006/114/ES o klamavé a srovnávací reklamě*, která prvně uvedenou směrnici nahradila.¹²

Podle čl. 1 odst.3 směrnice EPaR 97/55/ES se “srovnávací reklamou” rozuměla “každá reklama, který výslovně nebo nepřímou označuje soutěžitele nebo zboží či služby nabízené soutěžitelem”. Stejná definice je obsažena i v čl. 2 písm. c) směrnice EPaR 2006/114/ES

V českém právu byla srovnávací reklama prvně upravena dle směrnice 97/55/ES v zákoně č. 513/1991 Sb., Obchodním zákoníku (dále také jen “ObchZ”), a to ve znění zákona č. 370/2000 Sb. Definice byla obsažena v ustanovení § 50a ObchZ v odst.1, seznam kumulativních podmínek pak v odst.2 cit. ustanovení.^{13 14} Tato definice byla převzata ze shora uvedené první

¹² Pozn.autora: Směrnice EPaR 2006/114/ES vstoupila v platnost 12.12.2007

¹³ zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník (ve znění zákona č. 370/2000 Sb.)
§ 50a

- (1) Srovnávací reklamou je jakákoliv reklama, která výslovně nebo i nepřímou identifikuje jiného soutěžitele anebo zboží nebo služby nabízené jiným soutěžitelem.
- (2) Srovnávací reklama je přípustná, jen pokud
- a) není klamavá nebo neužívá klamavé obchodní praktiky podle zvláštního právního předpisu,
 - b) srovnává jen zboží nebo služby uspokojující stejné potřeby nebo určené ke stejnému účelu,
 - c) objektivně srovnává jeden nebo více základních znaků daného zboží nebo služeb, které jsou pro ně důležité, ověřitelné a charakteristické, mezi nimiž může být i cena,
 - d) nevede k vyvolání nebezpečí záměny na trhu mezi tím, jehož výrobky nebo služby reklama podporuje, a soutěžitelem nebo mezi jejich podniky, zbožím nebo službami, ochrannými známkami, firmami nebo jinými zvláštními označeními, která se pro jednoho nebo druhého z nich stala příznačnými,
 - e) nezlehčuje nepravdivými údaji podnik, zboží nebo služby soutěžitele ani jeho ochranné známky, firmu či jiná zvláštní označení, která se stala pro něj příznačnými, ani jeho činnost, poměry či jiné okolnosti, jež se jej týkají,
 - f) se vztahuje u výrobků, pro které má soutěžitel oprávnění užívat chráněné označení původu, vždy jenom na výrobky se stejným označením původu,
 - g) nevede k nepoctivému těžení z dobré pověsti spjaté s ochrannou známkou soutěžitele, jeho firmou či jinými zvláštními označeními, která se pro něj stala příznačnými, anebo z dobré pověsti spjaté s označením původu konkurenčního zboží, a
 - h) nenabízí zboží nebo služby jako napodobení nebo reprodukci zboží nebo služeb označovaných ochrannou známkou nebo obchodním jménem nebo firmou.

¹⁴ Na margo je vhodné upozornit, že ustanovení § 50a odst.3 ObchZ /ve znění zákona č. 270/2000 Sb./ obsahoval úpravu tzv. reklamy odkazující na zvláštní nabídku, která se srovnávací reklamou vůbec nesoúvisela

směrnice. Díkce ObchZ byla účinná až do 31.12.2013, když k 1.1.2014 byl ObchZ zrušen.

Současná právní úprava srovnávací reklamy je v českém soukromém právu obsažena v ustanovení § 2980 zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku (dále také jen “NOZ”). Samotná definice srovnávací reklamy zůstala v podstatě stejná. Oproti směrnici 2006/114/ES i dřívější právní úpravě (ObchZ v rozsahu § 50a odst.1-2) došlo k drobným formulačním změnám v podmínkách přípustnosti srovnávací reklamy.¹⁵ Jde zejm. o formální vypuštění jedné dílčí podmínky “nevede k nepoctivému těžení z dobré pověsti ... spjaté s označením původu konkurenčního zboží...”. Materiálně to zřejmě nemá valný význam, protože ve skutečnosti by porušení stejného zákazu v reklamě mohlo být postiženo podle generální klauzule nekalé soutěže ve spojení s ochranou označení původu či zeměpisných označení, jak je upravena v některém ze shora uvedených právních předpisů, které definují OP/ZO a stanoví rozsah ochrany.

Je vhodné upozornit také na to, že (nekalosoutěžní) srovnávací reklama je regulována (rozuměj veřejnoprávně postihována) v ČR také na základě ustanovení § 2 odst. 2 ve spojení s ust. § 2a, § 7b odst. 2,3, § 7c odst.1 *zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy.*

Za podmínek stanovených *zákonem č. 40/2009 Sb., Trestní zákon,* je srovnávací reklama postihována také dle ustanovení § 248 (porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže) cit.zák.

¹⁵ aktuální díkce ustanovení zní:
zákon č. 89/2012 Sb.,
§ 2980

(1) Srovnávací reklama přímo nebo nepřímo označuje jiného soutěžitele nebo jeho zboží či službu.

(2) Srovnávací reklama je přípustná, pokud se srovnání týče,

a) není-li klamavá,

b) srovnává-li jen zboží a službu uspokojující stejnou potřebu nebo určené ke stejnému účelu,

c) srovnává-li objektivně jednu nebo více podstatných, důležitých, ověřitelných a příznačných vlastností zboží nebo služeb včetně ceny,

d) srovnává-li zboží s označením původu pouze se zbožím stejného označení,

e) nezlehčuje-li soutěžitele, jeho postavení, jeho činnost nebo její výsledky nebo jejich označení ani z nich nekalým způsobem netěží, a

f) nenabízí-li zboží nebo službu jako napodobení či reprodukci zboží nebo služby označovaných ochrannou známkou soutěžitele nebo jeho názvem.

Slovenská úprava Srovnávací reklamy je obsažena v *zákoně č. 147/2001 Z.z., o reklame*.¹⁶ V Obchodním zákoníku není zvlášť upravena jako skutková podstata nekalé soutěže. Vozár chápe srovnávací reklamu jako výjimku ze zákazu zlehčování,¹⁷ stejně tak i Bačárová.¹⁸

Pokud by však konkrétní srovnávací reklama nesplňovala podmínky dovolenosti, byla by i na Slovensku nekalou soutěží podle ustanovení § 44 zák. č. 513/1991 Zb., Obchodný zákonník - tedy podle generální klauzule nekalé soutěže.

Oba předpisy, jak český (soukromoprávní) tak slovenský (veřejnoprávní), takřka doslovně přejala dikci směrnice. Výsledek je totožný.

PROBLÉM DEFINICE SROVNÁVACÍ REKLAMY

Se srovnávací reklamou však souvisí jeden základní problém, který je založen její harmonizovanou definicí. Její vymezení. Legální definici (“srovnávací reklama přímo nebo nepřímo označuje jiného soutěžitele nebo jeho zboží či službu”) je nutno interpretovat.

Patěk v této souvislosti navrhuje řešení pomocí relevantního trhu (ač jej tak nenazývá), když uvádí: “Nabízený produkt a produkt, na který je reklamou odkazováno, proto musejí být substituovatelné (spotřebitel při volbě určitého produktu reálně může váhat mezi produkty těchto dvou soutěžitelů, neboť uspokojují jím řešenou potřebu).”¹⁹

Hajn právní úpravu srovnávací reklamy v komentáři k NOZ charakterizuje jako “*váhavější stanovisko českého právního řádu ohledně srovnávací reklamy*”, když

¹⁶ Zákon č. 147/2001 Z.z., o reklame

§ 4 Porovnávací reklama

(1) Porovnávací reklamou je reklama, ktorá priamo alebo nepriamo označuje iného súťažiteľa¹⁰) alebo jeho produkty.

(2) Porovnávací reklama je prípustná, ak

a) porovnáva tovary, služby alebo nehnuteľnosti, ktoré uspokojujú rovnaké potreby alebo sú určené na rovnaký účel,

b) objektívne porovnáva jednu alebo viac konkrétnych, typických, podstatných a overiteľných vlastností tovarov, služieb alebo nehnuteľností, vrátane ich ceny; **pri tovaroch s označením pôvodu⁴) porovnáva iba tovary s rovnakým označením,**

c) nediskredituje ani nehaní ochranné známky, obchodné mená, ďalšie rozlišovacie znaky, tovary, služby, činnosti alebo okolnosti súťažiteľa,

d) **nevyužíva nečestne výhodu** dobrého mena ochrannej známky, obchodného mena alebo iných rozlišujúcich znakov súťažiteľa **alebo označenie pôvodu konkurenčných produktov,**

e) nepredstavuje tovar alebo služby ako napodobeniny alebo kópie tovaru alebo služieb označených chránenou ochrannou známkou alebo obchodným menom,

f) nevyvoláva zámenu medzi obchodníkmi, medzi objednávateľom reklamy a súťažiteľom alebo medzi ochrannými známkami, obchodnými menami, inými rozlišujúcimi znakmi, tovarmi alebo službami objednávateľa reklamy a súťažiteľa,

g) nie je klamlivá.⁹)

(3) Iná porovnávací reklama ako podľa odseku 2 je neprípustná.

¹⁷ srov. Vozár, J. *Právo proti nekaléj súťaži*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2013. s.206.

¹⁸ Bačárová, R. *Používanie zhodných alebo podobných označení v reklame z hľadiska súťažného práva (1.časť)*. In *Duševné vlastníctvo*, 2015, 3, s.15.

¹⁹ Patěk, D. *Nad aktuální podobou práva proti nekalé soutěži (nejen) v občanském zákoníku*. In *Obchodněprávní revue*, 2016, 3, s.65 a násl.

zákonodárce postuloval, že srovnávací reklama *“je nekalou soutěží, ... pokud není dovolena jako přípustná”*.²⁰

Právo nekalé soutěže je tradičně²¹ uspořádáno jako tzv. generální klauzule a zvláštní skutkové podstaty. Právní úprava srovnávací reklamy je však v důsledku definice podmínek přípustnosti zvláštní i ve vztahu k některým jiným skutkovým podstatám nekalé soutěže. Toto Ondřejová rozebírá: *“Co se týká vztahu ustanovení o srovnávací reklamě (§ 2980 ObčZ) a dílčích skutkových podstat nekalé soutěže, vzhledem k účelu směrnice 2006/114 a s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora EU je nutné považovat ustanovení o srovnávací reklamě za speciální ve vztahu k ostatním skutkovým podstatám nekalé soutěže.”*²²

Pokud reklama přímo označuje jiného soutěžitele, jde o srovnávací reklamu. Stejně tak, pokud bude označovat přímo výrobek či službu jiného soutěžitele. Srovnávací reklamou je však také reklama, která jiného soutěžitele, jeho výrobek nebo službu jím nabízenou **označuje nepřímou**. Právě nepřímá identifikace druhého soutěžitele se zdá jako častý problém při podřazení konkrétní reklamy pod režim reklamy srovnávací vůbec.

Hruda se otázkou přímé i nepřímé identifikace soutěžitele ve srovnávací reklamě zabývá velice podrobně²³ a v podstatě dochází k závěru, že o srovnávací reklamu se bude jednat tehdy, pokud reklama bude obsahovat srovnání s konkurencí a z ní samotné reklamy samotné průměrný spotřebitel (případně průměrný adresát u reklamy adresované odborníku) *“srovnávaného soutěžitele ještě pozná”*. Jiná reklama pak nebude srovnávací reklamou vůbec, přesto není vyloučeno, že by byla podřazena pod jiné ustanovení zákona chránící před nekalou soutěží.

Za nepřímou identifikaci považujeme seznatelnost *“soutěžitele”* z obsahu reklamy samotné. Jde o kontext. Důležité je, zda průměrný spotřebitel ví nebo neví, o koho nebo o co se jedná. Jiný soutěžitel je identifikovatelný i jen podle svého výrobku, když jde o to, zdali si průměrný spotřebitel (průměrný adresát reklamy) spojí výrobek uvedený v reklamě s jeho výrobcem. Totožnost neznámého (avšak konkrétního) výrobce neznámého výrobku průměrnému spotřebiteli známá být nemusí.

Z toho pak vyvodíme, že pokud reklama neobsahuje přímou ani nepřímou identifikaci jiného soutěžitele nebo jeho výrobků či služeb, nejedná se o

²⁰ Hajn, P. In Švestka/Dvořák/Fiala/Hrádek/Vojtek/Hajn a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081)*. Praha : Wolters Kluwer, 2014. S.1187.

²¹ zákon č. 111/1927 Sb., později i zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník. Obdobně také např. v úpravě slovenské či německé.

²² Ondřejová, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku*. Praha : C.H.Beck, 2014. S.132.

²³ srov. Hruda, O. *Srovnávací reklama. 1.vydání*. Praha : C.H.Beck, 2015. S. 43-51.

srovnávací reklamu. Ke stejnému závěru vede i absence srovnání (tzn. v reklamě je označen jiný soutěžitel, srovnání s ním nebo s jeho výrobky/ službami chybí).²⁴

Takto dovodil Evropský soudní dvůr v případě *C-381/05 De Landtsheer Emmanuele SA*²⁵ (“předběžná otázka“ - zda-li lze považovat za srovnávací reklamu odkaz na druh výrobku v reklamním sdělení, a nikoliv na určitý podnik nebo výrobek). ESD rozhodl, že *“odkaz na druh výrobku v reklamním sdělení, a nikoliv na určitý podnik nebo výrobek, lze považovat za srovnávací reklamu, pokud umožňuje poznat, že se uvedené sdělení vztahuje konkrétně na tento podnik nebo na zboží či služby, které nabízí. Okolnost, že jako ty, na něž se vztahuje reklamní sdělení, lze identifikovat několik soutěžitelů zadavatele reklamy nebo zboží či služby, které nabízejí, není relevantní pro určení toho, že reklama má srovnávací charakter”*.

V tomto případě šlo o tzv. “champagnebier”, když výrobce piva používal ve své reklamní kampani slogan *“první brut pivo na světě”*. ESD se musel vyrovnat s otázkou, zda-li má být “čl. 4 písm. e) směrnice 2006/114/ES má být vykládán v tom smyslu, že jakékoliv srovnávání, které se pro výrobky bez označení původu odvolává na výrobky s označením původu, je nedovolené”. ESD v této věci dovodil, že *“pokud jsou všechny ostatní podmínky přípustnosti srovnávací reklamy splněny, ochrana označení původu, jejímž důsledkem je absolutní zákaz srovnávání výrobků bez označení původu s výrobky s takovým označením, je neodůvodněná a její legitimitu nelze založit na čl. (nyní 4) směrnice (nyní 2006/114/ES).”* Navíc *“musejí být požadavky kladené na srovnávací reklamu vykládány způsobem co nejpříznivějším pro tuto reklamu”*

Ondřejová již v roce 2011 uváděla skutkové okolnosti případu a stavěla otázku “zda soudní rozhodnutí může zákonný pojem nejen “vykládat”, ale i “vytvářet”²⁶

Hruda uvádí ve své práci detailní okolnosti reklamní kampaně, která m.j. zahrnovala “název piva “*Malheur Brut Réserve*”, uvádění informací na láhvi, připojeném letáku a kartónovém obalu (...) výrazy “*BRUT RÉSERVE*”, “*La premiere biere BRUT au monde*”, “*Biere blonde a la méthode traditionnelle*” a “*Reims-France*” (...) Při prezentaci tohoto piva společnost *De Landtsheer* použila výraz “*Champagnebier*” ke zdůraznění toho, že se jedná o pivo vyrobené podle

²⁴ shodně Hruda, O. *Srovnávací reklama. 1.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2015. S. 43-51.

²⁵ rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) C-381/05, De Landtsheer Emmanuel SA proti Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne, Veuve Clicquot Ponsardin SA) ze dne 19.dubna 2007

²⁶ Ondřejová, D. *Srovnávací reklama z pohledu práv na označení.* In *Právní fórum*, 2011, 5, s.203 a.n. Také v systému ASPI (ASPI ID: LIT38329CZ).

“šampaňské metody”, a vychvalovala originalitu svého piva s odkazem na charakteristické vlastnosti šumivého vína a zejména šampaňského.”²⁷

Hruda ještě doplňuje důležitou okolnost k posouzení reklamy jako srovnávací - seznatelnost druhého soutěžitele v reklamě (přímá či nepřímá identifikace). Z rozhodnutí Soudního dvora C-381/05 dovozuje následující: “Reklamní sdělení, v němž je odkazováno na druh výrobků produkovaný více soutěžiteli, sice může naplňovat definici srovnávací reklamy, za situace, kdy “identifikované soutěžitele lze počítat - tak jako v posuzované věci - v řádech tisíců, se však o srovnávací reklamu nejedná.”²⁸

Hajn ve vztahu k rozhodnutí C-381/05 poukazuje na to, že běžná zásada (výjimky vykládat restriktivně) byla prolomena “rozhodovací praxe Soudního dvora EU, který opakovaně judikoval, že ustanovení o srovnávací reklamě v příslušné směrnici a tím i v národních právních rádech mají být vykládána způsobem příznivým pro tento druh reklamy”²⁹ Proto Hajn uzavírá, že “sama skutečnost, že srovnávací reklama splňuje všechny podmínky srovnávání uvedené v § 2980 odst. 2 ještě nezaručuje právní přípustnost takové reklamy”.

Ondrejová se zabývala otázkou vztahu identifikace soutěžitele a kvalifikace reklamy jako srovnávací, k čemuž uvedla: “Podle Soudního dvora EU identifikace soutěžitele nebo zboží či služeb, které nabízí, v reklamním sdělení představuje nutnou podmínku toho, aby bylo možné uvedené sdělení považovat za srovnávací reklamu. Z toho vyplývá, že podmínky přípustnosti srovnávací reklamy se vztahují pouze na reklamní sdělení, která mají srovnávací charakter. Případná nepřípustnost reklamy odkazující na druh výrobků, aniž by přitom identifikovala soutěžitele nebo zboží jím nabízené, nespadá do oblasti srovnávací reklamy.”³⁰

Závěr samotného rozhodnutí ESD ve věci pak Ondrejová považuje v roce 2014 za “velmi kontroverzní, neboť se tím Soudní dvůr EU dostal do rozporu s čl. 4 písm. e) směrnice 2006/114, když toto ustanovení obsahuje podmínku, že dovolená srovnávací reklama se musí u produktů s označením původu vždy odvolávat na produkty se stejným označením bez výjimky. Soudní dvůr EU však ve svém výroku uvedl, že za určitých okolností takové srovnání výrobků bez označení původu a s tímto označením přípustné je. V tomto případě lze konstatovat, že Soudní dvůr EU svým tzv. caselaw překročil evropské právní normy, tedy tzv. hard-law”.³¹ “ S tímto teoretickým závěrem se ztotožňuji.

²⁷ Hruda, O. *Srovnávací reklama. 1. vydání*. Praha : C.H.Beck, 2015. S.44

²⁸ ibid, s.44-45.

²⁹ Hajn, P. In Švestka/Dvořák/Fiala/Hrádek/Vojtek/Hajn a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081)*. Praha : Wolters Kluwer, 2014. S. 1187-1188.

³⁰ Ondrejová, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku*. Praha : C.H.Beck, 2014. S.137.

³¹ Ondrejová, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku*. Praha : C.H.Beck, 2014. S.147-148

Patěk ve vztahu k významu rozhodnutí C-381/05 neváhal použít výrazu “výrazná redukce” (“Dopady této klauzule však výrazně redukoval výklad Evropského soudního dvora, který odmítl výklad, na jehož základě by tyto produkty vytvořily izolovanou skupinu chráněnou před působením jinak dovolené srovnávací reklamy jiných soutěžitelů.”)³²

Ačkoliv se Soudní dvůr vyjadřoval jen k předběžné otázce a není tedy pro futuro teoreticky vyloučeno, že by se Soudní dvůr mohl k otázce šampaňské klauzule a jejího výkladu ještě v budoucnu vrátit. Osobně to však neočekávám.

PROBLÉMY OBSAHU ŠAMPAŇSKÉ KLAUZULE

OCHRANA OZNAČENÍ PŮVODU A (NE)OCHRANA ZEMĚPISNÝCH OZNAČENÍ?

V tzv. šampaňské klauzuli je vysloven požadavek na srovnání zboží s označením původu právě jen s jiným zbožím stejného označení původu.

Ondrejová uvádí: “Nový občanský zákoník však již hovoří pouze o srovnání zboží s označením původu se zbožím stejného označení, tedy absentuje nezbytný prvek spočívající v existenci soutěžitelova oprávnění takové označení původu užívat. Tato podmínka dopadá pouze na „zboží“, nikoliv služby, což je logické, neboť pouze výsledek určité činnosti (zboží) lze vztahovat ke specifickým vlastnostem souvisejícím se svým původem. Komentované ustanovení se označuje rovněž jako tzv. šampaňská klauzule, která byla do směrnice 84/450 ve znění směrnice 97/55 včleněna po intervenci Francie. Z této klauzule vyplývá, že lze srovnávat jen „šampaňské se šampaňským“, tedy z oblasti Champagne ve Francii, víno Bordeaux s jiným vínem ze stejné oblasti apod. V praxi se soutěžitelé postihu v důsledku nesplnění této podmínky vyhýbají tím, že u svých výrobků uvádějí označení například „sýr ementálského typu“, aniž by výslovně uvedli nedovolené označení „Ementaller“, nepochází-li skutečně z příslušné oblasti. 18: Bližší právní úpravu označení původu upravuje zákon o ochraně označení původu a zeměpisném označení.”³³

Kotásek k šampaňské klauzuli uvádí: “4. Ochrana zboží s označením původu **48:** V pořadí čtvrtá podmínka vyžadovaná právní úpravou od každé srovnávací reklamy směřuje k ochraně zboží s označením původu. Z podstaty se tedy nevztahuje na služby. **Tento předpoklad a probace srovnávací reklamy bývá často označován jako „šampaňská“ klauzule. Omezuje možnost srovnání se zbožím požívajícím tuto ochranu tak, že srovnání je možné pouze se zbožím s identickým označením. 50: Pro některé členské státy představovala šampaňská**

³² Patěk, D. Nad aktuální podobou práva proti nekalé soutěži (nejen) v občanském zákoníku. In Obchodněprávní revue, 2016, 3, s.65 a násl.

³³ Ondrejová, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku*. Praha : C.H.Beck, 2014.

klauzule nestravitelné sousto. Tak např. do německého práva nebyla klauzule vůbec transponována, a to s vágním a alibistickým zdůvodněním, že ochrana označení původu je beztoho zajištěno nařízením EU č. 2081/92. To je ovšem problematické již proto, že nařízení se nevztahuje na všechny druhy zboží, mj. v zásadě právě na alkoholické nápoje. 51: O smyslu právní úpravy panují určité pochyby. Část kritiky míří na důvodnost této ochrany, neboť není zřejmé, proč by zboží s označením původu skutečně mělo být imunní před srovnáním se zbožím z jiných oblastí. Judikatura soudního dvora ostatně za určitých podmínek toto srovnání připouští, srov. např. ESD ve věci C- 381/05 z 19. 4. 2007, De Landtsbeer Emmanuel SA ca Comité interprofessionnel du Vin de Champagne, Veuve Clicquot Ponsardin SA. 52: Jiní autoři napadají šampaňskou klauzuli pro nadbytečnost, neboť vlastnosti dané výlučně nebo převážně zvláštním zeměpisným prostředím budou stěží přístupné jakémukoliv srovnání – výlučnost zboží je zde imanentní. Komparace je tedy vyloučena z podstaty, neboť nemůže vyhovět podmínkám v § 2980 odst. 2 písm. c), tj. nemůže být objektivním srovnáním podstatné, důležité, ověřitelné a příznačné vlastnosti zboží.”³⁴

Hruda³⁵ je formulačně opatrnější a s odkazem na práci Herzigovu³⁶ uvádí šampaňskou klauzuli jako “výsledek lobbistického tlaku Francie”, na což ovšem některé jiné členské státy reagovaly odmítavě. Dle Hrudy (a Herciga) “Německo, Dánsko, Finsko, Nizozemsko, Rakousko a Švédsko se oficiálně vyjádřily v tom smyslu, že čl. 3a písm. f) směrnice 84/450 (dnes čl. 4 písm. e) směrnice 2006/114) nemá s ohledem na znění čl. 13 nařízení 2081/92 ze dne 14.7.1992 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin žádný smysl.” S Kotáskem se neztotožňuji v názoru na argumentaci zdůvodnění neprovedení transpozice šampaňské klauzule do německého práva. Polemika ohledně toho, že ochrana označení původu nebyla dostatečně zajištěna, když se tehdejší nařízení č. 2018/92 vztahovalo jen na zemědělské výrobky a potraviny, je zbytečná. Ochrana OP i ZO vín, stejně jako ochrana zeměpisných označení lihovin a zeměpisných označení aromatizovaných nápojů byla zajištěna již v té době dřívějšími nařízeními, a to v podstatě od přelomu 80. 90. let 20.století (v případě vín již od sedmdesátých let). Je objektivní skutečností, že v případě ochrany označení lihovin (destilátů) a aromatizovaných vín (aromatizovaných vinných výrobků) právo ES (nyní EU) upravovalo vždy jen definici a ochranu zeměpisných označení.

³⁴ Kotásek, J. In Hulmák, M. a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část*. Praha : C.H.Beck, 2014. S.1811-1812.

³⁵ Hruda, O. *Srovnávací reklama. 1.vydání*. Praha : C.H.Beck, 2015. S.103.

³⁶ Herzig, R. In Wiebe, A., Kodek, G.E. *Kommentar zum UWG. Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2009. S. 685.

Evropsko-unijní zákonodárce neupravil definici označení původu pro lihoviny, to je objektivní skutečnost. Důvodem mohla být zřejmě snaha poskytnout obdobnou ochranu (zeměpisné označení), ale při relativně volnější vazbě mezi zvláštními vlastnosti výrobku a místem jeho produkce oproti vínu, u kterého je vazba vlastností na místo původu velmi silná (*terroir*). Konečně lze poukázat na to, že již v rámci nařízení upravujícího ochranu zeměpisných označení lihovin byla velká pozornost věnována definici, popisu a dalším vlastnostem lihovin a ochrana zeměpisných označení byla až na okrajovém místě právní úpravy (k tomu srov. jak platné nařízení,³⁷ tak nařízení jím zrušené³⁸). Obdobně také v případě aromatizovaných vinných výrobků (aromatizovaných vín).³⁹

Nesouhlasím rovněž se závěrem, že výrobek s označením původu musí být vždy natolik výlučný, až to takřka nedovoluje srovnání. Byť objektivně vzato je prostor pro srovnání limitován.

U označení původu a zeměpisných označení ZVP, vín, ZO lihovin a AVV je specifikace.⁴⁰ Kdo vyrábí výrobek a chce jej označit zapsaným označením, musí dodržet specifikaci a podrobit se kontrole orgány veřejné moci. Označení původu i zeměpisná označení jsou věcmi ničými, žádost o zápis má v zásadě podat “skupina výrobců”, kterou může tvořit jeden výrobce tehdy, pokud takový výrobek vyrábí sám.

Součástí specifikace je i vymezení produkčního území. Tím může být jedna obec (např. město Štramberk) nebo takřka celé území státu (např. u zeměpisného označení České pivo, byť je produkční oblast ve specifikaci vymezena hranicemi přírodními, nikoliv politickými).

Ve vztahu k případnému srovnání se i při dodržení jinak stejných charakteristik výrobku /pro soulad se specifikací) nabízí např. cena.

Z mého pohledu působí naopak problematicky jiné skutečnosti, které ani v šampaňské klauzuli uvedeny nejsou - absence náznaku ochrany výrobců výrobků se zeměpisným označením, a dále rovněž povrchní odmítání poskytnutí ochrany pro označení služeb.

³⁷ Pozn. autora: Jde o nařízení EPaR (ES) č. 110/2008 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1576/1989

³⁸ Pozn. autora: Tímto nařízením bylo nařízení Rady (EHS) č. 1576/1989, kterým se stanoví obecná pravidla pro definici, označování a obchodní úpravu lihovin

³⁹ u těchto výrobků jde o aktuálně platné nařízení EPaR /EU) č. 251/2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1601/91; resp. zrušené nařízení Rady (EHS) č. 1601/91, kterým se stanoví obecná pravidla pro definici, označování a obchodní úpravu aromatizovaných vín, aromatizovaných vinných nápojů a aromatizovaných vinných koktejlů

⁴⁰ v různých nařízeních nazývána lehce odlišně.

Problematicky působí to, že v rámci “šampaňské klauzule” není výslovně uveden také požadavek na srovnání zboží se zeměpisným označením jen s jiným zbožím totožného zeměpisného označení.

O důvodech lze pouze spekulovat. Může, ale nemusí, jím být snaha Francie chránit svá označení původu (a tímto prostřednictvím výrobce výrobků s těmito označeními), když se Francie zpravidla snaží dosáhnout co možná největší možné míry ochrany i na mezinárodním fóru. Má také nejvíce zapsaných mezinárodně chráněných označení původu v rejstříku vedeném podle Lisabonské dohody o ochraně označení původu a o jejich mezinárodním zápisu (509).^{41 42}

Příkladem naplnění takové snahy být tzv. doplňková ochrana (z moci úřední) zeměpisných označení vín a lihovin, která je zakotvena v čl. 23 Dohody TRIPS.⁴³ Na rozdíl od ochrany základní musí doplňkovou ochranu zajistit smluvní stát Dohody TRIPS z moci úřední. Vyparina se této otázce věnoval v roce 2002 a dovedl následující: “*Nevýhodou Dohody TRIPS je, že v podstatě chrání jen označení původu výrobků, ne však zeměpisná označení výrobků a jiná zeměpisná označení, a dále i to, že ochrana se týká jen označení původu vín a lihovin, neb však označení původu ostatních výrobků*”,⁴⁴ nebo dále že “*prakticky chrání pouze zeměpisná označení na vína a lihoviny*”.⁴⁵ Terminologická nejednotnost v dílech Vyparinových je pouze zdánlivá - definice zeměpisného označení v Dohodě TRIPS je jiná, níže byla v tehdy platných nařízeních komunitárních.⁴⁶

Nedostatek uvedení ochrany zeměpisného označení v “šampaňské klauzuli” se dá dle mého názoru překlenou výkladem. Označení původu a zeměpisná označení nejsou totéž (v definicích se odlišují), avšak jsou to předměty velmi blízké a právně-teoreticky podobné - v obou případech jde o věci ničí, které evropsko-unijní a rovněž tuzemský zákonodárce staví na roveň, když jim poskytuje stejnou úroveň ochrany. V některých případech dokonce v praxi dochází k tomu, že slovně totožný výraz je současně označením původu i zeměpisným označením, a to pro totožný výrobek (týká se to např. označení KARLOVARSKÁ HOŘKÁ, která je zapsána v národním rejstříku označení

⁴¹ Ke dni vydání Bulletin Appellation d'Origin, vol. 44 (2016), s.199. http://www.wipo.int/export/sites/www/lisbon/en/docs/bulletin_2016_44.pdf

⁴² na margo je vhodné uvést, že druhý největší počet takto chráněných označení má Itálie (118), třetí v pořadí je Česká republika (76). Bulletin vychází jedenkrát ročně.

⁴³ Viz. Sdělení Ministerstva zahraničí č. 191/1995 Sb. (o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) a další mnohostranné dohody, které tvoří její nedílnou součást)

⁴⁴ Vyparina, S. *Označenia povodu a zemepisne označenia výrobkov*. Banská Bystrica : Úrad priemyselného vlastníctva, 2002. S.82

⁴⁵ Vyparina, S. *Priemyselnoprávna politika štátu v oblasti označení povodu a zemepisných označení*. In Duševné vlastníctvo, 2002 (r.6), č.3, s.45.

⁴⁶ ČL. 22. odst. 1 Dohody TRIPS zní: “*Pro účely této Dohody jsou zeměpisná označení označeními, která určují zboží jako zboží pocházející z území Člena, nebo oblasti, nebo místa tohoto území, jestliže lze danou jakost, pověst nebo jiné charakteristické znaky zboží připsat v podstatě jeho zeměpisnému původu.*” Protože podle Dohody TRIPS se nevede žádné řízení o zápisu ani neexistuje rejstřík či seznam takových označení, mohou v praxi tuto definici naplňovat i zapsaná / chráněná označení původu.

původu u Úřadu průmyslového vlastnictví a je rovněž chráněna evropsko-unijním zeměpisným označením (a zapsána v databázi E-Spirit-Drinks, do kterého zapisuje evropsko-unijní zeměpisná označení lihovin Komise).

Otázkou, zda-li “šampaňská klauzule” zahrnuje i zeměpisná označení se v literatuře zabývá pouze Hruďa, který dovozuje opačně, že *“šampaňská klauzule” se vztahuje pouze na relativně úzkou skupinu produktů s chráněným označením původu a nedopadá na chráněná zeměpisná označení.*⁴⁷ S tímto závěrem se neztotožňuji, neboť dle mého názoru jde proti jinak stejné úrovni ochrany, kterou stanoví jak evropsko-unijní nařízení, tak i vnitrostátní zákon.

Absence výslovného uvedení zeměpisných označení působí teoretické obtíže. Nemohu se však ztotožnit s názorem, že ochrana jedněch věcí ničích (označení původu) by měla být v důsledku právní úpravy zvláštní podmínky omezené přípustnosti (“šampaňské klauzule”) posílena oproti ochraně jiných věcí ničích (zeměpisných označení). Takový výklad by postrádá smysl pro neudržitelnost stanovení obhajitelných rozdílů (režimů) pro reklamu, když jinak jsou nehmotné věci obou těchto druhů stejně chráněné (absolutními ochranami v nařízeních shora uvedených, rovněž v ZOPZO).

Druhým argumentem je pak to, že nezahrnutí ochrany zeměpisných označení pod “šampaňskou klauzuli” by vedlo k aplikaci jiných ustanovení směrnice 2006/114/ES (a OZ) a samotná konkrétní reklama by stejně musela být posouzena podle ostatních podmínek. Zde by pak bylo na místě přihlížet u průměrného adresáta reklamy (průměrného spotřebitele) k faktické zaměnitelnosti a substituovatelnosti výrobků na straně jedné současně však také k aplikaci pravidla o “srovnávání jen srovnatelného”. Totiž také pro zboží se zeměpisným označením platí, že musí být vyrobeno v souladu se specifikací. Specifikace samotná je normována ve všech nařízeních evropsko-unijních, ať již pro označení původu, tak i pro zeměpisná označení. Proto se má naplnit zvláštní vlastnosti zboží jako takového a tedy i stejný závěr o vyloučení možnosti komparace z podstaty, neboť by srovnání nebylo objektivní, ověřitelné a příznačné z hlediska vlastností zboží”, jak uvádí názory jiných autorů ve vztahu k srovnávací reklamě obsahující zboží s označením původu Kotásek.⁴⁸

OCHRANA VÝROBKU A (NE)OCHRANA SLUŽEB S CHRÁNĚNÝM OZNAČENÍM?

Druhým problémem tuzemské právní úpravy šampaňské klauzule je pak to, že text příslušné podmínky výslovně hovoří o “označení původu zboží”. Z

⁴⁷ Hruďa, O. *Srovnávací reklama. 1.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2015. S.105-106.

⁴⁸ srov. Kotásek, J. In Hulmák, M. a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část.* Praha : C.H.Beck, 2014. S.1811-1812.

toho pak někteří autoři (např. shora Ondřejová, Kotásek) dovozují, že tuto klauzuli nelze aplikovat na službu. S tímto názorem nesouhlasím.

Pojem “zboží” se v zákoně č. 89/2012 Sb., Občanském zákoníku, vyskytuje na více místech - v právu smluvním⁴⁹ i v právu civilně deliktním.⁵⁰ Tento pojem zák. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, vůbec nedefinuje. V drtivé většině ustanovení jej používá ve dvojici - dodávka zboží nebo poskytnutí služeb. Tak je tomu i u klamavé reklamy (“dalších znaků zboží nebo služeb” - § 2977 odst. 2 písm.a) NOZ) resp. i u klamavého označení zboží nebo služby (§ 2978 NOZ), kde je tato dvojice vtělena přímo do názvu ustanovení a názvu pak odpovídá i obsah.

Dvojice “zboží - služba” se dokonce objevuje i v právní úpravě srovnávací reklamy v § 2980 odst. 2 písm. b) či c) NOZ.

Šampaňská klauzule (§ 2980 odst. 2 písm. d) NOZ) je však zvláštní případ a nelze bez dalšího vztáhnout stejný výklad pojmu “zboží” i na ni a dovodit z toho zkratkovitý závěr. Protože toto ustanovení směřuje (nebo dle úmyslu evropsko-unijního i tuzemského zákonodárce má směřovat) k ochraně označení původu, má smysl interpretovat pojem zboží podle práva upravujícího označení původu samotná.

Ačkoliv je v ustanovení § 1 NOZ deklarována nezávislost soukromého práva a veřejného práva, jako přirozené se jeví vycházet z definice upravené v jiném právním předpisu, který upravuje problematiku těchto předmětů - tedy všeobecně z definice obsažené v zákoně č. 452/2001 Sb. (a ve zvláštních případech pak z definic obsažených v evropsko-unijních nařízeních ve vztahu k výrobkům, které spadají do některé z kategorií, pro které je ochrana OP a/ nebo ZO obsažena v evropsko-unijních nařízeních). Je přirozené vycházet z tohoto předpisu, neboť označení původu a zeměpisné označení jsou věcmi movitými nehmotnými, které jsou právem upraveny. Právní existence těchto věcí ničích je závislá na správním řízení a jeho výsledku (zápis do rejstříku).

Samotný zákon č. 452/2001 Sb. nepoužívá pojem “výrobek”, ale zboží. Významově však jde o synonyma. Podle § 2 písm. c) cit. zák. se rozumí *“zbožím jakákoliv movitá věc, která byla vyrobena, vytěžena nebo jinak získána bez ohledu na stupeň jejího zpracování a je určena k nabídce spotřebiteli; za zboží podle tohoto zákona se považují i služby.”* Proto ochrana označení služeb prostřednictvím práva nekalé soutěže tedy nemůže být vyloučena.

Rovněž evropsko-unijní zákonodárce rozlišuje různé termíny - u podmínky “srovnávání srovnatelného” (čl. 4 písm. b) směrnice 2006/114/ES) používá “zboží a služba”, stejně také u podmínky srovnání objektivního (čl. 4 písm. c)

⁴⁹ např. v ustanoveních § 1732, 1811, 1820, 1828, 1829, 1831, 1832, 1833, 1835, 1837, 1840, 1963, 1965, 2085, 2161, 2165, 2168, 2418, 2499 zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku

⁵⁰ např. v ustanoveních § 2976, 2977, 2978, 2979, 2980, 2986 zákona. č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku

směrnice 2006/114/ES). V úpravě “šampaňské klauzule” (čl. 4 písm. e) směrnice 2006/114/ES) však používá pojem “produkt” (“*u produktů s označením původu se vždy odvolává na produkty se stejným označením*”).⁵¹

Ve skutečnosti jde o problém takřka umělý, neboť i když české právo dovoluje již od roku 2002 zápis označení původu i zeměpisného označení i pro službu, z obsahu rejstříku označení původu a zeměpisných označení u ÚPV je patrné, že žádné takové označení pro službu dosud nebylo zapsáno.⁵² Zápis chráněného označení pro služby nebo ochrana poskytována jinou cestou je v současném světě stále výjimečná.⁵³

Přípustnost aplikace národně transponované “šampaňské klauzule” také na služby připouští v jiném smyslu rovněž Hruďa. V jeho pojetí však jde o srovnání služeb souvisejících s výrobky, které jsou po právu označeny označením původu (uvedeny teoretické příklady cenového srovnání ochutnávek *vín z Čech* oproti ochutnávkce *vín z Moravy*)⁵⁴ nebo “srovnání ceny služby spočívající ve vlastnoručním vylovení kapra s jeho následným ponecháním a ceny zboží - již vylovených kaprů, mimo jiné i nějakého z *Pohořelice* (tj. komparaci služby a zboží chráněného označením původu”).⁵⁵

Ve vztahu k hodnocení odůvodnění existence šampaňské klauzule se lze ztotožnit se shora uvedeným oficiálním stanoviskem Německa a dalších států o zbytečnosti šampaňské klauzule, přinejmenším v důsledku rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-381/05.

Zdroj pochybností a otázek je totiž způsoben přístupem Soudního dvora - soud posuzoval reklamu především v intencích směrnice upravující klamavou a srovnávací reklamu. Zvláštní charakter označení původu nebral v úvahu. Z toho pak rezultovalo rozhodnutí, podle něhož “kterýkoliv z tisíců výrobců šampaňského” nebyl podrázen pod nepřímou identifikaci soutěžitele.

Proto je na místě věnovat se otázkám rozsudků Soudního dvora ve vztahu ke srovnávací reklamě, neboť v nich mohou být řešeny jiné otázky, které mohou mít vztah k problematice řešené v tomto textu.

⁵¹ Pozn. autora: Jde o použití tohoto pojmu ve více jazykových zněních téže směrnice (srov. např. znění v jazyce slovenském, anglickém, francouzském a dalších).

⁵² Na margo je třeba uvést, že pod č. přihlášky 257 byla u Úřadu průmyslového vlastnictví podána žádost o zápis označení **Sněžník produkt**, podaná 29.12.2009. Žadatelem byl Petr Mahel, Malá Morava 89, PSČ 78833, Česká republika. Tato žádost byla podána m.j. také pro “hotelové služby” (rovněž pro potraviny a zemědělské produkty). Řízení bylo ukončeno negativně, k zápisu označení nedošlo. Z databáze ÚPV není patrné, zda-li se jednalo o žádost o zápis zeměpisného označení nebo označení původu. Blíže viz. www.upv.cz

⁵³ Pozn. autora: Zpravidla bývá uváděna teoretická možnost ochrany v Lotyšsku, nicméně někteří autoři připouští i ochranu poskytovanou právem nekalé soutěže v Polsku a není vyloučena ani v právu litevském či estonském. Jedno zapsané zeměpisné označení pro službu existuje v Brazílii.

⁵⁴ Hruďa, O. *Srovnávací reklama. 1.vydání*. Praha : C.H.Beck, 2015. S.101-102.

⁵⁵ ibid

ROZSUDKY SOUDNÍHO DVORA VE VZTAHU KE SROVNÁVACÍ REKLAMĚ

Česká i slovenská literatura se srovnávací reklamě věnuje, ve vztahu k šampaňské klauzuli však spíše okrajově. Texty jsou plné faktů, přičemž jednotliví autoři Soudnímu dvoru vytykají nepřipustné překročení výkladu práva až k jeho tvorbě. S tím se v obecné rovině ztotožnit lze.

C-381/05, DE LANDTSHEER EMMANUELE SA

Srovnávací reklamou se soudní dvůr zabýval již vícekrát, přičemž ovšem s výjimkou rozsudku C-381/05 (De Landtsheer Emmanuele SA) se žádné jiné klíčové rozhodnutí SD nezabývalo otázkami ochrany označení původu/zeměpisného označení a není tedy aplikovatelné samo o sobě na řešený problém (ochrana označení původu a zeměpisného označení v rámci srovnávací reklamy).

Toto rozhodnutí je podrobena kritice a analýze již výše v tomto textu. V dalších rozhodnutích Soudní dvůr řešil jiné dílčí otázky srovnávací reklamy.

C-112/99, TOSHIBA EUROPE.

Soudní dvůr řešil otázku, zda-li může být použití identifikace výrobními čísly (OEM) jiného výrobce v katalogu jeho soutěžitele srovnávací reklamou, a dále zda-li tato identifikace umožňuje soutěžiteli neprávem těžit z dobrého jména spojeného s ochrannými známkami prvního výrobce.

K tomu SD dovodil: *“Toto užití identifikace v katalogích konkurenčnímu dodavateli mu umožňuje neprávem těžit z dobrého jména spojená s těmito ochrannými známkami pouze v případě, že v myslí adresátů reklamy je vytvořen účinek souvislosti mezi výrobcí, jejichž výrobky jsou identifikovány a soutěžícím dodavatelem, že takto je přenesena dobrá pověst výrobků výrobce na výrobky konkurenčních dodavatele. Aby bylo možné určit, zda je tato podmínka splněna, má se přiblížit na celkové vyznění reklamy a okruh adresátů, kterým je reklama určena.”*⁵⁶

C-44/01, PIPPIG AUGENOPTIK.⁵⁷

Soudní dvůr řešil několik předběžných otázek v této věci, kauzálně se jednalo zejména o počet srovnání, která mají být soutěžitelem provedena před zahájením srovnávací reklamy. Kauzálně se jednalo o srovnávací reklamu mezi provozovatelem 3 optik (Hartlauer Handelsgesellschaft mbH,

⁵⁶ v anglickém jazyce rozsudek dostupný na adrese: <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=61999CJ0112&lang1=cs&lang2=SK&type=TEXT&ancre=> (Překlad autor)

⁵⁷ v anglickém jazyce rozsudek dostupný na adrese: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&dodocid=48187&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=501595>

Verlassenschaft nach dem verstorbenen Franz Josef Hartlauer) proti provozovateli celostátní sítě optik (Pippig Augenoptik). Soudní dvůr dovedil zejména to, že “volba počtu srovnání, jež chce zadavatel reklamy provést, mezi jím nabízenými výrobky a výrobky nabízenými jeho soutěžiteli spadá do výkonu jeho hospodářské svobody”.⁵⁸

C-356/04, LIDL BELGIUM. ⁵⁹

Předmětem posuzování bylo několik předběžných otázek, které se týkaly přípustnosti hromadného srovnání sortimentů soutěžitelů v průběhu časového období (včetně interpretace ověřitelných rysů), nutnosti uvádění všech srovnávaných výrobků v reklamě, nutnosti uvádění celé metodiky výpočtu v reklamě (resp. přípustnosti uvedení odkazem), možnosti uvádění rozpětí potenciálního ušetření.

Soudní dvůr dovedil závěry k předkládaným pěti otázkám takto:

Ke druhé otázce: “podmínka dovolené srovnávací reklamy stanovená čl. 3a odst. 1 písm. b) směrnice musí být vykládána v tom smyslu, že nebrání tomu, aby se srovnávací reklama týkala hromadně sortimentů výrobků běžné spotřeby uváděných na trh dvěma konkurenčními řetězci velkých obchodů, pokud jsou oba uvedené sortimenty tvořeny jednotlivými výrobky, které, je-li na ně nazíráno jako na dvojice, jednotlivě splňují požadavek srovnatelnosti, který toto ustanovení ukládá.”

Ke třetí otázce: “Z toho plyne, že povinnost výslovně vyjmenovat v reklamním sdělení jednotlivé výrobky, které tvoří srovnávané sortimenty, a jejich ceny, nemůže v projednávaném případě na základě takového požadavku vzniknout. Takové údaje, jako jsou cena zboží nebo obecná úroveň cen uplatňovaných řetězcem velkých obchodů ohledně sortimentu výrobků, totiž zřejmě nemohou být předmětem subjektivního posouzení, a existence či neexistence výslovného vyjmenování výrobků a cen, jichž se srovnání týká, nemůže mít krom toho vliv na objektivní či subjektivní charakter tohoto srovnání.”

K páté otázce: “zda 3a odst. 1 písm. c) směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že „ověřitelnými” rysy zboží uváděného na trh dvěma konkurenčními řetězci velkých obchodů ve smyslu tohoto ustanovení jsou:

- *ceny uvedeného zboží,*
- *obecná úroveň cen uplatňovaných těmito řetězci velkých obchodů ohledně jejich sortimentu srovnatelných výrobků a částka, kterou může ušetřit spotřebitel, který takové výrobky nakupuje u jednoho, a nikoli u jiného řetězce, pokud toto zboží skutečně patří do sortimentu srovnatelných výrobků, na jejichž základě je uvedena obecná úroveň cen stanovena.”*

⁵⁸ ibid

⁵⁹ rozsudek Soudního dvora ve věci C-356/04, Lidl Belgium, dostupný na adrese: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=64423&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=485869>

Ke čtvrté otázce: “čl. 3a odst. 1 písm. c) směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že rys uvedený ve srovnávací reklamě splňuje požadavek ověřitelnosti, který uvedené ustanovení ukládá, nejsou-li srovnávané údaje, o něž se tento rys opírá, vyjmenovány v této reklamě, pouze tehdy, pokud zadavatel reklamy uvede zejména pro adresáty tohoto reklamního sdělení, kde a jak se mohou snadno seznámit s těmito údaji, aby mohli ověřit nebo, pokud nemají požadovanou dovednost k tomuto účelu, nechat ověřit jejich správnost, jakož i správnost dotčeného rysu.”

K první otázce: “čl. 3a odst. 1 písm. a) směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že srovnávací reklama vyzdvihující nižší obecnou úroveň cen zadavatele reklamy ve srovnání s jeho hlavními soutěžiteli, přičemž srovnání se týkalo vzorku výrobků, může mít klamavý charakter, pokud

- z reklamního sdělení nevyplývá, že se srovnání týkalo pouze takového vzorku, a nikoli všech výrobků zadavatele reklamy,*
- reklamní sdělení neidentifikuje srovnávané znaky nebo neinformuje příjemce o zdroji informací, u něž je taková identifikace dostupná, nebo*
- reklamní sdělení obsahuje **hromadný odkaz na rozpětí částek**, které může ušetřit spotřebitel, který nakupuje u zadavatele reklamy, a nikoli u jeho soutěžitelů, aniž by individualizovalo obecnou úroveň cen uplatňovaných každým z uvedených soutěžitelů a částku, kterou lze ušetřit při nákupu u zadavatele reklamy, a nikoli u každého z těchto soutěžitelů.”⁶⁰*

V zásadě lze tedy shrnout, že při splnění podmínek kladených na srovnávací reklamu lze použít i srovnání celkové (hromadné srovnání sortimentů výrobků), přičemž tyto výrobky nemusí být v reklamě výslovně uvedeny. Srovnání však musí být založeno na ověřitelných rysech. V takové reklamě musí být uveden alespoň odkaz na místo, kde se lze seznámit osobně či prostřednictvím jiného s údaji a ověřit si je sám. Srovnávací reklama však může být klamavá, pokud z ní nevyplývá, že se srovnání týkalo jen určitého vzorku a nikoliv celého sortimentu výrobků zadavatele reklamy. Srovnávací reklama může být klamavá také tehdy, pokud adresát reklamy není informován o zdroji informací nebo reklama neobsahuje srovnávané znaky. Konečně může být srovnávací reklama klamavá, pokud je v ní uveden hromadný odkaz na rozpětí částek k ušetření oproti jiným soutěžitelům, aniž by bylo uvedena individualizovaná úroveň cen (a částka k ušetření) při nákupu u každého z nich.

Nutno připomenout, že klamavá srovnávací reklama je nekalou soutěží, a je proto zakázána.

⁶⁰ ibid

Shora uvedené však není aplikovatelné na řešený problém ochrany označení původu a zeměpisných označení prostřednictvím ustanovení o srovnávací reklamě.

C-59/05, SIEMENS.⁶¹

Soudní dvůr se zabýval otázkou nepoctivého těžení z dobré pověsti ochranné známky, kauzálně šlo o reklamu soutěžitele (výrobce doplňkových součástí), který se ve své reklamě dovolával na identicky převzatý ústřední prvek (objednávkového systému svého konkurenta). Předmětem posuzování byla otázka, zda-li došlo u spotřebitelské veřejnosti k vytvoření asociace mezi výrobcem automatů a jeho soutěžitelem (výrobcem doplňkových součástí), která (asociace) by mohla přenést dobrou pověst výrobků jednoho soutěžitele na druhého. Soudní dvůr v této věci dovodil, že *“(24) ... výhoda, kterou pro spotřebitele představuje srovnávací reklama, musí být nezbytně zohledněna při posouzení protiprávního charakteru těžení zadavatele reklamy z dobré pověsti ochranné známky, obchodní firmy nebo jiných rozlišovacích znaků soutěžitele. (25) Naproti tomu prospěch, který zadavatel reklamy má ze srovnávací reklamy, jehož existence je v každém případě zjevná z důvodu samotné povahy tohoto typu reklamy, nemůže sám o sobě představovat určující prvek při posouzení legality chování zmíněného zadavatele reklamy.”* Proto když *“(27) ... použije soutěžící dodavatel ve svých katalogích v odborných kruzích známý ústřední prvek rozlišovacího znaku výrobce, netěží protiprávně z dobré pověsti tohoto rozlišovacího znaku..”* K tomu lze uzavřít, že i kdyby došlo k takovému případnému těžení z dobré pověsti rozlišovacího znaku, nebude toto těžení neoprávněné.

C-533/06, O2 HOLDINGS LIMITED, O2 (UK) LIMITED.⁶²

Soudní dvůr ve věci C-533/06 řešil otázku přípustnosti užívání označení totožného nebo podobného ochranné známce ve srovnávací reklamě.

K tomu Soudní dvůr dovodil, že *“majitel zapsané ochranné známky není oprávněn zakázat ve srovnávací reklamě, která splňuje všechny podmínky přípustnosti stanovené ve výše uvedeném čl. 3a odst. 1, užívání označení totožného nebo podobného jeho ochranné známce třetími osobami. Nicméně, jestliže jsou splněny podmínky vyžadované v čl. 5 odst. 1 písm. b) směrnice 89/104 pro zákaz použití označení totožného nebo podobného zapsané ochranné známce, je vyloučeno, aby srovnávací reklama, ve které je zmiňované označení použito, splňovala podmínku přípustnosti upravenou v čl. 3a odst. 1 písm. d) směrnice 84/450, ve znění směrnice 97/55.”*

⁶¹ <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=56362&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=483463>

⁶² text rozsudku ve věci C-533/06 (O2 Holdings Limited) je dostupný na adrese: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=69019&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=509859>

Ustanovení čl. 5 odst. 1 směrnice 89/104/ES (První směrnice Rady, kterou se sbližují právní předpisy členských států o ochranných známkách)⁶³ upravovala výlučná práva vlastníka ochranné známky, konkrétně v písm. b) vlastníku známky poskytovala právo zakázat jiné osobě užívat v obchodním styku *“označení, u něhož z důvodu jeho totožnosti nebo podobnosti s ochrannou známkou a totožnosti či podobnosti zboží nebo služeb označovaných ochrannou známkou a označením existuje nebezpečí záměny u veřejnosti, včetně nebezpečí asociace označení s ochrannou známkou.”* V aktuálně platné a účinné směrnici EPaR (EU) č.2015/2436 jsou obdobná výlučná práva vlastníka známky zakotvena v článku 10, podle kterého má vlastník známky právo bránit třetím osobám v obchodním styku užití m.j. jakéhokoliv označení, které je totožné se zapsanou známkou, pokud je označení užíváno pro totožné výrobky či služby, pro které je známka zapsána.

Ve shora uvedené případě však Soudní dvůr současně dovodil, že ačkoliv vlastník známky nemůže použít známkoprávního institutu (zákazu) k obraně svých práv ze známky proti jejímu užití v rámci srovnávací reklamy, samotná srovnávací reklama (obsahující nedovoleně použitou ochrannou známku) však nemůže splnit podmínku přípustnosti. Jinými slovy je nekalosoutěžní.

Soudní dvůr však rovněž dovodil, že vlastník *“zapsané ochranné známky není oprávněn zakázat, aby třetí osoby ve srovnávací reklamě užívaly označení podobné této ochranné známce pro zboží nebo služby totožné s těmi, pro něž byla zmiňovaná ochranná známka zapsána, nebo jim podobné, jestliže toto užívání nezpůsobí u veřejnosti nebezpečí záměny, a to bez ohledu na skutečnost, zda srovnávací reklama splňuje všechny podmínky přípustnosti uvedené v článku 3a směrnice 84/450, ve znění směrnice 97/55.”*

Prakticky tak Soudní dvůr rozlišil dvě intenzity nedovoleného zásahu do výlučných práv vlastníka ochranné známky - je-li užívání způsobilé u veřejnosti vyvolat nebezpečí záměny či nikoliv. V případě intenzivnějšího zásahu (spojeného se soutěžním vyvoláním nebezpečí záměny) má vlastník mít právo zakázat neoprávněné užití své ochranné známky ve srovnávací reklamě, zatímco ve druhém případě toto právo vlastník ochranné známky mít nemá. Objektivní soutěžní hledisko převážilo na subjektivním pojetím výlučného práva vlastníka zapsané ochranné známky.

Principy tohoto rozhodnutí by mohly být částečně využitelné i v hypotetickém případě srovnávací reklamy obsahující označení původu či zeměpisné označení.

⁶³ tato směrnice byla zrušena a nahrazena směrnicí EPaR 2008/95/ES (vydána v Úředním věstníku 8.11.2008), která byla zrušena a nahrazena směrnicí EPaR (EU) 2015/2436

C-487/07, L'ORÉAL A DALŠÍ. ⁶⁴

Soudní dvůr ve věci C-487/07 (L'Oréal a další) řešil otázku protiprávního těžení z dobrého jména ochranné známky jejím užitím ve srovnávací reklamě, představování zboží jako napodobeninu či reprodukci). Věcně šlo o reklamní kampaň soutěžitele, který ve srovnávací reklamě představoval (výslovně či implicitně) své výrobky jako “napodobeninu či reprodukci” výrobků jiných soutěžitelů. Věcně se jednalo o reklamy na parfémy a ochranné známky s nimi spojené, které patřily členům skupiny L'Oréal (Trésor, Miracle, Anaïs-Anaïs, Noa Noa a další).⁶⁵

Soudní dvůr dovodil, že *“existence protiprávního těžení z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména ochranné známky ve smyslu tohoto ustanovení nepředpokládá ani existenci nebezpečí záměny, ani existenci nebezpečí újmy způsobené rozlišovací způsobilosti nebo dobrému jménu ochranné známky, nebo obecněji jejímu majiteli. Prospěch z užívání označení podobného ochranné známce s dobrým jménem třetí osobou je touto osobou získán ze zmíněné rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména ochranné známky protiprávně, jestliže se tímto užíváním snaží kráčet ve stopách ochranné známky s dobrým jménem s cílem využít její přitažlivosti, dobrého jména a prestiže a bez finanční kompenzace využívat obchodního úsilí vyvinutého majitelem ochranné známky k vytvoření a pěstování jejího image.”*⁶⁶ Porušení zákazu nekalé soutěže (prostřednictvím zakázané srovnávací reklamy) je v tom, že soutěžitel “jde ve stopách známky s dobrým jménem a z toho nepoctivě těží”. Takové jednání představuje parazitní jednání soutěžně stejně závadné, jako je např. parazitování na pověsti (upraveno v českém i slovenském právu).

Ve vztahu k právům vlastníka ochranné známky, zejm. právu zakázat nedovolené užití označení obdobného se známkou ve srovnávací reklamě pak Soudní dvůr dovodil odlišně od rozsudku ve věci C-533/06 (O2 Holdings Limited), že vlastník *“zapsané ochranné známky je oprávněn dát zakázat použití označení totožného s touto ochrannou známkou pro výrobky nebo služby totožné s těmi, pro něž byla zmíněná ochranná známka zapsána, třetími osobami ve srovnávací reklamě, která nesplňuje všechny podmínky přípustnosti (...), a to i v případě, že toto použití není s to způsobit újmu základní funkci ochranné známky, jíž je označit původ výrobků nebo služeb, za podmínky, že toto použití působí újmu nebo je s to způsobit újmu některé z ostatních funkcí ochranné známky.”*⁶⁷ Rozsudek nutno interpretovat ve spojení s dobrým jménem ochranných známek a jejich funkcemi. Základní funkcí, do

⁶⁴ text rozsudku ve věci C-487/07 (L'Oréal a další), je dostupný na adrese: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=75459&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=488760>

⁶⁵ v podrobnostech uvedeny v odkazovaném rozsudku ve věci samé

⁶⁶ ibid

⁶⁷ ibid

kteřé nemusí být ovšem zasaženo, aby došlo k nedovolené srovnávací reklamě, je funkce rozlišovací. Postačí zásah do jiné funkce ochranné známky, jak je rozlišují teorie a aplikační praxe (např. bývá uváděna funkce garanční - bez ohledu na zvláštní druh ochranné známky (jako záruční či certifikační)). Soudní dvůr konečně dovedl také to, že *“inzerent, který ve srovnávací reklamě výslovně či implicitně zmiňuje, že výrobek, který uvádí na trh, představuje napodobeninu výrobku nesoucího velmi známou ochrannou známku, představuje „zboží nebo službu jako napodobeninu nebo reprodukci“ ve smyslu tohoto článku 3a odst. 1 písm. h). Prospěch, jehož inzerent dosáhl díky takovéto protiprávní srovnávací reklamě, musí být považován za „získaný protiprávně“ z dobré pověsti spojované s touto ochrannou známkou, ve smyslu uvedeného čl. 3a odst. 1 písm. g).“*⁶⁸ Z toho se dá uzavřít, že ani výslovné uvedení charakteru nabízeného zboží jako “napodobeniny” nemůže aprobovat soutěžní jednání inzerenta, jehož inzerce bude shledána nedovolenou srovnávací reklamou, pokud získal protiprávně prospěch z pověsti spojované s ochrannou známkou (např. s dobrým jménem).

C-52/13, POSTESHOP. ⁶⁹

Soudní dvůr se ve věci C-52/13 zabýval otázkou vzájemného vztahu zakázané klamavé reklamy a srovnávací reklamy. Kauzálně šlo o postih za klamavou reklamu šířenou v Itálii, za kterou byla národním úřadem uložena pokuta. Inzerent se bránil národními opravnými prostředky. Italský odvolací soud pak předložil tuto otázku jako předběžnou Soudnímu dvoru.

Soudní dvůr dovedl, že *“směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006 o klamavé a srovnávací reklamě musí být vykládána v tom smyslu, že v případě ochrany obchodníků odkazuje na klamavou reklamu a na nedovolenou srovnávací reklamu jakožto na dvě samostatná protiprávní jednání, a že k zakázání a sankcionování klamavé reklamy není nutné, aby byla klamavá reklama zároveň nedovolenou srovnávací reklamou.”*

Lze tedy postihnout nezávisle klamavou reklamu bez ohledu na srovnávací charakter a rovněž opačně - nedovolená srovnávací reklama nemusí být nutně klamavá, avšak může být postižena za nekalost v některé z jiných podforem (porušení jiné podmínky stanovené směrnicí a vnitrostátním právním předpisem transponujícím směrnicí). Může mít fakticky charakter blížící se jiným skutkovým podstatám nekalosoutěžního jednání (uvedeno ve směrnici, ostatně i v českém zákoně v důsledku převzetí textu směrnice bez zásadních změn). Což potvrzuje dílčí závěr Ondrejové o charakteru úpravy srovnávací

⁶⁸ ibid

⁶⁹ text rozsudku je dostupný na adrese: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=149136&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=489475>

reklamy jako normy zvláštní vůči i jiným skutkovým podstatám nekalé soutěže,⁷⁰ jak jej uvádím i výše.

PŘÍPADOVÁ STUDIE (REKLAMA “JIHOČESKÁ NIVA” OD MADETY)

Dne 08.02.2016 byla v televizním vysílání programu TV Nova (přibližně ve 22:08) vysílána televizní reklama, ve které je tato zvuková složka: *“Na křtiny se do Krumlova sjela celá myší rodina. ”Mama mia, vy tu mít Gorgonzola?” ”To je fór, chutná líp než Roquefort.” “To je přece naše Niva. Jediněná díky jihočeskému mléku, zraje v krumlovských štolách a původní receptuře.” “Au” . “HiHiHi”. Jihočeská Niva, tak výjimečná, že obdržela chráněné zeměpisné označení. Nenajdete ve světě, sýry jako v Madetě.”⁷¹*

Zvukově-obrazový záznam (videosoubor) s touto reklamou je pro účely rozboru těchto otázek dostupný v rámci služby YouTube a [spustí se kliknutím na tento odkaz](#) (Upozornění - vyžaduje připojení k Internetu a spustí se v rámci odpovídajícího programu).⁷²

⁷⁰ Ondřejová, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku*. Praha : C.H.Beck, 2014. S.132.

⁷¹ zdroj: Autor neznámý: Reklama na Jihočeskou Nivu. Vysílání programu TV Nova, 08.02.2016, 22:08

⁷² Pozn.autora: Autor textu této kapitoly výslovně prohlašuje, že si nečiní žádný nárok na autorství obrázku, když tento vznikl pouze mechanicky bez tvůrčího autorského. V textu je zařazen pouze pro názornost, když text kapitoly se zabývá analýzou problematiky, která souvisí s právními instituty: Označení původu, zeměpisné označení, srovnávací reklama. Zobrazený obrázek je jedním ze snímků reklamy, soubor vytvořen pomocí zachycení obrazu autorem kapitoly s využitím běžného programového vybavení.

Toto autorské dílo, které má charakter zvukově-obrazového záznamu svým charakterem odpovídá definici reklamy, neboť slouží k prezentaci vlastního výrobku a je tedy součástí přesvědčovacího procesu. Směřuje k uskutečnění spotřebitelského rozhodnutí (o budoucím nákupu výrobku). Dle textu může také sloužit k získání pověsti výjimečnosti výrobku. Sýr s chráněným zeměpisným označením Jihočeská Niva vyrábí MADETA a.s. Na konci reklamy je viditelně vyobrazen celý sýr.

Pokud jde o charakter této reklamy jako srovnávací reklamy, lze dovodit, že na základě shora provedené analýzy ve shodě s publikovanými rozhodnutími Soudního dvora se o srovnávací reklamu s největší pravděpodobností nejedná. V reklamě nejsou prezentovány konkrétní výrobky jiných soutěžitelů (výrobců), jsou uvedena pouze jiná označení původu, která jsou zapsána a chráněna pro sýry (Gorgonzola, Roquefort). Na podkladě závěrů v rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-381/05 (De Landtsheer Emmanuele SA) se nelze se ztotožnit s názorem, že by výrobcem mohl být každý výrobce sýru, který nese některé z označení prezentovaných v reklamě samotné.

Je ovšem fakt, že u průměrného spotřebitele mohou být výrobky označované OP/ZO, které jsou uvedeny v reklamě samotné, často považovány za substituovatelné (všechna označení jsou zapsána pro sýry, fakticky dle specifikace jde o sýry s plísní).

Negativní odpověď na otázku srovnávací reklamy ovšem ještě neznamena konečný závěr ohledně dovoleného či nekalosoutěžního charakteru reklamy jako takové.

O nekalou soutěž by se mohlo jednat tehdy, pokud by jednáním v hospodářském styku k potenciální újmě soutěžitelů či zákazníků byla v rozporu s dobrými mravy soutěže např. porušena některá z norem veřejného práva. Takovou normou by mohla být i norma poskytující ochranu označení původu či zeměpisných označení v nařízení 1151/2012. Důležitou by byla pověst v reklamě uvedených označení jiných výrobků resp. nepoctivé těžení z ní.

Reklama ovšem působí na relevantním trhu. Z hlediska televizního vysílání byla směřována na celostátní trh v České republice. Ačkoliv Roquefort bývá uváděn jako nejstarší chráněné označení původu pro sýry (již od 15.století) a rovněž Gorgonzola je zapsána jako chráněné označení původu, důležitým je vnímání spotřebitelské veřejnosti (vázáno na hledisko průměrného spotřebitele, tedy osoby průměrně pozorné a obezřetné, ovšem bez zvláštních znalostí či expertních zkušeností). Dle mého názoru nelze očekávat, že průměrný spotřebitel bude rozumět rozdílům v legálních definicích označení původu a zeměpisných označení. Naopak lze očekávat u průměrného spotřebitele spíše substituovatelnost jednotlivých výrobků, která nesou tato označení, a to bez ohledu na výrobce i mezi zmiňovanými označeními navzájem (... aneb “všechno jsou sýry s plísní”).

Roquefort je označení původu⁷³ pro sýry francouzské (splňující specifikaci) a Gorgonzola označení původu⁷⁴ pro sýry italské (splňující specifikaci), zatímco Jihočeská Niva je zeměpisné označení⁷⁵ pro sýry české (splňující specifikaci). U průměrného adresáta reklamy na trhu (průměrný spotřebitel v České republice) lze očekávat spontánní znalost spíše výrobků českých. Protože výrobců sýrů typu “niva” je v České republice i na Slovensku více, může reklama sloužit i k prosazení informace o tom, že právě tento výrobce (MADETA a.s.) vyrábí Jihočeskou Nivu, která je zapsána jako chráněné zeměpisné označení.

Ačkoliv se v této reklamě uvádí jiná označení původu pro sýry obdobného typu, není uveden žádný konkrétní výrobce ani jeho výrobek. Nemůže tak dojít ke zlehčování. Použitý text reklamy se ve svém důsledku blíží tzv. systémovému srovnávání, které se zpravidla používá pro srovnání s běžným výrobkem tohoto druhu (běžně pro prostředky na mytí nádobí, prací prášky apod.). To je ovšem soutěžně dovolené jednání, neboť při něm nemůže dojít ke zlehčování.

Při využití principů abstrahovaných ze shora uvedených rozhodnutí Soudního dvora by mohla být srovnávací reklama nekalosoutěžní také v případě, že by bylo zasaženo do dobrého jména (např. ochranné známky). O to v daném případě nemůže jít, protože označení původu i zeměpisná označení jsou věcmi ničimi, které jsou odlišné od ochranných známek (majících vlastníky).

⁷³ Označení původu **ROQUEFORT** - číslo zápisu: FR/PDO/0217/0131, chráněno již dle nařízení Rady (EHS) č. 2081/92 - viz. nařízení Komise (ES) č.1107/96 (viz. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.1996.148.01.0001.01.ENG&toc=OJ.L:1996:148:TOC), zapsáno do rejstříku 21.06.1996

⁷⁴ Označení původu **GORGONZOLA** - číslo zápisu: IT/PDO/0017/0010, chráněno již dle nařízení Rady (EHS) č. 2081/92 - viz. nařízení Komise (ES) č.1107/96 (viz. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.1996.148.01.0001.01.ENG&toc=OJ.L:1996:148:TOC); aktuálně rovněž dotčena žádostí o změnu specifikace (viz. dokument IT/PDO/0217/01214 ze dne 18.03.2014, zveřejněna 27.05.2016

⁷⁵ Zeměpisné označení Jihočeská Niva - číslo zápisu: CZ/PGI/0005/0405, zapsáno ke dni 14.01.2010; nutno odlišovat od zeměpisného označení Jihočeská Zlatá Niva - číslo zápisu: CZ/PGI/0005/0406, zapsáno ke dni 15.01.2010

Teoreticky ovšem nelze vyloučit ani to, že by celkové vyznění reklamy mohlo vést spotřebitele v omyl ohledně skutečného původu výrobku. O to však v analyzované reklamě nepůjde, protože samotný text důsledně zdůrazňuje jak zeměpisné označení, tak konkrétního výrobce určitého výrobku.

Rovněž v teoretické rovině zůstává aplikace ochranného důvodu “neoprávněné využití pověsti chráněného označení”, které je uvedeno v čl. 13 odst. 1 písm. a) 2. varianta nařízení EPaR (EU) č. 1151/2012.⁷⁶

Rozlišování označení se zvláště (dobrou) pověstí oproti označením prostým této pověsti ovšem bude problematické. Soudní dvůr v rozsudku ve věci C-381/05 neposkytl ochranu ani označení původu Champagne s poukazem na to, srovnávací reklamu nejde znemožnit (bez ohledu na formulaci podmínky respektování srovnávání srovnatelného a respektování ochrany označení původu prostřednictvím dovození srovnání výrobku s chráněným označením původu jen s jiným výrobkem nesoucím oprávněně totéž chráněné označení původu ve směrnici samotné). Soudní dvůr však v této věci rozhodoval věcně o charakteru reklamy na pivo (když Champagne je označení původu pro šumivé víno). Což teoreticky ponechává prostor pro případný jiný právní názor v případě srovnání výrobků stejného druhu.

Odlíšování předmětů s dobrým jménem od předmětů prostých tohoto dobrého jména je však problematické i u ochranných známek, jak doložil Charvát ve svém příspěvku (věnovaném m.j. analýze rozhodnutí Soudního dvora ve věcech C-385/97 (General Motors Corporation), C-292/00 (Davidoff), C-408/01 (Adidas-Salomon, Adidas Benelux), C-328/06 (Alfredo Nieto Nuno), C-301/07 (PAGO International), C-252/07 (Intel Corporation)).⁷⁷

⁷⁶ pozn.autora: Obdobný důvod i v čl. 103 odst. 2 písm. a) pododstavec ii) nařízení EPaR (EU) č. 1308/2013 pro označení původu a zeměpisná označení vín (a výrobků jimi po právu označenými), dále také v čl. 16 písm. a) nařízení EPaR (ES) č. 110/2008 pro zeměpisná označení lihovin (a výrobků jimi po právu označenými) - pozn. v tomto nařízení se užívá “dobrá pověst” resp. zásah do ní, konečně také v čl. 20 odst. 2 písm. a) pododstavec ii) nařízení EPaR (EU) č. 251/2014 pro zeměpisná označení aromatizovaných vinných výrobků (a výrobků jimi po právu označenými). Pro označení původu lihovin a aromatizovaných vinných výrobků, a dále pro tuzemská označení původu či zeměpisná označení ostatních výrobků (včetně služeb) pak § 23 odst. 1 písm.a) zákona č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení. Pozn.autora: Také v § 23 zák.č. 452/2001 Sb., použil zákonodárce jako důvod zásah do “dobré pověsti”

⁷⁷ srov. Charvát, R. Ochranné známky s dobrým jménem v judikatuře Soudního dvora Evropské unie. In PDV/IPL-IPOL:OPDNY 2012. Sekce práva duševního vlastnictví Olomouckých právnických dnů 2012. Michal Černý Ph.D. (Ed.). Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2013. S. 425-467. Dostupné on-line na adrese: www.michalcerny.net/iuridicum.html [cit.ke dni odevzdání textu]

Bačárová uvádí rovněž rozhodnutí Soudního dvora C-323/09 (Interflora), kde Soudní dvůr dovedl zásah do dobrého jména v substituci (tzn. realizovaném nákupním rozhodnutí) původně zamýšleného výrobku nebo služby výrobkem či službou jinými, o kterém se dozvěděl uživatel Internetu v důsledku reklamy.⁷⁸ Bačárová dále uvádí, že “stejně je problematické (to), že inzerent - konkurent, který si v rámci odkazovací služby vybere označení shodné nebo podobné s ochrannými známkami jiných, neplatí vlastníkům těchto ochranných známek za toto použití žádnou kompenzaci”.⁷⁹

Je zarážející, že zatímco v případě ochranných známek Soudní dvůr rozlišuje de facto ochranu dle “síly známky” a ochranné známky s dobrým jménem chrání více než “prosté ochranné známky”, chráněná označení (původu či zeměpisná) takto v důsledku ojedinělého rozhodnutí nechrání. Spíše naopak. Přitom “dobré jméno” ochranné známky a “pověst” označení lze vnímat jako synonyma, když terminologicky se liší jen v důsledku českých jazykových znění evropsko-unijních předpisů upravujících OP/ZO⁸⁰ a ochranné známky,⁸¹ resp. terminologie se odlišuje i v rámci různých jazykových znění téže právní úpravy.

⁷⁸ blíže viz. Bačárová, R. *Používání zpodobných alebo podobných označení v reklame z hľadiska súťažného práva (2.časť)*. In *Duševné vlastníctvo*, 2015, 4, s. 20

⁷⁹ tamtéž

⁸⁰ ZEMĚDĚLSKÉ VÝROBKY A POTRAVINY: v čl. 5 nařízení EPaR (EU) č. 1151/2012 se pro český výraz pověst užívá v anglickém znění nařízení výrazu “reputation”, ve francouzském “la réputation”, v německém “Ansehen”, ve slovenském znění “dobrá pověst”. VÍNA: v čl. 93 nařízení EPaR (EU) č. 1308/2013 se pro český výraz “pověst” užívá v anglickém znění nařízení výrazu “reputation”, ve francouzském “une réputation”, v německém “bestimmtes Ansehen” (zvláštní pověst), ve slovenském znění také (jen) “pověst”. LIHOVINY: v čl. 15 nařízení EPaR (ES) č. 110/2008 se pro český výraz “pověst”, používá v anglickém znění užívá v anglickém znění nařízení výrazu “reputation”, ve francouzském “la réputation”, v německém “Ansehen” (pověst), ve slovenském znění také (jen) “pověst”. AROMATIZOVANÉ VINNÉ VÝROBKY: v čl. 2 nařízení EPaR (EU) č. 251/2014 se pro český výraz “pověst” užívá v anglickém znění nařízení výrazu “reputation”, ve francouzském “une réputation”, v německém “bestimmtes Ansehen” (zvláštní pověst), ve slovenském znění také (jen) “pověst”

⁸¹ směrnice EPaR (EU) 2015/2436, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách - čl. 5 odst. 3 písm. a) a čl. 8 písm. c) a čl. 10 odst. 2 písm. c) - v českém jazykovém znění směrnice se užívá ve všech případech “dobré jméno”, zatímco ve znění anglickém pak “reputation” (tj. pověst), ve znění francouzském pak výraz “renommée” (tj. proslulost), ve znění německém pak výraz “Wertschätzung” (dobré jméno, úcta), ve znění slovenském pak “dobré meno”. nařízení EPaR (EU) č. 207/2009 o ochranné známce Evropské unie (tzn. ve znění nařízení EPaR (EU) č. 2015/2424) - čl. 8 odst. 5, čl. 9 odst. 2 písm. c) - v českém jazykovém znění se užívá na obou místech pojem “dobré jméno”, v anglickém “reputation” (tj. pověst), ve francouzském “renommée (tj. proslulost)”, v německém “Wertschätzung” (dobré jméno, úcta), ve slovenském jazykovém znění pak “dobré meno”

V této souvislosti je vhodné připomenout definiční podmínky zápisu. Pro zápis označení původu je podmínkou prokázání zvláštní jakosti (nebo jiných vlastností výrobku) dané výlučně nebo převážně ve vazbě na zvláštní zeměpisné prostředí ve vazbě na charakteristické přírodní a/nebo lidské faktory tohoto území. Definičně pak výroba, zpracování i příprava výrobku s o.p. musí probíhat v tomto zvláštním území.⁸² V této souvislosti autoři hovoří o zvláštních vlastnostech výrobku nesoucího označení oproti výrobkům stejného druhu z jiných míst.

Kotásek uvádí i argumenty některých jiných autorů⁸³ “*vlastnosti dané výlučně nebo převážně zvláštním zeměpisným prostředím budou stěžejí přístupné jakémukoliv srovnání – výlučnost zboží je zde imanentní.*”⁸⁴ K tomu lze dovést pak to, že rozlišování označení původu s dobrou pověstí (s dobrým jménem) od označení původu ostatních, není formálně možné. Zápis označení původu do rejstříku je podmíněn prokázáním existence zvláštních vlastností, přičemž zapsaná označení jsou “všechna stejně dobrá”. Na druhou stranu to ovšem nevyklučuje materiální posouzení (dobré) pověsti zapsaného označení v přímém či nepřímém obchodním užití pro výrobek jiný. Důsledkem rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-381/05 je ovšem také to, že zřejmě použití v reklamě není ani nepřímým obchodním užitím

Ačkoliv zeměpisné označení není výslovně uvedeno jako chráněné “šampaňskou klauzulí” v rámci právní úpravy podmínek přípustnosti srovnávací reklamy v rámci směrnice 2006/114, samotná pověst zeměpisného označení může být právně významná podle právních předpisů upravujících definice a ochranu těchto předmětů.

Zeměpisným označením je (název) identifikující produkt, který současně pochází z určitého místa/regionu/země, jehož jakost/pověst/jiné vlastnosti lze přičíst jeho zeměpisnému původu a u kterého je aspoň jedna produkční fáze vykonávána v rámci tohoto území.^{85 86}

⁸² pro označení původu vín je pak definicí o.p. vín doplněn ještě požadavek na výlučné použití suroviny - plodů révy vinné pocházejících výlučně z této oblasti. Z jiných právních předpisů práva vinařského pak plyne i to, že vinná réva musí být z konkrétní uznané odrůdy, přičemž specifikace označení původu může uvádět i jen některé odrůdy pro výrobu vín s tímto označením původu (srov. např. specifikace označení původu “Tokaj” či “Vinohradnícka oblast Tokaj”)

⁸³ které však zvlášť neuvádí

⁸⁴ Kotásek, J. In Hulmák, M. a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část.* Praha : C.H.Beck, 2014. S.1811-1812.

⁸⁵ takto je zeměpisné označení definováno v rámci nařízení EPaR (EU) č. 1151/2012 pro zemědělské výrobky a potraviny. Pro zeměpisná označení lihovin platí definice uvedená v čl. 15 nařízení EPaR (ES) č. 110/2008, podle kterého je vazba vazba vlastností lihoviny (jakost/pověst/jiná vlastnost) o něco volnější - postačí, lze-li jí v podstatě přičítat jejímu zeměpisnému původu. Naopak pro zeměpisná označení aromatizovaných vinných výrobků je třeba vazba mezi zeměpisným původem a zvláštními vlastnostmi (jakost/pověst/jiná vlastnost) užší - tuto zvláštní vlastnost lze přičíst především zeměpisnému původu výrobku.

⁸⁶ stejně je zeměpisné označení definováno v ustanovení § 2 písm. b) zákona č. 452/2001 Sb. - de facto pro národní zeměpisná označení ostatních výrobků (včetně služeb)

Pro vína platí dle čl. 93 nařízení EPaR (EU) č. 1308/2013 ještě užší vazba mezi produkčním územím a zvláštní vlastností vína (jakost/pověst/jiná vlastnost) - tuto zvláštní vlastnost lze přičíst zeměpisnému původu výrobku, jehož výroba zcela probíhá v této zeměpisné oblasti, přičemž nejméně 85% hroznů (vstupní surovina) pochází výlučně z této oblasti. Vstupní surovina se musí získávat z odrůd druhu réva vinná (*Vitis vinifera*) nebo z křížení révy vinné s jinými druhy rodu *Vitis*. Je ovšem nutno upozornit na to, že zeměpisným označením vína je *označení odkazující na region, konkrétní místo nebo ve výjimečných a řádně odůvodněných případech na zemi* - může jím být *slovní název*, nařízení však nevyklučuje ani zeměpisná označení jiná (např. *obrazová či kombinovaná zeměpisná označení*).⁸⁷

Pověst výrobku může být ve vazbě na jeho zeměpisný původ *právně významná* a je-li prokázána, pak na doložené vazbě této pověsti a zeměpisného původu výrobku lze založit zápis zeměpisného označení, tedy jeho samotnou existenci jako věci nehmotné ničí a jeho následné ochrany. Samozřejmě při splnění dalších definičních podmínek (zejm. dodržení požadavků na produkci, souvislost se specifikací a v neposlední řadě také požadavků na vstupní suroviny (zejm. pro vína, lihoviny a aromatizované vinné výrobky).

Bohužel v příslušných rejstřících, do kterých jsou zapsána zeměpisná označení, se nevykazují samostatně údaje o tom, zda-li je zápis zeměpisného označení založen na (objektivní) jakosti výrobku nebo subjektivně vnímané pověsti.

Ačkoliv je pověst výrobku subjektivní kategorií, kterou nelze objektivizovat, je nutno její existenci v řízení o žádost o zápis doložit. Jedině tak rozhodující orgán moci veřejné může učinit správní uvážení (na podkladě důkazu o existenci takové pověsti), kterým pověst uzná či neuzná a na podkladě takové "předběžně vyřešené otázky" pak rozhodne o žádosti o zápis.

Je obtížné si představit, že by v rámci zeměpisných označení, jejichž existence byla založena na doložení pověsti výrobku spojené se zvláštním místem jeho produkce (se zvláštními vlivy přírodními a/nebo lidskými), mohla být ještě odlišována zvláštní skupina zeměpisných označení s dobrou pověstí. Když na takové dobré pověsti může být teoreticky založena ochrana zeměpisného označení.

OCHRANA OZNAČENÍ PŮVODU A ZEMĚPISNÝCH OZNAČENÍ V RÁMCI VYMÁHÁNÍ PRÁV Z PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ

⁸⁷ Pozn.autora: Označení původu vín musí být dle čl. 93 odst. 1 nařízení EPaR (EU) č. 1308/2013 pouze slovní (název regionu, konkrétního místa ...)

Podle § 24 zákona č. 452/2001 Sb. se může ochrany označení původu či zeměpisného označení domáhat u příslušného soudu každý. ZOPZO neomezuje okruh aktivně legitimovaných osob na uživatele zapsaného označení ani k aktivní legitimaci nevyžaduje žádný právní či důležitý zájem.

Okruh žalobních nároků je přitom vymezen citovaným ustanovením - uložení **zákazu užívání zapsaného označení pro výrobek** (ev.slужbu), které nesplňují podmínky pro užívání, což fakticky odpovídá uložení povinnosti zdržet se užití označení pro takové výrobky (ev.slужby).

Druhým nárokem, který je formulován velmi silně, je pak **uložení stažení výrobků z trhu** (ev. teoreticky i služby), pokud byl výrobek (ev. teoreticky služba) označen (neoprávněně) způsobem, kterým došlo k ohrožení nebo porušení práv ze zapsaného označení původu nebo ze zapsaného zeměpisného označení. Mám za to, že uložení příkazu stažení z trhu je zvláštním podtypem odstraňovacího nároku, jak je obecně uveden v zákoně č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.

Shora uvedený postup prosazování práva ze zapsaného označení původu nebo zapsaného zeměpisného označení se přitom uplatňuje jak pro OP a ZO zbytkové kategorie (výrobky ostatní, služby dle zák. č. 452/2001 Sb.), ale také pro OP a ZO zemědělských výrobků a potravin,⁸⁸ ZO aromatizovaných vinných výrobků.⁸⁹

Pro označení původu a zeměpisná označení vín ani pro zeměpisná označení lihovin sice nařízení sama přímo neukládají členským státům povinnost zajistit přijetí potřebných nástrojů ve vnitrostátních právních rádech, postup bude ovšem stejný. *Směrnice EPaR č. 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví* ukládá členským státům přijmout do právního řádu k ochraně duševního vlastnictví (včetně průmyslového vlastnictví) opatření a postupy ve směrnici uvedené, které vedou k prosazování práv duševního vlastnictví. Tato směrnice je do českého právního řádu transponována *zákonem č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví*.

Na margo je nutno ještě upozornit, že všechny členské státy EU jsou vázány také Dohodou TRIPS. Proto jsou vázány také k tzv. dodatečné ochraně (čl. 24), a to ve vztahu k zeměpisným označením vín a lihovin z moci úřední.

⁸⁸ dle čl. 13 odst. 3 první pododstavec nařízení EPaR (EU) č. 1151/2012

⁸⁹ dle čl. 20 odst. 4 nařízení EPaR (EU) č. 251/2014

ZÁVĚR KAPITOLY

Na základě shora uvedeného lze uzavřít, že právní úprava “šampaňské klauzule” v čl. 4 písm. e) směrnice EPaR 2006/114/ES o klamavé a srovnávací reklamě (včetně národní transpozice) je fakticky zbytečná. Po rozhodnutí Soudního dvora C-381/05 již nezbývá mnoho prostoru pro její aplikaci.

V důsledku zvláštní úpravy klamavé a srovnávací reklamy je pokříváno vnímání ochrany označení (původu a zeměpisných), která je založena přímo aplikovatelnými právními předpisy (čtyři v textu uvedená evropsko-unijní nařízení a rovněž vnitrostátní zákon). Lze jen obtížně akceptovat, že v důsledku jednoho rozhodnutí Soudního dvora se samotná reklama dostala mimo “přímé či nepřímé obchodní užití”, když u reklamy jde o získání lepší soutěžní pozice, která zvýší šance na dosažení zisku nebo jeho maximalizaci.

Byla provedena analýza právní úpravy při aplikaci na skutečně vysílanou reklamu, která obsahuje několik (tři) chráněných označení (OP: Roquefort, Gorgonzola, ZO: Jihočeská Niva). Tato reklama zřetelně sleduje soutěžní záměr jednoho z výrobců sýra, který je uživatelem zapsaného chráněného zeměpisného označení Jihočeská Niva. Uvedení ostatních chráněných označení původu (Roquefort, Gorgonzola) je provedeno bezpochyby se soutěžním záměrem, když u adresáta reklamy má být dosaženo cílového pocitu o výjimečné kvalitě výrobku nesoucího zeměpisné označení Jihočeská Niva.

Skutečnost, že tohoto subjektivního přesvědčení u adresáta může být dosaženo na podkladě adresátem provedeného srovnání, které je učiněné bezděky, je pak právně irelevantní. Tuto reklamu nejde subsumovat pod srovnávací reklamu, neboť dle ustálené judikatorní praxe Soudního dvora nesplní podmínky - jiný soutěžitel není ani nepřímo identifikován. Pokud by v reklamě nebyla zmíněna jiná označení původu, ale ochranné známky, věc by mohla být posouzena jinak.⁹⁰ Základní funkcí ochranné známky je odlišit výrobky vlastníka známky od výrobků jiných soutěžitelů. To platí přiměřeně i pro známky kolektivní. Vlastník známky je vždy uveden ve veřejném seznamu (mnohdy nazýván zvláštními známkoprávními předpisy jako rejstřík).

⁹⁰ Tato vlastnost ochranných známek je vyplývá z některých soudních rozhodnutích Soudního dvora ve věci srovnávací reklamy, které jsou uvedeny v tomto textu (nikoliv C-381/05)

U označení původu a zeměpisných označení je však situace odlišná. Protože zapsané označení původu i zeměpisné označení má povahu věci ničí a může je užívat kdokoliv, kdo splní podmínky stanovené právním předpisem (v zásadě jeho výrobky splňují specifikaci a podrobí se kontrolám tohoto plnění), nemůže u spotřebitele dojít k nepřímé identifikaci výrobce nebo jeho výrobku jen na podkladě uvedení označení (původu či zeměpisného) v reklamě. Proto taková reklama zpravidla není srovnávací reklamou, ledaže by byl konkurent identifikován v reklamě současně i jinak.

Ze shora uvedeného v konečném důsledku plyne to, že právní závěr ohledně potenciální nekalosoutěžnosti analyzované reklamy, včetně dílčího závěru ohledně jejího potenciálně klamavého charakteru, lze zastat bez ohledu na existenci právní úpravy (nekalé) srovnávací reklamy, resp. tzv. šampaňské klauzule. Proto je šampaňská klauzule zbytečná. V základu tak postačí potvrdit či vyvrátit subsumaci posuzovaného jednání (např. reklamy) pod generální klauzuli nekalé soutěže, případně pod skutkovou podstatu klamavé reklamy.

Rozsudkem Soudního dvora ve věci C-52/13 bylo potvrzeno, že klamavá reklama a (nekalá) srovnávací reklama jsou dvě na sobě nezávislé skutkové podstaty nekalé soutěže. Není tedy vyloučen samostatný postih za případné reklamní jednání, které by bylo klamavé ve smyslu směrnice 2006/114/ES a vnitrostátního zákona (v ČR zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku). Což je v souladu s ochranou označení původu i zeměpisného označení, jak je stanovena v nařízeních a národním zákoně.

Ve vztahu k praktické aplikaci ochrany u vnitrostátního soudu se pak nabízí možný postup dle zákona č. 221/2006 Sb.⁹¹ i postup dle zákona č. 89/2012 Sb.⁹² Tyto dva instituty se doplňují a nejsou totožné. V případě tvrzeného zásahu “jen reklamou” je možný postup pouze podle práva nekalé soutěže, neboť v důsledku aplikace závěrů rozsudku Soudního dvora ve věci C-381/05 patrně reklama není (ještě) obchodním užitím.

Ochrana dle zákona č. 221/2006 Sb. by přicházela v úvahu jen tehdy, pokud by na skutečném výrobku bylo uvedeno označení neprávem (výrobek nesplňuje specifikaci). Pod tento případ by bylo možné podřadit i případy, kdy by bylo uvedeno více zapsaných označení na výrobku, který by splňoval definici jen jednoho z nich (např. “ZAPSANÉ ZEMĚPISNÉ OZNAČENÍ. *Stejně dobré jako JINÉ ZAPSANÉ OZNAČENÍ PŮVODU*”).

⁹¹ ochrana z titulu označení samotného - zákaz užívání pro zboží nesplňující podmínky a možný příkaz stažení zboží z trhu

⁹² ochrana proti nekalé soutěži - zdržení se, odstranění následků, poskytnutí zadostiučinění, vydání bezdůvodného obohacení, náhrady škody

Na margo: Nutno upozornit na skutečnost, že obecně není vyloučeno, aby konkrétní výrobek splnil specifikace více než jednoho označení (zpravidla zeměpisného⁹³), pak by na něm mohlo být po právu uvedeno i více (zpravidla zeměpisných) označení. Jde o průniky specifikací a jejich posouzení.⁹⁴ O takový případ však zde nejde.

Je ovšem na místě otázka, zda-li je tento přístup (uvedení jiných označení ve vlastní reklamě obsahující i po právu užívané označení na vlastním výrobku) správný. O zlehčování zřejmě nejde (chybí zlehčovány).

Na druhou stranu je-li zapsané označení absolutně chráněno *právní nemožností zdruhování*, měla by v sobě tato ochrana zahrnout i *nedovolenost "ředění"* (jak je známo např. v judikatuře Soudního dvora ve vztahu k ochranným známkám). Řešení pomocí institutu zásahu do pověsti (dobrého jména) označení je značně problematické, neboť by vyžadovalo zásadní změnu - odlišení již chráněných označení s lepší pověstí od ostatních chráněných označení (v důsledku reformu celého systému ochrany označení zeměpisného původu a jejich přiblížení k ochranným známkám).

⁹³ u označení původu zemědělského výrobku a potraviny (nebo také z výrobků řemeslných či průmyslových, teoreticky služeb) bude tato situace výjimečná, když požadavek na existenci užší vazby (prezentovaný m.j. tím, že suroviny, (příprava), zpracování, produkce musí zcela probíhat v této zeměpisné oblasti) tomu zpravidla bude bránit. Není ovšem vyloučena - např. u vína. K tomu srov. zapsaná označení původu Morava (PDO-CZ-A0899) nebo ČECHY (PDO-CZ-A0888) a jiná zapsaná označení původu pro víno - např. Znojmo (PDO-CZ-A1086) nebo Šobes (PDO-CZ-A1089). Vinice, na které se pěstuje réva pro víno, které může splnit podmínky užití OP ŠOBES se nachází také v produkční oblasti vína s OP ZNOJMO a tato se zase nachází v produkční oblasti OP MORAVA. U vín je to charakteristické, za více cenná a kvalitnější bývají zpravidla považována vína splňující (a nesoucí) OP s nejmenšími oblastmi. V tom se často ukazuje význam *terroir*.

⁹⁴ k tomu srov. specifikace některých zeměpisných označení, která jsou zapsána pro *pivo*. Jde zejména o "ČESKÉ PIVO", jehož produkční oblast dle specifikace zahrnuje takřka celé geografické území ČR (a nepřesahuje do jiného státu) a jeho vlastnosti ve srovnání se specifikacemi jiných zeměpisných označení, jejichž produkční místa se nachází v některém místě, které spadá do produkční oblasti *českého piva*. Pochopitelně průnik specifikací není založen jen na produkční oblasti, ale rovněž na vlastnostech výrobku, jak jsou ve specifikaci uvedeny.

Na místě jsou úvahy o případné aplikaci principu *zákazu “nepoctivého těžení”* prostřednictvím *“kráčení ve stopách”*. Vymezit hranici mezi “ještě přípustným těžením” a “již nepoctivým těžením” bude extrémně obtížné - v tomto by toto teoretické řešení bylo podobně nesnadné, jako je tomu u ochranných známek s dobrým jménem. Na problematičnost tohoto přístupu při aplikaci známkového práva v souvislosti s právem nekalé soutěže upozornil Charvát.⁹⁵ U ochranných známek dle Charváta *“Soudní dvůr dále konstatoval, že pro závěr o nepoctivém těžení, stejně jako v případě újmy, není nutná existence pravděpodobnosti záměny”*.⁹⁶ Charvát upozorňuje, že problematičným je smysl ochrany dobrého jména známky vůči ochraně proti parazitování (*free-riding*) *“v případě, že nedochází k záměně na straně spotřebitele, ale rovněž neexistuje ekonomická újma pro vlastníky ochranných známek s dobrým jménem.”*

Řešení neuspokojivého stavu lze dosáhnout vypuštěním “šampaňské klauzule” ze směrnice 2006/114/ES pro nadbytečnost a explicitní úpravou reklamy obsahující zapsané označení v přímo aplikovatelných nařízeních. Existuje možnost např. regulace zákazem užití označení, ledaže jde o užití oprávněným uživatelem, obchodníkem apod., aby v konečném důsledku byla poskytnuta odpovídající ochrana označení a regulace neměla kontraproduktivní charakter. Jako tomu bylo v případě “šampaňské klauzule”, která v řízení C-381/05 ochranu výrobcům vína neposkytla.

Hlubší a širší harmonizaci úprav ochrany označení původu a zeměpisných označení nelze v blízké budoucnosti zřejmě očekávat.

⁹⁵ viz. Charvát, R. Ochranné známky s dobrým jménem v judikatuře Soudního dvora Evropské unie. In PDV/IPL-IPOL:OPDNY 2012. Sekce práva duševního vlastnictví Olomouckých právnických dnů 2012. Michal Černý Ph.D. (Ed.). Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2013. S. 457 (425-467). Dostupné on-line na adrese: www.michalcerny.net/iuridicum.html [cit.ke dni odevzdání textu]

⁹⁶ cit. Charvát, R. Ochranné známky s dobrým jménem v judikatuře Soudního dvora Evropské unie. In PDV/IPL-IPOL:OPDNY 2012. Sekce práva duševního vlastnictví Olomouckých právnických dnů 2012. Michal Černý Ph.D. (Ed.). Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2013. S. 425-467. Dostupné on-line na adrese: www.michalcerny.net/iuridicum.html [cit.ke dni odevzdání textu]

POUŽITÉ ZDROJE KE KAPITOLE

Monografie

- Hajn, P. In Švestka/Dvořák/Fiala/Hrádek/Vojtek/Hajn a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081)*. Praha : Wolters Kluwer, 2014.
- Horáček, Macek, Biskupová. *Sbírka správních a soudních rozhodnutí ve věcech průmyslového vlastnictví II. díl, 1.vydání*, Praha : C.H.Beck, 2011
- Hruša, O. *Srovnávací reklama. 1.vydání*. Praha : C.H.Beck, 2015.
- Kotásek, J. In Hulmák, M. a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část*. Praha : C.H.Beck, 2014.
- Ondřejová, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku*. Praha : C.H.Beck, 2014.
- Vozár, J. *Právo pro nekalej súťaži*. Bratislava : Veda, 2013.
- Vyparina, S. *Označenia povodu a zemepisné označenia výrobkov*. Banská Bystrica : Úrad priemyselného vlastníctva, 2002.

Odborné příspěvky v časopisech a sbornících

- Bačárová, R. *Používanie zhodných alebo podobných označení v reklame z hľadiska súťažného práva (1.časť)*. In *Duševné vlastníctvo*, 2015, 3, s. 14-17.
- Bačárová, R. *Používanie zhodných alebo podobných označení v reklame z hľadiska súťažného práva (2.časť)*. In *Duševné vlastníctvo*, 2015, 4, s. 17-21.
- Charvát, R. *Ochranné známky s dobrým jménem v judikatuře Soudního dvora Evropské unie*. In *PDV/IPL-IPOL:OPDNY 2012. Sekce práva duševního vlastnictví Olomouckých právnických dnů 2012. Michal Černý Ph.D. (Ed.)*. Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2013. S. 425-467. Dostupné on-line na adrese: www.michalcerny.net/iuridicum.html [cit.ke dni odevzdání textu]
- Ondřejová, D. *Srovnávací reklama z pohledu práv na označení*. In *Právní fórum*, 2011, 5, s.203 a.n. Také v systému ASPI (ASPI ID: LIT38329CZ).
- Patěk, D. *Nad aktuální podobou práva proti nekalé soutěži (nejen) v občanském zákoníku*. In *Obchodněprávní revue*, 2016, 3, s.65 a násl.
- Telec, I. *Některé základní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků*. In *Právní rozhledy*, 2016, 1, s.1
- Vyparina, S. *Priemyselnoprávna politika štátu v oblasti označení povodu a zemepisných označení*. In *Duševné vlastníctvo*, 2002 (r.6), č.3, s.45.

Zvukově obrazové soubory

- Anonymus. *Reklama na sýr Jihočeská niva - "To je přece naše Niva"*. Dostupná on-line v rámci služby YouTube na adrese: <https://drive.google.com/file/d/0B0SZV6k7RC1rxTTIEcFFHWVY5dFk/view?usp=sharing> [cit. ke dni 19.05.2016, rev. ke dni 10.12.2016]

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie

- Rozsudek C-385/97 (General Motors Corporation),
- Rozsudek C-112/99 (Toshiba Europe),
- Rozsudek C-292/00 (Davidoff),
- Rozsudek C-44/01 (Pippig Augenoptik),
- Rozsudek C-408/01 (Adidas-Salomon, Adidas Benelux),
- Rozsudek C-356/04 (Lidl Belgium),
- Rozsudek C-59/05 (Siemens),
- Rozsudek C-381/05 (De Landtsheer Emmanuel SA),
- Rozsudek C-328/06 (Alfredo Nieto Nuno),
- Rozsudek C-533/06 (O2 Holdings Limited),
- Rozsudek C-252/07 (Intel Corporation),
- Rozsudek C-301/07 (PAGO International),
- Rozsudek C-478/07 (Budějovický Budvar, národní podnik v. Rudolf Ammersin GmbH),
- Rozsudek C-487/07 (L'Oréal SA),
- Rozsudek C-323/09 (Interflora),
- Rozsudek C-52/13 (Posteshop SpA).

Právní předpisy

Evropské unie

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 110/2008 ze dne 15.ledna 2008 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1576/1989.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 ze dne 21.listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských výrobků a potravin.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č.1308/2013 ze dne 17.prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007 .
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 251/2014 ze dne 26.února 2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1601/91.
- Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26.února 2009 o ochranné známce Evropské unie (ve znění Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2424 ze dne 16.prosince 2015).

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2436 ze dne 16.prosince 2015, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12.prosince 2006 o klamavé a srovnávací reklamě.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29.dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

České republiky

- Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení.
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.
- Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy.
- Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.

Slovenské republiky

- Zákon č. 513/1991 Zb., Obchodný zákonník.
- Zákon č. 147/2001 Z.z., o reklame.
- zákon č. 469/2003 Z.z., o označeniach povodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Předpisy mezinárodního práva veřejného

- Lisabonská dohoda o ochraně označení původu a o jejich mezinárodním zápisu
- Dohoda o obchodních aspektech práv z duševního vlastnictví (Dohoda TRIPS)

II. VÝZNAM POJMU „SPRACOVANIE“ (SPRACOVANIE DIELA VO SVETLE SLOVENSKEJ A ČESKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY I)

NORBERT ADAMOV PHD.

Abstrakt: Jedným zo špecifických spôsobov, ktorým môže vzniknúť nové autorské dielo, je spracovanie už existujúceho diela. Oblasť neurčitého významu pojmu je však pri slove „spracovanie“ veľmi veľká, čo znamená, že v praxi môže byť problematické určiť, čo je len napodobeninou a čo už spracovaným derivátom, a rovnako môže byť sporné, či konkrétny artefakt možno považovať za výsledok, ktorý vznikol na základe spracovania alebo ide o celkom nezávislé dielo.

Kľúčové slová: autorské dielo, spracovanie, tvorivosť.

Abstract: One of the specific ways in which it may arise a new author's work is processing of an existing work. Area of indeterminate meaning of the term „spracovanie“ (processing), however, is very large. In practice it may be difficult to determine what is just an imitation and what is processing derivative, and the same may be questionable whether a particular artefact can be considered as a result based on processing or it is a completely independent work.

Keywords: author's work, processing, creativity.

ÚVOD KAPITOLY

Jedným zo špecifických spôsobov, ktorým môže vzniknúť nové autorské dielo, je spracovanie už existujúceho diela. V slovenskom autorskom zákone č. 185/2015 Z.z. (ďalej označený skratkou SAZ) sa o tom píše v §8:

Spracovaním diela vzniká nové dielo, ak spĺňa podmienky podľa § 3 ods. 1.⁹⁷ Spracovaním diela je jeho adaptácia, preklad alebo iná úprava diela. Práva autora k pôvodnému dielu, ktoré je predmetom spracovania, zostávajú zachované.

Obsahovo obdobné ustanovenie je aj v českom autorskom zákone č. 121/2000 Sb. (ďalej označený skratkou ČAZ), a to v § 2 ods. 4:

Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla.

V súvislosti s českou úpravou možno poukázať na rozporné vymedzenie znakov autorského diela, pretože kým na základe vyššie citovaného ustanovenia je autorské dielo definované ako výsledok, ktorý vznikol *tvorivým spracovaním iného diela*, tak v § 2 ods. 1 ČAZ je autorské dielo definované ako *dílo...které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora*. Požiadavka jedinečnosti je prísnejšia ako požiadavka tvorivosti. Z podstaty veci vyplýva, že to, čo vznikne ako derivát, ťažko môže vykazovať znaky jedinečnosti. Je preto pochopiteľné, ak česká právna úprava nepoužíva na určenie toho, čo možno považovať za autorské dielo rovnaký meter a v prípade diel, ktoré vznikli spracovaním, nie sú požiadavky tak prísne. Tento dualizmus má však aj zjavné nedostatky, pretože kým na jednej strane požiadavka jedinečnosti je príliš prísna, požiadavka tvorivosti je naopak značne benevolentná.

ARANŽMÁN HUDOBNÉHO DIELA

Tvorivým vkladom je nepochybne aj aranžmán hudobného diela, buď s cieľom dosiahnuť istú simplifikáciu - napríklad ak sa skladba pre orchester upraví ako verzia pre klavír, alebo naopak, ak sa skladba, ktorá existuje len v klavírnej verzii upraví pre symfonický orchester. Príkladom môžu byť skladby Karla Svobodu, ktoré boli v decembri 2008 predvedené v Smetanovej sieni Obecného domu v Prahe v úprave pre symfonický orchester.⁹⁸ Je

⁹⁷ Predmetom autorského práva je dielo z oblasti literatúry, umenia alebo vedy, ktoré je jedinečným výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora vnímateľným zmyslami, bez ohľadu na jeho podobu, obsah, kvalitu, účel, formu jeho vyjadrenia alebo mieru jeho dokončenia.

⁹⁸ Pôvodcami týchto aranžmánov boli Vladimír Popelka, Martin Hybler a Mirko Krebs.

zrejme, že aranžmán, ktorý prezentuje melodické, rytmické a harmonické štruktúry identické s predlohou, nemôže byť považovaný za jedinečný výsledok. Avšak nepochybne ide o tvorivý výsledok, ktorý prináša nový spôsob pôsobenia hudobného diela na poslucháča prostredníctvom bohatstva a komplexnosti zvukovej farebnosti, ktorú ponúka veľký symfonický orchester. V zmysle českej právnej úpravy tu preto k takýmto aranžmánom vznikli aj autorské práva.

Slovenská definícia autorského diela je (na rozdiel od českej) unifikovaná a v súvislosti so spracovaním diela zákonodarca odkazuje na definíciu autorského diela v inom ustanovení (viď § 3 ods. 1 SAZ). Ak by sa vznik autorskoprávnej ochrany k aranžmánom hudobných diel mal posudzovať na základe definičného znaku jedinečnosti, tak sa obávam, že ani pri extenzívnom výklade slova „jedinečnosť“ by samotná inštrumentácia nenaplnila túto požiadavku.

INŠTRUMENTÁCIA / HARMONIZÁCIA HUDOBNÉHO DIELA

Spracovanie hudobného diela (v technickom zmysle slova) však nemusí spočívať len jeho inštrumentácii. Pokiaľ by išlo o hudobné dielo vyjadrené v zmyslami vnímateľnej forme v bazálnej podobe – teda ak by išlo o krátku melódiu bez akejkoľvek harmónie (viď notový záznam vľavo) alebo o melódiu s akordovými značkami (viď notový záznam vpravo), takýto

The Song Book 325
CCXLVIII
DECK THE HALL WITH BOUGHS OF HOLLY
Con spirito

Deck the Hall with boughs of hol - ly,
Fa, la, la, la, la, la, la, la, la. 'Tis the sea - son
to be jol - ly, Fa, la, la, la, la, la, la, la, la.
Fill the mead - cup, drain the bar - rel, Fa, la, la, la, la,
la, la, la. Troul the an - cient Christ - mas ca - rol.
Fa, la, la, la, la, la, la, la, la. *Repeat in Chorus.*

Deck the Halls www.singing-bell

Deck the Halls with boughs of hol - ly, fa la la la la la la la la
5 'Tis the sea - son to be jol - ly fa la la la la la la la la Don we now our
10 gay ap - pa - rel fa la la la la la la la la Toll the an - cient
14 Yule - tide ca - rol fa la la la la la la la la la la.

simpexný grafický záznam môže byť pre účely interpretácie adaptovaný⁹⁹ rôznym spôsobom. Avšak samotná voľba hudobného nástroja, rovnako ako ani prepis skladby do inej tóniny alebo tempové či rytmické úpravy celkom určite nemôžu zakladať vznik autorského práva na základe spracovania existujúceho diela.

HARMONIZÁCIA HUDOBNEHO DIELA

Harmonizácia hudobného diela by mohla byť považovaná za spracovanie hudobného diela iba v prípade, ak by bola výrazne nekonvenčná. Nasledujúce príklady ukazujú rôzne spôsoby spracovania harmónie tej istej skladby, v presne definovaných vzťahoch medzi jednotlivými tónmi v rámci harmonickej štruktúry.

FRANKLIN SQUARE SONG COLLECTION. 39
THE ALPINE HORN. Rev. J. Linn
 1. In the wild chamois track, At the foot of the craggy, Verdant mountain side,
 2. In the cool of the forest, Where the wind will down the river, And there is a spot Like the simple one,
 We are led by the sound of the Alpine horn, Tra la la la la la la la la la la.
 And the hill and the valley I call my own, Tra la la la la la la la la la la.
 O that voice to me is a voice of gladness, Where'er or my footsteps tread,
 Then the Alps are bright, and our hearts are light, Our voices without a fear,
 Sing to heart, When I hear that sound, Again to my mountain home, In the wild chamois track, at the
 toll in play, And our spirit, the joy With the mountain we are free.
 Chorus.
 Tra la la la la la la la la la la, Tra la la la la la la la la la la.
 All-then horns, Tra la la la la la la la la la la, Tra la la la la la la la la la la.
 pp Solo.
 Tra la la la la la la la la la la, Tra la la la la la la la la la la.

No. 28. Deck the Hall
 Traditional Old Welsh
 Joyfully Arranged by G. P.
 1. Deck the hall with boughs of holly, Fa la la la la la la la la.
 2. See the blazing Yule-tide shew, Fa la la la la la la la la.
 3. Fast a-way the old year pass-ew, Fa la la la la la la la la.
 This the sun-son to be joy-ty, Fa la la la la la la la la la la.
 Strike the harp and join the cho-ros, Fa la la la la la la la la la la.
 Hail the new, ye lauls and lass-ew, Fa la la la la la la la la la la.
 Melody
 Don we now our gay ap-par-els, Fa la la la la la la la la la la.
 Fill us now in our joy-ous-ness, Fa la la la la la la la la la la.
 Sing we joy-ous all togeth-er, Fa la la la la la la la la la la.
 Melody
 Tell the sun-der-ent Yule-tide car-ol, Fa la la la la la la la la la la.
 While I tell of Yule-tide treas-ure, Fa la la la la la la la la la la.
 Head-lands of the wind and weath-er, Fa la la la la la la la la la la.
 Fa la la la la la la la la la la.

Deck the Hall
 TRADITIONAL
 arr. A. L. Christopherson
 Sheet music supplied by: www.music-scores.com
 Primo part to be played one octave higher
 Primo
 mp f mp
 Secondo
 mp f mp
 6
 11
 cresc.
 cresc.
 © 2009 Anne Christopherson GRSM ARCMa www.music-scores.com

V §8 SAZ sa jednoznačne píše, že *spracovaním diela vzniká nové dielo* za podmienky, že tento výsledok *spĺňa podmienky podľa § 3 ods. 1 SAZ*. Otázka teda znie, či v prípade ak je zrejme, že niečo nové vzniká spracovaním, musí byť kumulatívne splnená aj podmienka, že to čo je spracované má status autorského diela, alebo dielo vznikne aj vtedy, ak spracovaný objekt nemá status autorského diela, avšak výsledok možno považovať za jedinečný. Napríklad v zmysle §5 písm. g) SAZ sa spomína dielo tradičnej ľudovej kultúry s tým, že takéto dielo sa nepovažuje za dielo, na ktoré by sa

⁹⁹ Slovo „adaptácia“ som zvolil z toho dôvodu, že rozhodnutia, ktoré je potrebné vykonať pre interpretáciu takejto skladby nemožno označiť ako „dotvorenie“ a aj slovo „úprava“ považujem za problematické.

vzt'ahovali ustanovenia SAZ. SAZ teda rozlišuje medzi výsledkami činnosti človeka, ktoré:

- a) sú dielami a zároveň aj predmetmi autorského práva.
- b) sú inými dielami, ktoré nie sú predmetmi autorského práva -z podstaty veci by nebolo možné obhájiť stanovisko, že by autorské dielo nevzniklo spracovaním ľudovej piesne (viď napr. cyklus Suchoňových skladieb s názvom Obrázky zo Slovenska).
- c) sú výsledkami, ktoré nemožno považovať za diela - preto na napr. na základe prekladu právneho predpisu nevznikne autorské dielo.

K ČOMU KONKRÉTNE VZNIKNE AUTORSKÉ PRÁVO NA ZÁKLADE SPRACOVANIA DIELA?

Sú tu možné dve riešenia:

- a) buď autorské právo vznikne len k tomu, čo predstavuje tvorivý vklad.
- b) alebo autorské právo vznikne k spracovanému dielu ako k celku.

AD A) AUTORSKÉ PRÁVO VZNIKNE LEN K TOMU, ČO PREDSTAVUJE TVORIVÝ VKLAD

Ak na tento problém nazeráme cez prizmu prekladov literárnych diel do iného jazyka alebo aranžmánov hudobných diel, treba sa priklonit skôr k tomu, že právo spracovateľa vznikne len k výsledku, ktorý vznikol na základe tvorivého vkladu. Bolo by zrejme neakceptovateľné aby hudobná skladba bola primárne označená ako aranžmán nejakého autora, a až sekundárne o akú skladbu ide a kto je jej autor. V týchto prípadoch je však možno uvažovať aj nad tým, či takéto „spracovateľský“ vklad možno skutočne považovať za svojbytné autorské dielo i keď to z formálneho výkladu zákona vyplýva. Inými slovami, je otázne, či nediferencovaná právna úprava k výsledku vzniknúcemu spracovaním, je vyhovujúca.

AD B) AUTORSKÉ PRÁVO VZNIKNE K SPRACOVANÉMU DIELU AKO K CELKU

Celkom inak sa však tento problém javí vtedy, ak ide o adaptácie literárnych diel do filmov alebo televíznych inscenácií. Možno hovoriť o filme nejakého režiséra, natočeného podľa námetu nejakého autora literárneho diela a podľa

scenára nejakého scenáristu.¹⁰⁰ Čiže ak predlohou dramatického¹⁰¹ alebo audiovizuálneho diela bola nejaká literárna predloha, na túto sa spravidla nazerá ako na niečo čo bolo inšpiráciou ale spracovaním vznikol svojbytný výsledok, ktorý využíva viac či menej podobnú dejovú líniu ako predlohu, avšak svoj príbeh komunikuje ako modifikovanú verziu, pričom svojbytnosť tohoto nového diela je do značnej miery detrminovaná aj postupmi typickými pre ten-ktorý žáner. Obdobne v oblasti hudobných diel sa tradične ako prioritný vníma autor variácií a nie ten skladateľ, ktorého téma bola takýmto spôsobom spracovaná (napríklad: Johannes Brahms - Variácie na Haydnovu tému, Izák Berkovič - Variácie na Paganiniho tému, Sergej Rachmaninov - Variácie na Corelliho tému)

VARIÁCIE VO VÝTVARNOM UMENÍ

Variačná technika však nie je obmedzená len na hudbu ale môže sa uplatniť aj vo výtvarnom umení. Dobrým príkladom je rad obrazov Andyho Warhola s portrétom Marylin Monroe (viď obrázky). Ak by sme hypoteticky uvažovali nad tým, že každý z týchto obrazov by mal iného autora, vznikla by z právneho hľadiska zaujímavá situácia z hľadiska posúdenia, či v takomto prípade spracovaním vzniklo nové dielo. Treba si však uvedomiť aj to, že rozdielne treba nazerať na variačnú techniku v rámci viacerých samostatných diel a jedného diela, ktoré je množinou relatívne samostatných diel. Na jednej strane tu možno pripustiť tvorivosť, za predpokladu, že takáto tvorivá metóda bola vo svojej dobe inovatívna a je súčasťou umeleckého posolstva alebo komunikovanej myšlienky. Inými slovami, ak by v súčasnosti niekto spracoval nejaký známy portrét obdobným postupom, posúdenie tvorivého vkladu by zrejme dopadlo negatívne. Ak by sa predmetné variácie portrétu Marylin Monroe posudzovali na základe ustanovení platného ČAZ, tak by bolo treba priznať autorské právo aj k mutáciám. Na druhej strane však v uvedenom prípade nemožno hovoriť o jedinečnosti a preto na základe ustanovení SAZ takýto spôsob spracovania nezakladá vznik nového diela. Dobrým príkladom použitia variačnej techniky vo výtvarnom umení

¹⁰⁰ Prax zoradenie titulkov v audiovizuálnych dielach je však rôzna. Meno režiséra niekedy býva uvedené aj pred názvom ale často je uvedené až na konci titulkov. Za názvom spravidla nasleduje meno autora námety alebo literárnej predlohy spolu s menom scenáristu, prípadne autora dialógov ale v niektorých prípadoch

¹⁰¹ Tu by som pre účely sledované v tomto texte zaradil nielen divadelné hry ale aj operu, operetu a muzikál ako diela hudobno-dramatické.

sú obrazy Andyho Warhola s farebnými variáciami portrétu Marylin Monroe (vľavo a v strede pod týmto textom)

Obrázok celkom vpravo (autora a názov diela sa nepodarilo zistiť) možno označiť ako variáciu na variácie portrétu Marylin Monroe. Túto sériu fotografií možno v zmysle českej právnej úpravy považovať za dielo, ktoré vzniklo na základe spracovania, pretože tvorivosť sa tu prejavila vo významovom posune (ženská aktérka sa zmenila na muža, avšak na rozdiel od predlohy je na fotografiách muža ku každej farebnej kombinácii vyjadrená iná emócia. Toto dielo možno interpretovať aj ako paródiu Warholovej tvorivej metódy.

IMITÁCIE VO VÝTVARNOM UMENÍ

Iným dielom na ktorom možno dobre demonštrovať rôzne spôsoby a rôznu mieru spracovania, je francúzska olejomalba od neznámeho autora *Gabrielle d'Estrées a jedna z jej sestier*.

Na vedľajšom obrázku (vpravo nad týmto textom) je súčasná farebná litografia Vladimíra Suchánka - *Sestričky z Villarsu*. Napriek odlišnej výtvarnej technike, štýl, ktorým sú zobrazené ústredné postavy je tak podobný, že

z právneho hľadiska možno uvažovať nad tým, že ide o napodobeninu, ktorá sa síce svojím názvom do istej miery hlási k predlohe¹⁰² avšak zmenené pozadie ťažko môže priniesť nový obsah. Podľa môjho názoru tu možno uvažovať aj o zásahu do osobnostných práv neznámeho autora a to aj z toho dôvodu, že zobrazené postavy nemožno považovať za citát, a to nielen z dôvodu jeho rozsahu ale aj významu v rámci celkovej kompozície obrazu. Obdobne kritický postoj treba zaujať aj k fotografii zobrazenej pod týmto textom vľavo. Ide o chromegenickú tlač z dielne Ann Lislegaard s názvom *Nepomenované (Fountainbleu)*, 2002. Kunsthistorici túto fotografiu považujú za autorské dielo o čom svedčí aj to, že je zaradená medzi exponáty National Museum of Women in the Arts, Washington DC. Ak by sa nauvedenú fotografiu mali uplatniť ustanovenia SAZ o spracovaní diela, skôr by som sa prikláňal k stanovisku, že takáto imitácia pôvodného diela by nemala byť chránená. V tomto prípade ide o tvorivú metódu Art imitating Art. To však ale neznamená, že akákoľvek tvorivá metóda nevyhnutne vedie k výsledku, ktorý je chrániteľný autorským zákonom.

Hoci fotografia vpravo (nad týmto textom)¹⁰³ využíva takmer identickú kompozíciu ako fotografia vľavo, jej podstata je iná. „Inovatívnosť“ tohto derivátu spočíva v tom, že spochybňuje identitu zobrazených aktérov. Je nepochybné, že zobrazené osoby sú muži, avšak archetypálne atribúty mužskosti sú zredukované metrosexuálnym imidžom hraničiacim so zženštilosťou, ktorá je navyše akcentovaná figurálno-kompozičným odkazom na všeobecne známy obraz zo 16. storočia.

¹⁰² Gabrielle d'Estrées mala titul vojvodkyňa z Villarsu.

¹⁰³ Údaje o autorovi a názve tejto fotografie sa nepodarilo zistiť.

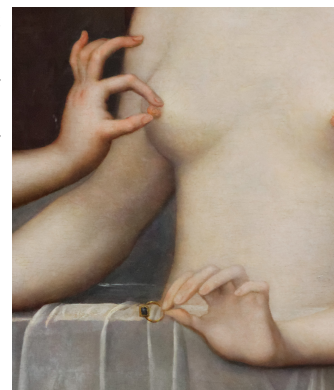
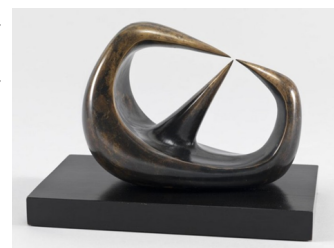
DERIVÁTY A ODLIŠNOSTI V ŠTÝLE A POUŽITEJ VÝTVARNEJ TECHNIKE

Aj nasledujúce dva príklady¹⁰⁴ v štýle pop art sú na prvý pohľad zrejmy derivátmi obrazu *Gabrielle d'Estrées a jedna z jej sestier*. I keď je v oboch prípadoch figurálna kompozícia identická s predlohou, odlišnosť v štýle a použitej výtvarnej technike je tak výrazná, že tu možno uvažovať nad vysokou mierou tvorivého vkladu. Nie je však isté, či ide o artefakty, o ktorých by sa dalo s určitosťou tvrdiť, že sú jedinečné.

INŠPIRÁCIA ALEBO IBA UPGRADE DO MODERNEJ FORMY

Na nasledujúcom obrázku je dielo Henryho Moora s názvom *Tri body* (Three Points), 1939, o ktorom sa teoretici umenia domnievajú, že tiež mohol byť inšpirovaný obrazom *Gabrielle d'Estrées a jedna z jej sestier*. Ak tomu tak aj bolo, v tomto prípade už nemožno uvažovať o spracovaní pôvodného diela ako takého ale len o spracovaní jeho časti, hoci ide o časť, ktorá by sa dala označiť zo sémantického hľadiska za najvýznamnejšiu (viď obrázok vpravo).

¹⁰⁴ Autorov a názvy diel sa nepodarilo zistiť.

O prejavení dostatočnej miery tvorivosti však určite nemožno uvažovať pri spracovaní starších diel tým spôsobom, že sa takpovediac upgradujú do modernej formy ale s tým istým obsahom. Pravé krídlo triptychu od Hieronyma Boscha - *Zábrada pozemských rozkoší*, 1503-04, obrázok vľavo, spracoval modifikátor (ktorého meno sa mi nepodarilo zistiť) v komiksovom štýle. Z hľadiska miery prejavenej tvorivosti ide o obdobný prípad ako už vyššie uvedená fotografia od Ann Lislegaard – *Nepomenované (Fountainbleu)*, s tým, že takáto recyklácia by vo všeobecnosti nemala byť predmetom autorskoprávnej ochrany.

III. POŠKODENIE ALEBO ZNIČENIE ORIGINÁLU VÝTVARNÉHO DIELA Z HĽADISKA AUTORSKÉHO PRÁVA (SPRACOVANIE DIELA VO SVETLE SLOVENSKEJ A ČESKEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY II)

NORBERT ADAMOV PHD.

Abstrakt: Ak spracovaním originálu výtvarného diela zanikne pôvodné dielo ani slovenská a ani česká právna úprava nedáva jednoznačnú odpoveď na otázku či sa pôvodný autor môže domáhať navrátenia do pôvodného stavu, keďže tvorivým spracovaním pôvodného diela vznikli autorovi nového diela autorské práva a teda tiež právo na nedotknuteľnosť jeho diela.

Kľúčové slová: autorské práva, spracovanie diela, vlastník, subsidiarita, originál, výtvarné umenie, materiálny nosič, zničenie

Abstract: In the case that original author's work is destroyed by processing, the Slovak as well as Czech legislation does not provide an unambiguous answer to the question of whether the original author may demand return into previous original state, because due to processing the new author has the same rights including right to the integrity of his (her) author's work.

Keywords: author's rights, processing of the work, owner, subsidiarity, original, fine Arts, physical medium, destruction

ÚVOD KAPITOLY

I keď v súčasnosti k zániku originálov výtvarných diel dochádza najčastejšie v dôsledku pôsobením živlov, existujú aj prípady, kedy originál výtvarného diela zanikne v dôsledku činnosti človeka, pričom úmysly konajúcej osoby môžu byť rôzne - počnúc úmyslom dielo zachrániť, cez úmysel dielo vylepšiť, zmeniť, až po zjavný úmysel dielo zničiť.

K zániku originálu autorského diela nemusí nevyhnutne dôjsť úplným zánikom materiálneho nosiča. Stačí taký zásah, ktorý znemožní vnímanie pôvodného diela zmyslami, pričom takýmto zásahom môže byť aj spracovanie originálu výtvarného diela.

ZÁSAH DO DIELA BEZ ÚMYSLU VYTVORIŤ NOVÉ AUTORSKÉ DIELO?

V súvislosti so zásahmi iných osôb do už existujúceho autorského diela si možno v prvom rade položiť otázku, či môže vzniknúť autorské dielo aj keď ten, kto do pôvodného diela zasiahol, nemal úmysel vytvoriť nové dielo. O psychickom vzťahu autora k svojmu dielu sa tak ČAZ ako ani SAZ nezmieňujú. Tak SAZ v §3 ods. 1 ako aj ČAZ v §2 ods. 1 definujú autorské dielo ako výsledok duševnej činnosti, pričom táto duševná činnosť má byť tvorivá a táto tvorivosť vedie k výsledku, ktorý je jedinečný.

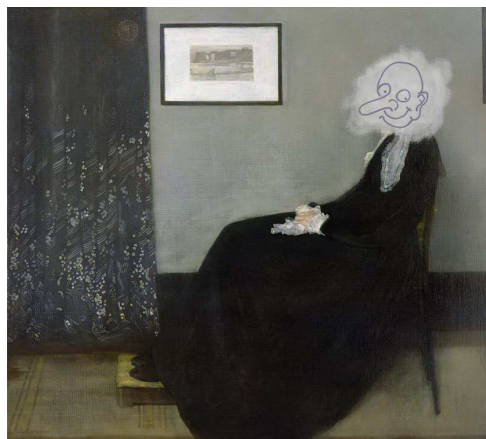
Problém môže byť naformulovaný aj tak, či slovo „tvorivý“ vo svojej významovej oblasti zahŕňa aj pojem „cieľavedomý“ alebo „uvedomelý“. Domnievam sa, že nie, pretože v autorskom práve je podstatný výsledok a nie spôsob ako sa autor k výsledku dopracoval, teda za predpokladu, že predmetom diskusie nie je podozrenie z plagiátorstva. Ak by tomu tak nebolo a „uvedomovanie si cieľa“ by bolo imanentnou súčasťou tvorivosti, potom by bolo treba skúmať, či výsledok nevznikol povedzme pod vplyvom psychotropných látok. Z toho by som vyvodil záver, že autorom sa možno stať aj proti svojej vôli, napríklad donútením alebo omylom.

DEVASTAČNÝ ZÁSAH DO PREDMETU AUTORSKÉHO DIELA

Ako príklad môže poslúžiť devastačný zásah do predmetu, ktorým je vyjadrené autorské dielo, vo filme *Bean: Najväčšia filmová katastrofa* (1997)¹⁰⁵. Obraz, Whistlerovej matky, ktorý bol spracovaný v rámci filmového príbehu

¹⁰⁵ Mr. Bean: Největší filmová katastrofa, Bean: The Ultimate Disaster Movie, Bean: The Movie

sa stal reálnym predmetom na trhu a napríklad v Českej republike sa jeho reprodukcia predáva pod označením *Whistler, J. M.: Portrét Whistlerovy matky a lá Mr. Bean*. Je zrejme, že tento obraz pre filmové účely spracovala konkrétna osoba. To však neznamená, že by jej nemali vzniknúť prinajmenšom osobnostné práva, pretože sa týmto zásahom podstatne zmenil aj obsah predmetného diela. Napriek tomu, že väčšina diela zostala v pôvodnom stave, považovať takýto zásah za tvorivý a to z toho dôvodu, že spojenie strohého, až akademického štýlu s inzitným prejavom predstavuje novú kvalitu.

ARTEFAKT AMATÉRSKOU REŠTAURÁCIOU AUTORSKÉHO DIELA

Iným zaujímavým prípadom spracovania existujúceho diela je artefakt ktorý vznikol na základe úmyslu zreštaurovať chátrajúcu nástennú maľbu Ježiša Krista (v kostole v meste Borja) od maliara Eliasa Garcia Martineza. V roku 2012, keď sa stav fresky pôsobením vlhkosti výrazne zhoršil, dôchodkyňa Cecilia Garcia sa rozhodla toto 120 ročné dielo amatérsky zreštaurovať.

Vľavo vidno stav po ľahkom poškodení, v strede výrazne zhoršený stav vplyvom vlhkosti a vpravo stav po „reštaurátorskom“ zásahu v roku 2012.

V tomto prípade došlo v dôsledku nedostatku reštaurátorských schopností k zničeniu pôvodného diela. Hoci tu zjavne absentoval úmysel vytvoriť nové dielo spracovaním, napriek tomu nové dielo vzniklo. Spracovanie v tomto prípade viedlo k tak odlišnému výsledku, že tu ťažko možno uvažovať o netvorivej imitácii. Takéto dielo je jednoznačne chrániteľné nielen podľa ustanovení ČAZ ale aj podľa prísnejších ustanovení SAZ, pretože výsledok je jedinečný. Skutočnosť, že spracovaním staršieho diela mohlo dôjsť ku škodám ani to, či toto nové dielo bude odstránené nič nemení na tom, že ak by sa táto maľba posudzovala na základe ustanovení ČAZ alebo SAZ, tak Ceciliu Garcia jednoznačne treba považovať za autorku. Tento prípad ukazuje, že tvorivosť nemá nič spoločné s technickou zdatnosťou tvorcu a že dôležitý je výsledok.

ČIASTOČNÝ ALEBO ÚPLNÝ ZÁNİK VÝTVARNÉHO DIELA

Originál výtvarného diela môže na základe spracovania zaniknúť:

<p>bud' čiastočne (príklad - obraz Whistlerova matka spracovaný Mr. Beanom)</p>	<p>Tak čiastočný ako aj úplný zánik originálu výtvarného diela môže byť navyše vykonaný:</p> <p>1) nerezervibilne (príklad - Whistlerova matka a la Mr. Bean), keď pôvodná maľba bola zničená</p>
<p>alebo úplne (príklad - Kristus spracovaný Ceciliou Garcia)</p>	<p>alebo</p> <p>2) reverzibilne (príklad - Kristus podľa Cecilie Garcia), napríklad ak pôvodná maľba bola prekrytá novou vrstvou, ktorá sa dá odstrániť.</p>

PRÁVO AUTORA NA NEDOTKNUTEĽNOSŤ SVOJHO DIELA

Podľa §11 ods. 3 ČAZ ako aj §18 ods. 2 písm. c) SAZ má autor právo na **nedotknuteľnosť svojho diela**. Otázka teda znie ako interpretovať slovnú väzbu „nedotknuteľnosť diela“ v prípadoch, keď spracovaním výtvarného diela, dôjde k poškodeniu alebo zničeniu originálu, ktorým je dielo vyjadrené, teda či protiprávne konanie spočívajúce v spracovaní autorského diela bez súhlasu, má nejaké právne následky a ak áno, kto je oprávnený a čoho by sa mohol úspešne domáhať s prihliadnutím na špecifiká slovenskej a českej právnej úpravy.

VZŤAHY A NÁROKY

Pokiaľ ide o subjekty tu prichádzajú do úvahy nasledovné možnosti:

A) Vzťah medzi autorom pôvodného diela a	a) autorom diela, ktoré vzniklo spracovaním pôvodného diela
	b) vlastníkom veci, ktorou bolo pôvodné dielo vyjadrené, za predpokladu, že vlastník si spracovanie objednal
	c) autorom diela, ktoré vzniklo spracovaním, pričom autor pracoval na objednávku vlastníka
B) Vzťah medzi vlastníkom veci, ktorou bolo pôvodné dielo vyjadrené a	a) autorom diela, ktoré vzniklo dobromyseľným alebo nedobromyseľným spracovaním pôvodného diela

Pokiaľ ide o nároky tak možno uvažovať o:

- navrátení do pôvodného stavu
- náhrade nemajetkovej ujmy v peniazoch
- poskytnutí nejakého iného zadosťučinenia.

AD A) VZŤAH MEDZI AUTOROM PÔVODNÉHO DIELA A DALŠÍMI OSOBAMI

Je otázne, či vzťah medzi autorom pôvodného diela a autorom, ktorý spracoval originál pôvodného diela tak, že dielo fyzicky zaniklo, determinuje **zásah do práv k ideálnemu objektu** alebo zásah do originálu, ktorým bolo dielo fyzicky vyjadrené. Zastávam názor, že v autorskoprávnej rovine treba primárne uvažovať o autorskom diele ako o ideálnom objekte. Tu však vzniká otázka, či je vôbec fyzicky možné zasiahnuť do ideálneho objektu, ktorý na základe právnej fikcie má tú vlastnosť, že môže existovať aj potom, ako zanikol originál a aj všetky jeho rozmnoženiny (ak nejaké vznikli). Zákonodarca zrejme vychádzal z predpokladu, že zásahom do originálu alebo rozmnoženiny autorského diela dôjde aj k zásahu do diela. To však podľa môjho názoru nie je úplne konformné s ideou svojbytnosti autorského diela ako ideálneho objektu.

Ak na autorské dielo nazeráme jako na ideálny objekt, tak existencia originálu výtvarného diela nie je zvlášť signifikantná (najmä ak boli vyhotovené rozmnoženiny). Z tohoto pohľadu spracovaním originálu výtvarného diela, pri ktorom dôjde k tomu, že pôvodné dielo je nerozpoznateľné, nastane situácia porovnateľná s udalosťou pri ktorej by originál bol zničený v dôsledku živelnej pohromy a pretože nie je možné rozpoznať do čoho sa zasiahlo, nemôže vzniknúť zodpovednosť spracovateľa za neoprávnený zásah do autorského diela. Ak by však išlo o také nedovolené spracovanie

diela, pri ktorom by pôvodné dielo bolo identifikovateľné, autor pôvodného diela by mohol požadovať náhradu nemajetkovej ujmy.

Ak by sme sa na dielo pozerali materialistickou optikou a hmotný nosič (na prvom mieste originál) ktorým je dielo vyjadrené by mal byť považovaný za imanentnú súčasť podstaty výtvarného diela, potom je namieste otázka či sa autor pôvodného diela môže úspešne domáhať aj rekonštrukcie originálu pôvodného diela (za predpokladu, že zásah je reverzibilný).

Na jednej strane možno argumentovať tým, že ak je za zásah do autorského práva považované spracovanie diela, ktorým došlo k zániku originálu pôvodného diela, potom rovnakým zásahom by bolo navrátenie do pôvodného stavu, čím by došlo k likvidácii originálu diela, ktoré vzniklo spracovaním. Pretože z ustanovení SAZ a ani ČAZ nemožno vyvodit', že autorské dielo by nemohlo vzniknúť aj neoprávneným zásahom do už existujúceho diela, nové dielo požíva plnú právnu ochranu a ak spracovateľ porušil svoju povinnosť tým, že spracoval staršie dielo bez povolenia a navyše týmto spracovaním spôsobil zánik originálu pôvodného diela, súd, ktorý má rozhodnúť o takomto nároku autora pôvodného diela na uvedenie do pôvodného stavu, nemôže postupovať protizákonne a nariadiť rekonštrukciu veci, pretože by to znamenalo zničenie originálu diela, ktoré vzniklo spracovaním.

Na druhej strane sa autor pôvodného diela môže dovoliavať zákazu zneužitia práva, vyjadreného v §3 slovenského OZ a pokiaľ ide o českú právnu úpravu, tak tu NOZ ponúka ešte pregnantnejší §6 ods. 2, podľa ktorého *nikdo nesmie ťežiť ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmie ťežiť ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.* Pokiaľ sa nepreukáže, že spracovateľ diela konal v dobrej viere (§7 NOZ) tak v zmysle citovaného ustanovenia v §6 ods. 2 NOZ by spracovateľovi nemali ani vzniknúť autorské práva, za predpokladu, že sa uplatní subsidiárna pôsobnosť NOZ.

Pretože zákaz zneužitia práva je formulovaný ako generálna sankcia, nie je to možné argumentovať, že ustanovenia v autorskom zákone na základe ktorého vzniknú autorské práva spracovaním diela sú lex specialis a teda majú prednosť a to tým skôr, že ani český a ani slovenský autorský zákon otázku zneužitia práva nerieši. Aj preto je v takýchto prípadoch namieste subsidiárne použitia Občianskeho zákonníka, samozrejme za predpokladu ak budeme vychádzať z predpokladu, že absenciou súhlasu na spracovanie diela došlo k nemajetkovej ujme autora.

Možno však uvažovať aj nad tým, či je vôbec možné aby autorstvo (a tým aj práva) nevznikli, ak vzniklo dielo. §5 ods. 1 ČAZ uvádza, že *autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila.* Ďalej §9 ods. 1 ČAZ sa píše, že *§ 9 právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.*

V neposlednom rade o výsledku, ktorý vznikol na základe nedovoleného spracovania už existujúceho diela, sa v katalógu výnimiek z ochrany vo verejnom záujme (viď §3 ČAZ) nepíše nič. Slovenská právna úprava je v otázke vzniku autorstva obdobná (viď §5, §13 ods. 1 a §16 SAZ).

Ak by došlo ku konkurencii práv autora pôvodného diela a autora nového diela (vzniknutejšieho spracovaním originálu pôvodného diela), spracovateľ je zjavne vo výhodnejšej pozícii, pretože jeho dielo ako originál reálne existuje, kým autor zaniknutého diela sa domáha niečoho, čo môže byť už nerezervibilné a teda z praktického hľadiska bezpredmetné. Spracovateľ sa navyše môže odvolávať na to, že autorské právo vychádza z duality autorského diela ako ideálneho objektu, na jednej strane, a hmotného nosiča, ktorým je dielo vyjadrené, na strane druhej. Z čoho vyplýva, že pôvodné dielo naďalej existuje v podobe reprodukcii.

O práve žiadať o navrátenie do pôvodného stavu sa *expressis verbis* nič nepíše ani v §442a ods. 1 OZ:

*Pri porušení alebo obrození práva duševného vlastníctva sa uhrádza aj nemajetková ujma v peniazoch, ak by sa priznanie **iného** zadosťučinenia, najmä ospravedlnenie alebo zverejnenie rozsudku súdu na náklady osoby, ktorá porušila alebo obrozila právo duševného vlastníctva, nezdalo postačujúce.*

I keď výpočet zadosťučinení, ktoré možno žiadať je tu len exemplifikatívny, úspešné domoženie sa navrátenia do pôvodného je málo pravdepodobné. Navrátenie do pôvodného stavu zákonodarca preferuje pri všeobecnej úprave náhrady škody v §442 ods. 3 OZ (*Škoda sa uhrádza v peniazoch; ak však o to poškodený požíada a ak je to **možné a účelné**, uhrádza sa škoda **uvedením do predošlého stavu.***), ktorá sa v prípade zničenia originálu výtvarného diela spracovaním neuplatní pretože §442a OZ treba chápať ako *lex specialis*, ktorý má prednosť ak ide o náhradu nemajetkovej ujmy vzniknutej neoprávneným zásahom do práv duševného vlastníctva. Keďže pri náhrade nemajetkovej ujmy pri porušení práv duševného vlastníctva sa uvedenie do pôvodného stavu v §442a OZ vôbec nespomína, možno usudzovať, že zákonodarca s touto možnosťou nepočíta i keď ju *expressis verbis* nevyklučuje. Je teda otázne, či zničenie originálu nového diela by najmä v zmysle vyššie uvedených ustanovení NOZ bolo možné chápať ako sankciu za nerešpektovanie práva autora pôvodného diela udeliť súhlas na každé použitie diela (§18 ods. 2 písm c) SAZ a §11 ČAZ).

Pokiaľ ide o náhradu nemajetkovej ujmy z titulu zásahu do práv duševného vlastníctva, NOZ v tomto smere nemá (na rozdiel od OZ) špecifické ustanovenie. Všeobecne je nemajetková ujma v NOZ upravená v §2951 ods. 2:

Nemajetková ujma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

NOZ však obsahuje aj osobitné ustanovenie týkajúce sa náhrady nemajetkovej ujmy v §2971 v prípade zanedbania právnej povinnosti:

Odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.

Na základe tohoto ustanovenia by sa náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej zásahom do autorského diela mohli domáhať nielen osoby autorovi blízke ale teoreticky aj ktorýkoľvek fanúšik, ktorý zásah do originálu diela obdivovaného majstra bude prežívať ako osobné nešťastie.

Ak by došlo k situácii, že spracovanie diela by si objednal vlastník originálu, tak žalovaným zo strany autora pôvodného diela by mal byť vlastník a nie autor nového diela vzniknutého spracovaním, pretože autor nového diela spracoval originál pôvodného diela na základe objednávky a preto nemá povinnosť zistiť, či vlastník má na spracovanie súhlas alebo nie. V takomto prípade je zrejmé, že autorské právo nového autora je tu silné, pretože aj keď došlo k spracovaniu diela bez ohlasu pôvodného autora a spracovaním originál pôvodného diela zanikol, autor ktorý dielo spracoval, sa nedopustil protiprávneho konania.

AD B) VZŤAH MEDZI VLASTNÍKOM VECI, KTOROU BOLO PŮVODNÉ DIELO VYJADRENÉ A AUTOROM DIELA, KTORÉ VZNIKLO DOBROMYSEĽNÝM ALEBO NEDOBROMYSEĽNÝM SPRACOVANÍM PŮVODNÉHO DIELA

Ak by nastala situácia, že bez dovolenia vlastníka by iná osoba spracovala originál výtvarného diela, došlo by aj k **zásahu do vlastníckych práv** k hmotnému predmetu, ktorým je dielo vyjadrené. Vlastník veci, ktorou bolo vyjadrené pôvodné dielo, by mohol požadovať navrátenie do pôvodného stavu na základe §442 ods. 2 OZ - ...*ak je to možné a účelné, uhradza sa škoda uvedením do predošlého stavu.* Problém je však v tom, či v takomto prípade by mohlo dôjsť k zmenšeniu majetku vlastníka veci (teda ku škode), ak má nové dielo vyššiu trhovú hodnotu ako dielo pôvodné. Táto vyššia cena nemusí nevyhnutne súvisieť s objektívne vyššou umeleckou kvalitou nového diela ale môže byť dôsledkom rôznych faktorov, napríklad ak by spracovanie vykonala celosvetovo známa celebrita.

Pokiaľ ide o slovenskú právnu úpravu, problém je aj v tom, či spracovaná vec, ktorou bolo vyjadrené pôvodné dielo po spracovaní patrí pôvodnému vlastníkovi, pretože v slovenskom OZ sa píše, že *ak niekto spracuje cudziu vec, hoci mu je známe, že mu nepatrí a...navrátenie do predošlého stavu nie je možné alebo účelné, určí súd podľa všetkých okolností, kto je vlastníkom veci a aká náhrada patrí vlastníkovi alebo spracovateľovi, ak medzi nimi nedôjde k dohode* (viď §135b ods. 2 OZ). NOZ v §1075 ods. 1 je v tomto smere ešte jednoznačnejší a rozhodnutie prenecháva vlastníkovi: ***Vlastníku veci, ktorou spracovateľ nezpracoval v novou vec v dobrej viere, se ponecháva na vůli, zda si přisvojí novou věc a nabradí druhému, co on pozbyl, nebo zda mu věc za náhradu ponechá.***

ZÁVER KAPITOLY

Na záver možno konštatovať, že pokiaľ ide o nedovolené spracovanie diela, tak slovenská ako aj česká právna úprava umožňuje viac výkladov aké právne následky môže mať takéto konanie. Bolo by preto v rovine de lege lata vhodné vymedziť vzťahy medzi autorom pôvodného diela a autorom diela ktoré vzniklo na základe spracovania a to najmä pre prípad, že spracovaním sa zmení originál diela, čo je zvlášť citlivé v oblasti výtvarného umenia. Ďalej by bolo vhodné v právnej úprave odstrániť konkurenciu práv autora na nedotknuteľnosť diela s právom vlastníka veci (ktorou je dielo vyjadrené) nakladať s touto vecou, kde existujúca právna úprava kladie vlastníkovi len málo obmedzení. V neposlednom rade by bolo vhodné zosúladiť právne kritériá vzniku autorského diela spracovaním s kritériami, ktoré používajú teoretici špecializovaní na jednotlivé druhy umenia.

IV. REŠTAUROVANIE UMELECKÝCH DIEL VO SVETLE AUTORSKÉHO PRÁVA

NORBERT ADAMOV PHD.

Abstrakt: Reštaurovanie je činnosť, ktorou sa obnovuje funkčnosť a vzhľad predmetov hmotnej kultúry. Pokiaľ ide o autorské diela, tradične sa termín „reštaurovanie“ používa v súvislosti s obnovou diel výtvarného umenia, nemožno však vylúčiť aby sa termín „reštaurovanie“ používal aj v súvislosti s doplnením hudobných alebo umelecko-literárnych diel, ktoré boli objavené v takom stave, že časť ich záznamu sa stratila alebo bola zničená. Reštaurovanie nie je teda len činnosťou, ktorá spočíva vo fyzickom nakladaní s vecou, smerujúcou k jej fyzickému zachovaniu, ale môže mať aj tvorivú zložku, ktorej miera je v konkrétnych prípadoch rôzna. Ak ide o rekonštrukciu vecí, ktorými sú zhmotnené autorské diela a podstatná časť takejto veci zanikla, je zrejme, že takáto činnosť nie je možná bez vysokej tvorivosti a to najmä v prípadoch, ak nie je komplexná podoba pôvodného diela známa. K takémuto tvorivému výsledku by teoreticky mali vzniknúť aj nejaké autorské práva. Avšak slovenský autorský zákon č. 185/2015 Z.z., rovnako ako ani český autorský zákon č. 121/2000 Sb. práva reštaurátorov *expressis verbis* neupravujú.

Kľúčové slová: reštaurovanie, autorské práva, tvorivosť, autorské dielo

Abstract: Restoration is the activity, renewing the functionality and appearance of objects of material culture. With regard to author's works, traditionally, the term "restoration" is used in connection with the restoration of works of fine art. However, cannot be ruled out that the term "restoration" could also be used in conjunction with the addition of musical or artistic-literary works, which were discovered in such a condition, that parts of their records has been lost or destroyed. Restoration is not the only activity which consists in the physical handling of things pointed to its physical conservation, but it can also have a creative component, which rate is different in particular cases. If it is a reconstruction of a thing, which are embodied in the author's work and substantial part of such a thing has got lost, it is clear that the reconstruction is not possible without the high creative input, especially in cases where a complex form of the original works is already not known. Such a creative result should be recognized and protected under author's law. However, Slovak Author's Law, as well as the Czech Author's Law No. 121/2000 provide no legal regulation as far as performances of restorers are concerned.

Keywords: restoration, author's rights, creativity, author's work

ÚVOD KAPITOLY

Slovo „reštaurovanie“ sa najčastejšie používa ako označenie činnosti, ktorou sa obnovuje funkčnosť a vzhľad predmetov hmotnej kultúry. Činnosť reštaurátorov môže spočívať tak v remeselných výkonoch ako aj v tvorivej práci, ktorá môže byť porovnateľná s umeleckou tvorivosťou. Ak vychádzame z teoretického predpokladu, že k tvorivému výsledku, ktorý je subsumovateľný pod niektorý z predmetov chránených autorským právom, dôvodne možno pracovať s hypotézou, že aj tvorivý výsledok v rámci reštaurátorského výkonu možno za takýto predmet považovať. Slovenský autorský zákon 185/2015 Z.z.(ďalej označený skratkou SAZ), rovnako ako český autorský zákon č. 121/2000 Sb. (ďalej označený skratkou ČAZ) však práva reštaurátorov *expressis verbis* neupravujú.

Pokiaľ ide o slovenskú právnu úpravu, tak považovať reštaurátora za autora alebo spoluautora je sporné, rovnako ako považovať rekonštrukciu za interpretáciu pôvodného diela, ktorou sa dielo sprístupňuje v zmyslami vnímateľnej forme, s tým, že by reštaurátorovi mohli byť priznané práva na základe analógie s výkonným umelcom. Pokiaľ ide o českú právnu úpravu, tak tu možno poukázať na snahu etablovať práva tvorivých osôb v oblastiach, ktoré sa v českom autorskom zákone *expressis verbis* nespomínajú. Inými slovami, v Českej republike rôzne záujmové skupiny intenzívnejšie presadzujú extenzívny výklad pojmu „autor“, čo sa prejavilo presadením autorských majetkových práv majstrov zvuku¹⁰⁶.

Nemožno však opomenúť ani snahy o novelizovanie existujúcej českej právnej úpravy. Ako príklad možno uviesť neúspešný návrh, ktorý sa týkal práve zavedenia právnej úpravy týkajúcej sa práv reštaurátorov z marca 1997. Nižšie uvedený text návrhu naformuloval prof. Knapp a následne bol prerokovaný a odporučený Asociáciou reštaurátorov ako aj Kolégiom akademických reštaurátorov a to v tomto znení:

Právo reštaurátorů uměleckých děl¹⁰⁷

§ 1

1) Předmětem práv reštaurátorů uměleckých děl jsou tvůrčí umělecké výkony, jimiž reštaurují díla výtvarných umění.

¹⁰⁶ V roku 2003 v Českej republike vznikla Ochranná asociácia zvukárov (OAZA) ako profesijná organizácia združujúca zvukových majstrov na báze dobrovoľného členstva. Táto organizácia vypracovala žiadosť adresovanú Ministerstvu kultúry ČR (v rozsahu 100 strán odborného textu) aby profesia zvukových majstrov bola oficiálne uznaná za autorskú profesiu. V roku 2005 bolo rozsudkom Mestského súdu v Prahe uznané, že majstri zvuku vytvárajú umelecké diela (za predpokladu splnenia nárokov kladených na autorské diela). Na základe tohto rozhodnutia súdu následne 15. 11.2006 Ministerstvo kultúry ČR svojím rozhodnutím č. 10145/2003 OAZA rozhodlo o udelení oprávnenia na výkon kolektívnej správy práv osôb, ktorým patrí autorské majetkové právo k dielam zvukových majstrov.

¹⁰⁷ Tento text bol prebraný z http://www.restauro.cz/archiv/autorak_ALT.htm. Prístup 20.06.2015.

2) *Podmínkou vzniku práva restaurátora je, aby restaurované dílo bylo opatřeno značkou (r) s připojením jména restaurátora a roku dokončení výkonu. Značka musí být umístěna na takovém místě a takovým způsobem (např. na rubu plátna obrazu, na opěrné ploše sochy apod.), aby neznehodnocovala restaurované dílo a nevyvolávala omyl o svém účelu.*

3) *Restaurováním uměleckého díla není vytvoření uměleckého díla nebo jeho částí, které již zanikly a pro jejichž obnovení chybí podklady nepřipouštějící pochybnost o původním vzhledu díla.*

§ 2

Obsah práva restaurátora tvoří právo na ochranu původství k výkonu restaurátora.

§ 3

Právo restaurátora trvá 25 let od konce roku, v němž došlo k dokončení výkonu restaurátora.

Predmetný návrh bol zdôvodnený nasledovne:

Návrh reaguje na špecifickú tvůrčí uměleckou povahu restaurování uměleckých děl a koncipuje práva restaurátorů těchto děl jako právo na ochranu původství k restaurátorskému zásahu, který má ve vztahu k restaurovanému dílu v zásadě interpretační povahu. Restaurování je tvůrčí prací, vedoucí k výsledku, který není individuální. Tato koncepce návrhu zohledňuje fakt, že uměleckým restaurátorským výkonem sice nevzniká samostatné původní dílo, ale samotný interpretační restaurátorský zásah má umělecký tvůrčí charakter.

Opatření restaurovaného díla jménem restaurátora a datem dokončení restaurátorského zásahu znamená zcela zásadní přínos pro následné restaurátorské zásahy, neboť umožní kdykoli v budoucnosti jednoznačnou identifikaci původce restaurátorského zásahu a vyhledání jeho dokumentace, mající zásadní význam pro následné restaurování. V současné praxi je toto dohledání původství a dokumentace starších restaurátorských zásahů velmi problematické a v horizontu několika desetiletí již téměř nemožné, což souvisí s legislativními nejasnostmi ohledně povinnosti vlastníků restaurovaných děl archivovat restaurátorské dokumentace jako integrální součást restaurovaných děl. Kolegium restaurátorů se v zájmu maximální ochrany restaurovaného díla domnívá, že označení restaurovaného díla jménem restaurátora a datem restaurování by mělo být (nad rámec předkládaného návrhu) v autorském zákonu zakotveno jako povinnost restaurátora, nikoli pouze jeho právo.

Z práva na ochranu původství nevyplývají žádné finanční důsledky.

Vyššie uvedené paragrafové znenie považujem za dobré, avšak v zdôvodnení nemôžem súhlasiť s tvrdeniami, že „reštaurátorský zásah má vo vzťahu k reštaurovanému dielu v zásade interpretačnú povahu“ alebo, že „reštaurovanie je tvorivou prácou“. Tieto výroky sú naformulované ako

tvrdenia platné vždy, avšak ten druh tvorivosti, aký predpokladá autorskoprávna úprava sa v práci reštaurátora prejavuje skôr výnimočne.

POJEM „REŠTAUROVANIE“

V užšom zmysle slova je reštaurovanie činnosť, ktorou sa obnovuje funkčnosť a vzhľad predmetov. V širšom zmysle slova sa pojem reštaurovanie netýka len sanácie autorských diel a dokoca možno pochybovať aj o tom, či pojem „reštaurovanie“ sa týka výlučne obnovy predmetov hmotnej kultúry, pretože napr. revitalizáciu územia zasiahnutého škodlivými vplyvmi, je tiež možné označiť za obnovu a teda reštauráciu. Je zrejmé, že pojem „reštaurovanie“ sa svojim významom značne prekrýva s pojmom „konzervovanie“. Význam pojmu reštaurovanie je však širší, pretože zrejme zahŕňa aj také operácie, ktoré nie sú len aplikáciou odporučených technologických postupov, spočívajúcich v aplikácii čistiacich a konzervujúcich chemických hmôt, prípadne prieskumných a dokumentačných úkonov ako sú fotografie (vrátane fotografií v infračervenom, ultrafialovom spektre a prípadne röntgenové snímky).

Hoci sa pojmom „reštaurovanie“ najčastejšie označuje činnosť zameraná na navrátenie plnej estetickej funkčnosti výtvarným dielam (vrátane diel architektonických), na základe obdobne tvorivých procesov môžu byť doplnené chýbajúce časti hudobných či literárnych diel, ktoré sú buď nečitateľné alebo z ktorých chýbajú celé strany. Tu je možné vysloviť hypotézu, že ak ide o doplnenie zničených alebo stratených častí diela spôsobom, ktorý vychádza skôr z dobovej konvencie (napríklad domalovanie polovice obrazu krajiny) ako z kontextu zachovaných častí diela (napríklad ak by išlo len o obnovu odlomeného nosa sochy), tvorivý vklad reštaurátora je v takýchto prípadoch zrejmý a bolo by aj v rovine *de lege ferenda* vhodné uvažovať o priznaní práv k takémuto výsledku *epressis verbis*.

Za reštaurovania možno s istými výhradami označiť aj znovuvytvorenie diela, ktoré bolo úplne zničené. Ako príklad možno uviesť zámer opätovne vytvoriť inštaláciu s názvom *Kam pôjdeme dnes tancovať?* ktorá podľa zámeru spoluautoriek mala znázorňovať pôžitkárstvo a politickú korupciu v 80. rokoch minulého storočia. Táto inštalácia bola omylom zničená upratovačmi, pretože ju považovali za neporiadok po spoločenskej akcii. Pokiaľ by fotografická dokumentácia, ktorá má slúžiť ako podklad pre rekonštrukciu, nezachytávala inštaláciu v plnom rozsahu, zrejme realizátorom rekonštrukcie nezostane nič iné ako dielo dotvoriť podľa vlastnej úvahy.

Sara Goldschmiedová /Eleonora Chiarová - *Kam pôjdeme dnes tancovať?*
(Museion Bolzano 2015)

PODSTATA REŠTAURÁTORskej ČINNOSTI

Činnosť reštaurátora pri reštaurovaní možno rozdeliť na:

- a) technické úkony (spočívajúce najmä v aplikácii čistiacich a konzervujúcich chemických látok),
- b) umeleckoremeselné úkony (spočívajúce nielen retušovaní drobných poškodení ale aj v rekonštrukciách veľkého rozsahu, vychádzajúc zo známej podoby pôvodného diela),
- c) úkony, porovnateľné s autorskou tvorbou (spočívajúce v rekonštrukcii zčasti zničených diel väčšieho rozsahu, pri ktorých nie je známy pôvodný stav).

AD A) TECHNICKÉ ÚKONY

Ako príklad tu môžu poslúžiť činnosti pri reštaurovaní obrazu namaľovaného na plátne. Také úkony ako vybratie obrazu z rámu, odstránenie prachu a postriekanie obrazu prípravkom proti plesniam, aplikácia náteru z mäkkých živíc a včelieho vosku, ktorým sa zvláčni a homogenizuje popraskaná vrstva farby, prelepenie povrchu maľby vrstvami hodvábného papiera aby sa zabránilo opadávaní šupiniek farby a odstránenie tejto vrstvy na konci procesu reštaurovania, ani podlepenie rubu obrazu

novým plátnom, odstránenie nečistôt a starého kalného laku, sú operácie vyžadujúce odborné znalosti, dôslednosť a opatrnosť, avšak je nepochybné, že nemajú nič spoločné s tvorivosťou. Pokiaľ je obraz poškodený tak, že na povrchu maľby sú miesta z ktorých odpadli kúsky farby, tieto defekty sa vytmelia a následne sa aplikuje prekrytie tmelených bodov farebnou vrstvou. Je zrejmé, že tieto operácie treba považovať za remeselné úkony, ktoré nie sú chrániteľné ako osobitý tvorivý výsledok.

AD B) UMELECKOREMESELNÉ ÚKONY

Ak by sme hypoteticky pracovali s tézou, že postup reštaurátora pri retušovaní drobných poškodení možno označiť za tvorivý postup, právna ochrana tu nemôže vzniknúť už len z toho dôvodu, že výsledok, ktorý by mal byť chránený, by bola množina retušovaných bodov, čo nie je možné chrániť zo samotnej podstaty veci.

Z právneho hľadiska komplikovanejšia situácia vzniká vtedy, ak reštaurované dielo, ktoré bolo poškodené takým spôsobom, že reštaurovanie nebude spočívať len v retušovaní drobných defektov farebnej vrstvy ale bude treba nanovo „vytvoriť“ časť diela, teda bude treba vykonať rekonštrukciu. Rekonštrukcia vychádza z absencie pôvodnej hmoty a predstavuje špecifický variant reštaurátorského procesu. V zásade by rekonštrukcia mala vychádzať z maxima dosiahnuteľných poznatkov o pôvodnom stave výtvarného diela.

Náhľad na to čo má byť cieľom rekonštrukcie výtvarných diel prešiel procesom vývoja, ktorý je prirodzene stále v procese. V 19. storočí bolo cieľom reštaurovania obnova diela v jeho pôvodnej podobe, pričom sa nepokladalo za nežiadúce, ak reštaurátor dielo doplnil a zdokonalil. V priebehu 20. storočia sa presadila koncepcia „konzervovať a nie rekonštruovať“ ktorá pripúšťala len očistenie a konzervovanie toho čo sa zachovalo. Častým výsledkom najmä pri nástenných maľbách bolo, že medzi zachovanými časťami boli veľké plochy obyčajnej omietky, ktoré pôsobili na percipienta rušivo. V súčasnosti prevláda koncepcia kompromisu, teda že doplnené časti majú byť rozlíšiteľné od pôvodných častí a odstrániteľné.

Rozdiel medzi rekonštrukciou (znovuvytvorenie časti diela) a retušovaním (drobné opravy väd materiálu) nie je možné definovať tak, že v prípade rekonštrukcie bude jednotlivý zásah presahovať bodový rozsah, pretože bod nemá rozmer. Skôr by bolo vhodné takýto zásah označiť tak, že by išlo o komplexnejší zásah, spočívajúci v nahradení takého defektu, ktorý nielenže pri percepcii diela pôsobí rušivo, ale priamo zasahuje do podstaty diela, čiže dielo je vnímané ako nekompletné. Nejde však len o rozsah poškodenia, ale aj o to, či ide o poškodenie esenciálnej alebo len marginálnej časti diela. Je zrejmé, že v prípade portrétu je rozdiel, či poškodenie väčšieho rozsahu

zasiahlo centrálnu časť obrazu so zobrazenou tvárou, alebo či ide o síce rozsiahle poškodenie, ktoré však zasiahlo len periférnu časť obrazu, pričom samotná namalovaná tvár zostala nepoškodená.

Obraz z 18. storočia zreštaurovaný reštaurátorkou Svetlanou Cupperovou

Ilavskou (obrázok vľavo). Fotografia v strede ukazuje stav v priebehu reštaurovania po odstránení neskorších premalieb. V tomto prípade však nie je jednoznačné, či bol prejavovaný ten druh a miera tvorivosti, ktorú vyžaduje autorské právo. Argument proti priznaniu práv reštaurátorky by mohol spočívať v tom, že hoci pôvodný stav obrazu pred reštaurovaním nebol známy, aj po odstránení premalieb tu bola zrejماً celková figurálna kompozícia. Fotografia vpravo je moja simulácia rozsahu poškodenia, pri ktorom by tvorivý vklad reštaurátora bol zrejماً, samozrejme za predpokladu, že pôvodný stav obrazu pred poškodením by aj v tomto simulovanom prípade nebol známy.

AD C) ÚKONY POROVNATEĽNÉ S AUTORSKOU TVORBOU

Mieru tvorivosti zásahu reštaurátora do materiálneho nosiča diela, ktoré zasahuje do podstaty diela je treba rozlišovať aj podľa toho, či existuje dokumentácia diela pred poškodením alebo ide o prípad objavenie poškodeného diela, ku ktorému neexistuje žiadna dokumentácia a ktoré nemal možnosť vnímať nikto zo žijúcich ľudí v stave pred poškodením.

Ak by sa pracovalo s hypotézou, že na reštaurátorov by sa tiež mali vzťahovať ustanovenia SAŽ, treba zodpovedať otázku, či tvorivú činnosť reštaurátora treba považovať za autorskú tvorbu, prípadne za tvorbu

analogickú k autorskej tvorbe, alebo to bude tvorivá činnosť, ktorá má skôr bližšie k výkonu výkonného umelca. Pre obe eventuality existujú argumenty. Ak výtvarné dielo z dôvodu jeho poškodenia nie je možné vnímať zmyslami v jeho komplexnosti, je to podobné ako s hudobným dielom, ktoré je pre laika (hoci aj hudobne vzdelaného) percepčne nedostupné, ak existuje len vo forme partitúry.¹⁰⁸

TVORIVOSŤ AKO DETERMINANT

Aby mohla podľa platného SAZ vzniknúť autorskoprávna ochrana, musí byť okrem vzniku nejakého výsledku (teda diela, ktoré existuje alebo istý čas existovalo vo forme vnímateľnej ľudskými zmyslami) splnená ešte podmienka tvorivosti.¹⁰⁹ Prívlastok „tvorivý“ je v autorskom práve pojem, ktorého význam je do značnej miery neurčitý. Neexistuje totiž jasná hranica medzi tvorivým a netvorivým, z čoho vyplýva, že existujú rôzne stupne tvorivosti, pričom tu neexistuje priama súvislosť medzi mierou tvorivosti a kvalitou diela. Navyše možno uvažovať aj nad tým, že neexistuje len jeden druh tvorivosti. Nemám tu na mysli zjavné rozdiely medzi umeleckou a technickou tvorivosťou. Chcem skôr poukázať na to, že na jednej strane existuje tvorivosť na základe ktorej vzniká „niečo z ničoho“ a na druhej strane je tu aj tvorivosť, ktorá takpovediac „parazituje“ na tvorivosti niekoho iného, kam možno zaradiť nielen spracovanie, preklady a adaptácie existujúcich diel ale aj vzájomnú inšpiráciu v prípade spoločnej tvorby spoluautorov.

Podľa predchádzajúcej právnej úpravy v slovenskom autorskom zákone č. 618/2003 Z. z. sa za dielo považoval výsledok *vlastnej tvorivej* duševnej činnosti autora¹¹⁰. Definícia autorského diela v §3 ods. 1 platného SAZ však vychádza z omnoho prísnejších kritérií, pretože za autorské dielo sa považuje *jedinečný* výsledok tvorivej duševnej činnosti¹¹¹. Adamová považuje použitie pojmového znaku „jedinečný“ za príliš prísne, pretože podľa nej nemusí ísť nevyhnutne o jedinečný výsledok a za vhodnejšie by považovala použitie slovnej väzby „originálny výsledok tvorivej duševnej činnosti“ aj vzhľadom

¹⁰⁸ Tento príklad neplatí absolútne, pretože niektorí hudobníci (avšak je ich málo) dokážu čítať partitúru ako štruktúru a zároveň si predstavovať jednotlivé hlasy s ich melódiou, rytmom, farbou a to každý samostatne a zároveň vo vzájomnej súvislosti. Avšak pre hudobný zážitok z hudobného diela je pre väčšinu ľudí sprístupnenie hudobného diela prostredníctvom hudobnej interpretácie nevyhnutné.

¹⁰⁹ Viď § 3 ods. 1 SAZ: *Predmetom autorského práva je dielo z oblasti literatúry, umenia alebo vedy, ktoré je jedinečným výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora vnímateľným zmyslami, bez ohľadu na jeho podobu, obsah, kvalitu, účel, formu jeho vyjadrenia alebo mieru jeho dokončenia.*

¹¹⁰ Viď §7 ods. 1 slovenského autorského zákona č. 618/2003 Z.z.

¹¹¹ Sú tu však aj výnimky, pretože pojmový znak jedinečnosti sa nemá aplikovať pri fotografických dielach (§ 3 ods. 5 SAZ) a databázach (§ 131 SAZ).

na terminológiu používanú v smernici 2006/116/ES, tiež v smernici 2009/24/ES, ako aj v judikatúre Súdneho dvora EÚ.¹¹²

Kým Adamová chápe slovo „jedinečný“ ako pojem významovo užší vo vzťahu k slovu „originálny“ ja si myslím, že tieto dve slová sú synonymá, avšak podotýkam, že tak ako nie je možné jednoznačne určiť hranicu medzi tým čo je jedinečné a čo „len“ originálne, je rovnako ťažké definovať rozdiel medzi jedinečným a unikátnym. Na druhej strane však výhradu Adamovej voči pojmu „jedinečný“ možno akceptovať v tom smere, že tvorivosť (a v umení to platí zvlášť) spravidla vychádza z dobovej estetiky a tvorivých postupov či techník a len výnimočne ide o experimentálne diela, ktoré negujú existujúcu paradigmu. Tieto novátorské diela určite možno nazvať jedinečnými, avšak zákonodarca zrejme nemal v úmysle chrániť len túto veľmi malú skupinu diel.

Problém, či výsledok práce reštaurátora je spôsobilým predmeto ochrany na základe ustanovení SAZ je možné postaviť aj tak, či je možné bez tvorivosti dotvoriť podstatnú časť zničeného diela, ku ktorému neexistuje dokumentácia jeho pôvodného stavu. Zrejme nie, avšak ani tvorivé výkony reštaurátorov neobsahujú rovnakú mieru tvorivosti. Je množstvo reštaurátorských zásahov, ktorých výsledok je z hľadiska miery tvorivosti sporný - napríklad ak ide o doplnenie chýbajúcich končatín alebo hláv sôch, pri ktorých nepoznáme ich stav v neporušenom stave. V neposlednom rade sú tu aj reštaurátorské výkony, kde tvorivosť hraničí s technickou zručnosťou a výsledok práce reštaurátora možno úrovňou tvorivosti prirovnať k tvorivosti falzifikátora. Z uvedeného je zrejme, že v prípade práce reštaurátora treba vychádzať z troch úrovní tvorivosti:

- 1) **Absencia tvorivosti** pri čistení, konzervovaní a retušovaní drobných nedostatkov – tu vôbec autorskoprávna ochrana takýchto výsledkov nepripadá do úvahy.
- 2) **Obmedzená tvorivosť** pri oprave alebo doplnení diela buď podľa existujúcej dokumentácie (napr. fotografie) alebo na základe vlastného uváženia reštaurátora ak ide o doplnenie častí, ktorých absencia nezasahovala do podstaty diela – napríklad dotvorenie chýbajúceho nosa na buste - v tomto prípade by sa dalo uvažovať nad analógiou k adaptácii diela, ale skôr by som sa prikláňal k názoru, že takáto analógia neobstoí a to z toho dôvodu, že v takomto prípade by sme aj falzifikátorovi mali priznať autorskoprávnu ochranu, pretože opätovné zhmotnenie zničenej časti diela je de facto vytvorenie jeho kópie.

¹¹²Adamová, Zuzana: 18 najvýznamnejších zmien v novom autorskom zákone. Prístupné na <http://www.lexforum.cz/537>. Publikované 20. 05. 2015, prístup 22. 05. 2015.

- 3) **Rozvinutá tvorivosť** pri reštaurovaní diela, ktorého podstatná časť bola zničená alebo sa stratila a dielo bolo v takomto stave objavené, takže neexistuje k nemu žiadna dokumentácia pôvodného stavu.

V ďalšom uvažovaní budem vychádzať z predpokladu, že ide o taký reštaurátorský výkon, ktorý možno označiť ako prejav rozvinutej tvorivosti.

REŠTAUROVANIE AKO ANALÓGIA INTERPRETAČNÉHO VÝKONU?

Na jednej strane cez prizmu tradičného vnímania nie je možné označiť reštaurátora za „interpreta“ či „výkonného umelca“ pretože tradične sa tieto pojmy viažu k aktivitám sprístupňujúcim umelecké diela realizované v čase, akými sú napríklad diela hudobné alebo dramatické. Na druhej strane, ak by sme použili extenzívny výklad pojmov použitých v SAZ, tak za umelecký výkon možno považovať akýkoľvek výsledok tvorivej činnosti. Nemusí ísť teda len o efemérne interpretačné výkony výkonných umelcov, ale aj o zaznamenané umelecké výkony, pričom pri takomto extenzívnom výklade je spôsob záznamu nepodstatný. Preto možno uvažovať aj nad tým, že práva reštaurátora by mohli byť analogické k právam výkonného umelca. Argumentovať možno tým, že podobne ako pri dielach, ktoré sa realizujú v čase, aj v prípade rekonštrukcie diela dochádza k interpretácii diela, pretože aj v tomto prípade je cieľom sprístupnenie existujúceho diela percipientovi s tým, že interpret z podstaty veci musí rešpektovať interpretované dielo. Ak by sme na reštaurátora, ktorý vykonal rekonštrukciu diela nazerali ako na interpreta, jeho výkon by bol špecifický tým, že interpretuje nezachovanú časť diela na základe toho, čo sa zachovalo.

V oblasti hudby nie je dotvorenie existujúceho diela interpretom zriedkavosťou. Spomenúť možno interpretáciu grafickej partitúry, ktorá neobsahuje noty alebo interpretáciu historického notového záznamu, ktoré treba „dotvoriť“ ak ide o (z dnešného pohľadu) nekompletný notový záznam, vychádzajúci napríklad z tzv. techniky generálneho basu, čo znamená, že harmóniu musí dotvoriť interpret alebo ten, kto prepisuje skladbu do moderného notového záznamu. Inými slovami, sprístupňované umelecké dielo častokrát nemožno označiť za opus perfectum, pričom nie je podstatné, či:

- 1) nekompletnosť alebo neurčitosť je imanentnou súčasťou diela, s tým, že autor ráta s „dotvorením“ svojho diela v rámci procesu jeho sprístupňovania alebo
- 2) je takáto nekompletnosť spôsobená absenciou vôle dielo dokončiť alebo objektívnou nemožnosťou dielo dokončiť (napríklad z dôvodu úmrtia autora)

3) alebo či nekompletnosť vznikla následným poškodením materiálneho nosiča, ktorým bolo dielo vyjadrené v zmyslami vnímateľnej forme.

Ak by sme reštaurátorovi chceli priznať nejaké práva vyplývajúce zo SAZ a vyššie uvedené argumenty, týkajúce sa nazerania na výkon reštaurátora ako na výkon, ktorý spočíva v interpretácii reštaurovaného diela by sa javili byť nedostatočne presvedčivé, potom možno pracovať aj s hypotézou, na základe ktorej by sme reštaurátora považovali za autora. Avšak aj táto hypotéza má svoje úskalnia. Treba upozorniť na to, že v zmysle § 20 ods. 4 SAZ *autorské právo k dielu nezaniká zničením veci, ktorej prostredníctvom je dielo vyjadrené*, to znamená, že aj zničené dielo z právneho hľadiska naďalej existuje ako ideálny objekt, preto nie je možné aby niekto vytvoril kópiu zničeného diela¹¹³ a vyhlásil takéto dielo za vlastné. Tým skôr dielo nezanikne vtedy, ak vec, ktorou je dielo vyjadrené zanikne len čiastočne, ak prestane byť zčasti vnímateľné ľudskými zmyslami a nezachovali sa žiadne rozmnoženiny alebo jeho percepcia je obmedzená (ak sa napr. zachovali len čiernobiele fotografie farebného obrazu).

Na druhej strane pri uvažovaní, či reštaurátorovi môže vzniknúť autorské právo, treba vychádzať z § 6 SAZ, podľa ktorého *autor je fyzická osoba, ktorá dielo vytvorila*. Autorstvo je nevyhnutne spojené so vznikom diela, pričom tvorivý proces nemusí nevyhnutne byť úplne originálny alebo nezávislý od iných autorov alebo od iných už existujúcich diel, pretože SAZ sa v § 6 ods.2 zmieňuje o autoroch súborných diel¹¹⁴, ďalej zákon rozoznáva diela spoluautorov (§8), spojené diela (§9), spoločné diela (§10) a diela, ktoré vznikli na základe spracovania alebo prekladu (§11).

REŠTAURÁTOR AKO SPOLUAUTOR?

Z platnej právnej úpravy jednoznačne nevyplýva, či reštaurátora treba považovať za spoluautora alebo vznikne tzv. spojenie diel. Spoluautorstvo je v právnej teórii vymedzené neoddeliteľnosťou tvorivých výsledkov dvoch alebo viacerých osôb v jednom diele. Súčasní reštaurátori v oblasti výtvarného umenia však používajú také techniky, ktoré umožňujú jednoznačné odlíšenie reštaurovaných častí od pôvodného diela. Pri rekonštrukcii predmetu, ktorým vyjadrené výtvarné dielo, je tento znak neoddeliteľnosti tvorivých výsledkov sporný a nemožno teda jednoznačne povedať, že ide o jedno dielo. Pri rekonštrukcii predmetu, ktorým je dielo vyjadrené však jednoznačne nejde ani o prípad spojenia dvoch diel do jedného celku. Hoci je technicky možné

¹¹³ Nie je pritom rozhodujúce, či tak urobil ešte pred zničením alebo až po zničení originálu.

¹¹⁴ Autorom súborného diela ako celku je fyzická osoba, ktorá vybrala alebo usporiadala jeho obsah; práva autorov diel takto vybraných alebo usporiadaných v súbornom diele nie sú dotknuté (§ 6 ods. 2 SAZ)

oddeliť pôvodné od reštaurovaného a hoci obe tieto časti by boli sami osebe esteticky funkčné, toto oddelenie nevyhnutne zasiahne do podstaty diela. Ako príklad možno uviesť vystavenie polovice portréту, alebo polovice obrazu krajiny či gotického oltára bez jedného krídla.

Z uvedených príkladov možno následne rozvinúť tézu, že miera zásahu do podstaty diela spôsobená jeho nekompletnosťou môže byť rôzna a treba zrejme rozlišovať medzi:

- 1) dotvorením čiastočne zničeného diela (príkladom môže byť portrét, kde je obmedzenie estetickej funkčnosti diela väčšie ako pri obraze krajiny, najmä ak je poškodená časť obrazu s tvárou zobrazenej osoby) a
- 2) dotvorením diela, ktoré je súborom viacerých diel, ktoré síce sú technicky samostatné v tom zmysle, že každé jedno dielo je esteticky funkčné samostatne, avšak tieto diela sú autorom predurčené na to aby existovali vo vzájomnej súvzťažnosti (viď už vyššie uvedený príklad gotického oltára).

Ak by tvorivý výsledok práce reštaurátora mal byť dôvodom pre vznik autorských práv, pri platnej slovenskej právnej úprave by to možné len v prípade, ak by bol takýto výsledok jednoznačne oddeliteľný od komplexnejšieho diela (ako príklad môže znovu poslúžiť už spomenuté oltárne krídlo gotického oltára). V ostatných prípadoch autorskoprávnu ochranu treba odmietnuť v tých prípadoch, ak z dôvodu neoddeliteľnosti¹¹⁵ tvorivého výsledku práce pôvodného autora a reštaurátora by bolo treba uvažovať o spoluautorstve.

Na tomto mieste si treba položiť otázku, či prekážkou vzniku spoluautorstva môže byť skutočnosť, že medzi tvorivým vkladom jednotlivých autorov uplynul dlhý čas alebo to, že autor, ktorý vytvoril časť diela ako prvý, nemal vôľu spolupodieľať sa na vytvorení spoluautorského diela. Tu je zaujímavé porovnať slovenskú a českú právnu úpravu. Cez prizmu § 8 ods. 1 ČAZ je takáto úvaha bezpredmetná, pretože v zákone sa jasne píše, že rozhodujúcou skutočnosťou pre priznanie spoluautorstva je relevantnou len taká spoločná činnosť, ktorá sa vykoná do doby dokončenia diela. Takáto právna úprava teda status reštaurátorov ako potenciálnych spoluautorov celkom diskvalifikuje. V §15 SAZ sa však pre vznik spoluautorstva žiadne časové obmedzenie neuvádza a za dielo spoluautorov také dielo, ktoré spoluautori *vytvorili tvorivou duševnou činnosťou jediné dielo tak, že nie je možné od seba odlíšiť tvorivé vklady jednotlivých autorov a použiť ich ako samostatné diela.* Z tejto

¹¹⁵ Nemám tu na mysli technickú neoddeliteľnosť, či už v zmysle možnosti odstránenia zásahov reštaurátora, alebo odlíšenia zásahov reštaurátora od originálu znalcom, ale mám na mysli neoddeliteľnosť v umeleckom zmysle, to znamená vážne narušenie estetickej funkčnosti originálneho diela v prípade odstránenia výsledku práce reštaurátora.

formulácie nie je zrejmé, či zákonodarca má na mysli výlučne tvorivý proces, ktorý by sme mohli nazvať paralelný, simultánný či komplementárny, alebo je prípustná aj sukcesivita a to prípadne aj po smrti pôvodného autora, ktorý dielo z nejakého dôvodu nedokončil alebo ak došlo k poškodeniu diela.

Pokiaľ by sme odmietli vznik spoluautorstva po smrti pôvodného autora, vznikol by neriešiteľný problém, kam zaradiť dokomponovanie nedokončených hudobných diel, čo je problém týkajúci sa aj českej právnej úpravy, pretože ide o nedokončené diela.¹¹⁶ Je jasné, že nejde o spojené diela pretože tak nedokončená kompozícia ako ani dokomponovaná časť nie sú spôsobilé byť interpretované samostatne a nejde ani o tvorivé spracovanie iného diela, ktorým by vzniklo nové dielo. Spoluautorstvo je teda jedinou možnosťou ako právne pomenovať uvedený stav. Pokiaľ by išlo o doteraz neznáme ale dokončené hudobné dielo, ktorého originál grafického záznamu bol z časti zničený alebo stratený, bude pre interpretáciu diela takéhoto diela potrebné vykonať dokomponovanie toho, čo chýba, alebo presnejšie povedané, dotvoriť pôvodný materiál tak, aby vznikol esteticky zmysluplný celok. Z technického hľadiska ide v oboch uvedených prípadoch o rovnaký tvorivý proces, pričom z právneho hľadiska nie je podstatné, že ten, kto finalizuje nekompletné dielo by mal rešpektovať štýl (historický aj osobný) pôvodného autora.

Treba však rozlišovať diela, ktoré sú nedokončené (či už z dôvodu smrti autora alebo z iného dôvodu) a diela, ktoré sú z časti zničené. Vznik spoluautorstva v prípade výsledku práce reštaurátora je veľmi problematický aj z dôvodu, že v zmysle §20 ods. 3 SAZ majetkové práva spoluautora, ktorý nemá dedičov, pripadá ostatným spoluautorom, čo by znamenalo, že v prípade starých diel by reštaurátor mohol k reštaurovanému dielu získať aj výlučné dispozično-majetkové práva, čo je zjavne absurdné. Priznanie spoluautorstva reštaurátorovi by navyše malo dôsledky aj vo vzťahu k §23 SAZ, ktorý upravuje právo na odmenu pri ďalšom predaji originálu diela výtvarného umenia.

KONKURENCIA PRÁV AUTORA, VLASTNÍKA A REŠTAURÁTORA

Ak by reštaurátorom mali byť priznané autorské práva, je tu aj problém s objektom ochrany. Ak je cieľom súčasného reštaurovania to aby reštaurovaná časť mohla byť kedykoľvek odstránená, je kontraproduktívne aby sa k výsledku práce reštaurátora, hoci má znaky tvorivosti, viazalo právo na nedotknuteľnosť diela. Toto je dost' závažný argument, aby sa tvorivému výsledku práce reštaurátora nepriznala autorskoprávna ochrana. Tu by sa však

¹¹⁶ Napríklad Mozartovo Requiem dokončil jeho žiak Süßmayer.

dalo namietat', že podľa §20 ods.3 SAZ *vlastník alebo iný užívateľ veci, ktorej prostredníctvom je dielo vyjadrené, nie je povinný udržiavať a chrániť vec pred zničením, ak nie je dohodnuté inak alebo ak z osobitného predpisu alebo z tohto zákona nevyplýva inak.*

Na jednej strane treba teda rozlišovať medzi zásahom do diela a zničením veci, ktorou je dielo vyjadrené, a to aj s ohľadom na §20 ods.4 SAZ, podľa ktorého *autorské právo k dielu nezahŕňa zničením veci, ktorej prostredníctvom je dielo vyjadrené.* Z toho by sa dal vyvodit' záver, že vlastníkovi veci nič nebráni aby rozhodol o odstránení výsledku práce reštaurátora, bez ohľadu na mieru tvorivosti, ktorá je v tomto výsledku prítomná. Na druhej strane zo zákona vyplýva aj možnosť dohodnúť sa inak, čo by v prípade priznania autorskoprávnej ochrany tvorivého výsledku práce reštaurátora výrazne obmedzilo možnosti nakladania s reštaurovaným artefaktom. V súvislosti so slovnou väzbou „ak nie je dohodnuté inak“ možno usudzovať, že takáto dohoda nemôže zaväzovať právneho nástupcu vlastníka veci (zhmotňujúcej autorské dielo), ktorý sa dohodol s autorom (prípadne s reštaurátorom) na tom, že predmetnú vec bude všetkými dostupnými prostriedkami chrániť pred zničením, pretože z takejto dohody nemôže vyplývať vecné bremeno s vecno-právnymi účinkami.

Zaujímavá právna situácia by nastala, ak by došlo k závažnému poškodeniu veci, ktorou je vyjadrené autorské dielo (ak je napríklad v dôsledku požiaru zasiahnutá polovica obrazu) pričom ide o celkom nové dielo žijúceho autora, ku ktorému ale neexistuje žiadna dokumentácia. V rámci modelovej situácie môžeme simulovať stav, že keď došlo ku škodovej udalosti, vec (ktorou je dielo vyjadrené v zmyslami vnímateľnej forme) už niekoľko dní nebola vo vlastníctve autora ale inej osoby, pričom okrem autora a vlastníka dielo v pôvodnom stave nikto iný nevidel. Pre vlastníka existujú nasledovné spôsoby ako sa vyrovnat' s touto škodovou udalosťou:

- 1) Nechat' dielo v poškodenom stave. Tu by však bolo možné namietat', že aj čiastočné zničené veci predstavuje zásah do integrity diela, čím vzniká protiprávny stav a vlastník veci by ho mal odstrániť, a teda hoci neexistuje povinnosť vlastníka chrániť vec, ktorou je dielo zhmotnené pred zničením, zákon nič nehovorí o čiastočnom zničení, teda vlastník by mal mať povinnosť chrániť vec, ktorou je dielo vyjadrené, pred poškodením. Pre odmietnutie takejto tézy možno použiť argument a maiori ad minus, pretože, ako píše Melzer, *ak v jasnom prípade nie je daná prednosť záujmu, ktorý je určitým spôsobom zastúpený v konflikte záujmov* (tu je záujem autora na zachovaní veci, ktorou je dielo vyjadrené v neporušenom stave), *tak ak je v spornom prípade tento záujem zastúpený*

menej (v takomto prípade možno usudzovať, že poškodenie je z hľadiska záujmov autora menšia ujma ako zánik veci ktorou je dielo vyjadrené), *tým menej mu má byť daný priestor tu.*¹¹⁷

- 2) Druhou možnosťou je aby svoje dielo opravil sám autor, čím zrejme vznikne nové dielo, ktoré bude variáciou diela pôvodného, pretože úplnú zhodu možno ťažko predpokladať, hoci teoreticky nie je vylúčená. Ak by mal opravu vykonať sám autor, tu existuje niekoľko modifikácií
- a) Vlastník veci požiadava autora diela o vykonanie opravy, autor toto môže odmietnuť, otázka však znie, či vlastník má povinnosť žiadať autora o súhlas aby opravu veci vykonala iná osoba.
 - b) Autor diela sa sám ponúka vykonať opravu veci. V tomto prípade má vlastník právo takúto ponuku odmietnuť (napríklad z dôvodu vysokej ceny za takúto opravu), avšak rovnako ako už bolo spomenuté, aj tu treba vyriešiť otázku, či vlastník má povinnosť žiadať autora o súhlas aby opravu veci vykonala iná osoba. Ide o to, že pokiaľ by oprava bola takého rozsahu, že by bolo treba pôvodné dielo takpovediac dotvoriť podľa vlastného uváženia osoby vykonávajúcej reštaurovanie, potom by zrejme išlo o zásah do diela a z toho by logicky vyplývala aj povinnosť žiadať o povolenie autora. Na problém sa však možno pozrieť aj tak, že pokiaľ by išlo o výrazne poškodenú vec, ktorou je dielo vyjadrené (napríklad zhorela polovica obrazu) nejde už o zásah do diela v pravom zmysle slova, lebo dielo hoci ex lege existuje ako ideálny objekt, jeho integrita v zmyslami vnímateľnej forme je narušená, konkrétne v uvedenom prípade zredukovaná na polovicu. Preto by opätovné „dotvorenie“ diela podľa úvahy reštaurátora znamenalo zásah do diela ako právom chráneného ideálneho objektu, ktorý už však neexistuje v zmyslami vnímateľnej pôvodnej podobe. Na druhej strane však zásah do zachovaného torza veci (vyjadrujúcej dielo), nemožno dať na tú istú úroveň ako spracovanie neporušenej veci, ktorou je dielo vyjadrené.

Rozlišovanie medzi dielom ako ideálnym objektom a vecou ktorou je dielo vyjadrené v zmyslami vnímateľnej forme je z hľadiska reštaurovania zaujímavé nielen preto, že zásah do veci môže byť aj zásahom do diela ako ideálneho objektu ale aj z dôvodu, že na problém legitimacy zásahu reštaurátora do veci ktorou je dielo vyjadrené, je možné nazerat' aj tak, že základnými požiadavkami pri súčasnom reštaurovaní sú:

- 1) odlišiteľnosť pôvodného a reštaurovaného a

¹¹⁷ Melzer, Filip: Metodologie nalézání práva, Tribun EU, Brno 2008, ISBN: 978-80-7399-358-0, s.129.

- 2) reverzibilita zásahov (i keď aj tu sú výnimky, pretože napríklad nie je možné vrátiť vec do stavu pred reštaurovaním, pokiaľ ide napríklad o vykonané čistiace úkony, prípadne odstránenie rôznych škodlivých činiteľov ako sú plesne alebo červotoče).

Dalo by sa teda povedať, že aj taký zásah reštaurátora, ktorý spočíva v „dotvorení“ pôvodného diela podľa vlastnej úvahy reštaurátora, nie je zásahom do diela ako ideálneho objektu chráneného autorským právom ale je len jedným z opatrení, ktoré zabezpečujú funkčnosť diela nielen po stránke dobrého stavu materiálneho nosiča ale aj po stránke obsahovej. Pod obsahovou stránkou mám na mysli najmä estetické pôsobenie umeleckých diel, čo sa v kontexte reštaurovania tradične vzťahuje najmä diela výtvarného umenia.¹¹⁸

Pokiaľ by sme akceptovali tézu, že je protiprávnym konanie, ktorým reštaurátor podľa svojej úvahy „dotvorí“ výrazne poškodený umelecký artefakt, ku ktorému neexistuje žiadna dokumentácia pôvodného stavu, avšak autor diela žije, potom si treba položiť otázku, či protiprávneho konania sa dopúšťa výlučne len vlastník tohto artefaktu alebo či tu možno uvažovať aj o spoluzavinení reštaurátora, prípadne či reštaurátor je povinný odmietnuť alebo zastaviť reštaurátorský zásah, ak zistí, že ide o vyššie uvedený stav. Ak je reštaurujúcou osobou vyštudovaný reštaurátor, tu treba zrejme zobrať do úvahy aj ustanovenia zákona č. 200/1994 Z.z. o Komore reštaurátorov a výkone reštaurátorskej činnosti jej členov, prípadne Základné dokumenty Komory reštaurátorov. Inak zodpovednou osobou by mal byť objednávateľ reštaurovania, ktorým je spravidla vlastník veci, ktorou je dielo vyjadrené.

Hoci vlastník veci nemá povinnosť chrániť vec pred zničením, je otázne, či v prípade ak dôjde k poškodeniu veci, ktorou je materializované autorské dielo, môže vlastník veci brániť autorovi aby vec sám zreštauroval alebo dal zreštaurovať na vlastné náklady. Rozsah poškodenia v prípade takéhoto sporu by bol z právneho hľadiska irelevantný. Na jednej strane tu stojí právo vlastníka disponovať s vecou, na druhej strane (ako už bolo spomenuté vyššie) poškodenie veci (najmä ak ide o poškodenie takého rozsahu, že časť diela prestala existovať v zmyslami vnímateľnej forme), predstavuje svojim spôsobom aj zásah do diela, aj keď príčinou tohto zásahu je povedzme vis maior. SAZ expressis verbis neukladá vlastníčkovi veci aby umožnil autorovi zreštaurovať svoje dielo do podoby blízkej pôvodnej podobe. Z toho možno vyvodit', že takúto povinnosť nemôže vlastníčkovi určiť ani súd a to aj s ohľadom na existujúci dualizmus medzi autorským dielom ako abstraktnou

¹¹⁸ Ako už bolo spomenuté vyššie, reštaurovanie v širšom zmysle slova sa môže týkať aj obsahovej stránky umelecko-literárnych diel a hudobných diel. Veľmi problematicky ale vidím nahradenie zničených úsekov v audiovizuálnych dielach a prakticky nerealizovateľné je „reštaurovanie“ zničených alebo stratených častí dopĺňaním vedeckých diel.

kategóriou a materiálnou vecou, ktorou je dielo vyjadrené v zmyslami vnímateľnej forme, čo je zrejmé najmä v súvislosti s dielami výtvarného umenia.

ZÁVER KAPITOLY

Na záver možno konštatovať, že podľa predchádzajúcej slovenskej právnej úpravy v autorskom zákone č. 618/2003 Z.z. podľa môjho názoru nebolo možné jednoznačne vylúčiť vznik autorského práva reštaurátora v prípadoch, ak reštaurátor pri absencii podkladov o podobe pôvodného diela na základe vlastnej úvahy a tvorivosti zrekonštruoval podstatnú časť diela. To, že s priznaním týchto práv by boli spojené ďalšie komplikácie v súvislosti s uplatňovaním si týchto práv, je problém, ktorý vyplýva z „medzery“ v právnom predpise. Nebolo by však spravodlivé nepriznať práva osobe, ktorá svojou tvorivou činnosťou naplnila požiadavky vymedzené v zákone len z toho dôvodu, že práva, ktoré by reštaurátorovi vznikli, by boli v kolízii s právami autora pôvodného diela alebo s právami vlastníka veci ktorou je dielo vyjadrené. Pokiaľ však ide o úpravu v SAZ (platného od 1.1.2016), ktorý do definície autorského diela zaviedol slovo „jedinečnosť“ ako nový pojmový znak autorského diela, tak tu vidím možnosti priznania autorských práv reštaurátorom výtvarných diel veľmi nejednoznačne a skôr by som sa prikláňal k nepriznaniu týchto práv a to aj v prípadoch, v ktorých bola prejavovaná veľká tvorivosť.

V. OZNAČENÍ PŮVODU A ZEMĚPISNÁ OZNAČENÍ NA SLOVENSKU, V POLSKU A VE STŘEDOEVROPSKÉM PROSTORU VŮBEC

MICHAL ČERNÝ PH.D.

Anotace: Tento text se zabývá otázkami právních úprav označení původu a zeměpisných označení na Slovensku, v Polsku a doplňkově pak i v dalších zemích střední Evropy (Maďarsko, Rakousko, Spolková republika Německo, Chorvatsko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko), zejména pak zákonnými požadavky na ochranu nehmotných předmětů a faktických možností vnitrostátních ochranných označení nad rámec evropsko-unijní úpravy ochrany označení původu a zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin, ochrany označení původu a zeměpisných označení vín, ochrany zeměpisných označení lihovin a ochrany zeměpisných označení aromatizovaných vinných nápojů.

Klíčová slova: Označení původu, zeměpisné označení, zemědělské výrobky a potraviny, vína, lihoviny, aromatizovaná vína, řemeslné a průmyslové výrobky, služby, Česká republika, Slovenská republika, Polsko, Maďarsko, Rakousko, Spolková republika Německo, Chorvatsko, Estonsko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko.

Abstract: This text deals with legal framework of protection of designation of origin and geographical indications in the Slovak Republic, Poland, and additionally in other central European countries (Hungary, Austria, Germany, Estonia, Lithuania, Latvia, Croatia, Slovenia), especially the legal requirements for the protection of intangible things and factual possibility of national legal protection of designation of origin or geographical indications beyond the EU legal protection of PDO/PGI for agricultural products and foodstuffs, protection of PDO/PGI for wines, protection of GI of spirit drinks and the protection of GI of aromatised wine-based drinks.

Keywords: Designation of origin, geographical indications, agricultural products and foodstuffs, wines, spirits, flavored wines, handwork and industrial products, services, Czech Republic, Estonia, Slovak Republic, Poland, Hungary, Austria, Germany, Croatia, Slovenia, Latvia, Lithuania.

ÚVOD KAPITOLY

V současném právu Evropské unie je ochraně označení původu a zeměpisných označení věnován mimořádný prostor, EU se dá považovat za hegemonu právní ochrany těchto zvláštních statků v celosvětovém měřítku. Evropská unie jde především cestou sjednávání obchodních dohod s jinými státy či skupinami států, které fakticky naplňují ochranné cíle dohody TRIPS.¹¹⁹

V primárním právu Evropské unie je přitom ochrana označení původu a zeměpisných označení pojata jako prioritní omezení jiných práv (zejména legitimní omezení soutěže), kromě toho okrajově také zvlášť upravena ochrana některých označení v přístupových smlouvách - z českých označení se to týká např. označení Budějovické pivo, Českobudějovické pivo a Budějovický měšťanský var.

Nad shora uvedený rámec je pak ochrana označení původu či zeměpisných označení vtělena do aktů práva sekundárního, jde však o ochranu označení na selektivním principu a obecná úprava absentuje. Význam těchto ochran je však značný, neboť kryjí významnou část označení výrobků určených pro lidskou spotřebu - jde o ochranu označení původu a zeměpisných označení pro zemědělské výrobky a potraviny (nařízení EPaR 1151/2012), ochranu označení původu a zeměpisných označení vín (nařízení EPaR 1308/2013), ochranu zeměpisných označení lihovin (nařízení EPaR 110/2008) a konečně ochranu zeměpisných označení aromatizovaných vinných nápojů (nařízení EPaR 251/2014).

Přitom pro ochranu označení zemědělských výrobků a potravin, a dále vín platí, že evropsko-unijní systémy ochrany jsou systémy výlučnými - členský stát nemůže poskytnout ochranu v rámci vlastního systému. V evropsko-unijních systémech těchto ochran však členské státy provádí národní fázi řízení.

Pro ochranu označení lihovin a aromatizovaných vinných nápojů pak platí, že členské státy nemohou na podkladě národních úprav poskytnout ochranu zeměpisným označením takových výrobků, ale mohou poskytnout ochranu označením původu těchto výrobků - pokud jsou ovšem kvalitativní požadavky na ně přísnější než evropsko-unijní předpisy vyžadují pro zeměpisná označení.

Pro jiné výrobky ani pro služby dosud neexistuje systém evropské unijní ochrany, o jeho možném zavedení se však již několik let vede odborná diskuze.

¹¹⁹ O tomto jsem již informoval dříve - např. v mé kapitole s názvem *Ochrana označení původu a zeměpisných označení v mezinárodním kontextu* v rámci e-knihy Černý, M. - Prchal, P. - Lattová, S. - Šmondrk, P. *Právo duševního vlastnictví. Přípomínky a ex post úvahy. Olomoucké právnické dny 2015*. Olomouc : Juridicum Olomoucense, 2016. Dostupná on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/OPD2015-PDV-R&R.epub>

Protože v českém právu má ochrana označení původu dlouholetou tradici a současný vnitrostátní zákon č. 452/2001 Sb. umožňuje poskytnout ochranu (a tedy zapsat) i označení řemeslného či průmyslového výrobku anebo služby, je vhodné zkoumat podmínky poskytnutí ochrany těchto zvláštních označení v jiných zemích - zejména pak střední či východní Evropy.

V současné EU přitom platí, že v polovině členských států existuje národní úprava chránící v různém rozsahu a různým způsobem tato označení (nad rámec práva EU), ve druhé polovině je ochrana údajů o zeměpisném původu možná nikoliv zvláštním systémem sui generis, ale pouze známkovým právem.

Je proto důvodné zkoumat současnou právní úpravu jiných členských států, neboť lze predikovat možné varianty vývoje práva v budoucnu.

OCHRANA OZNAČENÍ PŮVODU A ZEMĚPISNÝCH OZNAČENÍ VE STŘEDOEVROPSKÝCH A VYBRANÝCH VÝCHODOEVROPSKÝCH ČLENSKÝCH STÁTECH EVROPSKÉ UNIE

ČESKÁ REPUBLIKA

V českém národním právu je ochrana označení původu a zeměpisných označení vtělena především do zákona č. 452/2001 Sb. Doplňkově pak můžeme uvažovat ochranu i podle práva nekalé soutěže (zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník) resp. i podle předpisů právního.

Česká republika je také smluvním státem Lisabonské dohody o ochraně označení původu a o jejich mezinárodním zápisu, rovněž tak je smluvním státem Dohody TRIPS.

Podle vnitrostátního zákona je v národním rejstříku zapsáno více než 200 tuzemských označení.¹²⁰ Kromě toho jsou zapsána i označení zahraniční, v největším počtu francouzská.

Český zákon umožňuje poskytnout ochranu (tedy zapsat) do rejstříku i označení původu či zeměpisné označení pro řemeslné či průmyslové výrobky, rovněž minerální vody, také suroviny a v neposlední řadě též služby. Tento rozsah je ojedinělý, jak bude doloženo dále při rozboru zahraničních právních úprav.

¹²⁰ část z nich jsou slovenská označení, která však v době zápisu byla československými národními označeními

SLOVENSKO

Na Slovensku upravuje ochranu označení původu a zeměpisných označení *zákon 469/2003 Z.č. označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov* ve znění pozdějších předpisů.

Zákon upravuje pouze označení (původu i zeměpisná o.) výrobků. Protože výrobkem je podle § 2 písm. e) jakákoliv movitá věc vyrobená, vytěžená nebo jinak získaná bez ohledu na stupeň jejího zpracování, která je určena spotřebiteli”, označení služeb nejsou dovolena.

Označením původu je *“nášov určitého miesta, oblasti alebo vo výnimočných prípadoch krajiny používaný na označenie výrobku pochádzajúceho z tohto miesta, oblasti alebo krajiny, ak kvalita alebo vlastnosti tohto výrobku sú výlučne alebo podstatne dané zemepisným prostredím s jeho charakteristickými prírodnými a ľudskými faktormi a výroba, spracovanie a príprava tohto výrobku sa uskutočňuje výlučne vo vymedzenom mieste, oblasti alebo krajine.”* (§ 2 písm. a) cit. zákona).

Označením původu vína je pak *“nášov určitého miesta, regiónu alebo vo výnimočných prípadoch krajiny používaný na označenie výrobku, ktorého kvalita alebo vlastnosti sú výlučne alebo podstatne ovplyvnené zemepisným prostredím s jeho charakteristickými prírodnými a ľudskými faktormi, ktorý sa vyrába na tomto území, získava sa z odrôd viniča druhu *Vitis vinifera* a brozno, z ktorého sa vyrába, pochádza výlučne z tohto územia,”* (§ 2 písm. c) cit. zákona)

Zeměpisným označením (obecným) je *“nášov určitého miesta, oblasti alebo vo výnimočných prípadoch krajiny používaný na označenie výrobku pochádzajúceho z tohto miesta, oblasti alebo krajiny, ak má tento výrobok špecifickú kvalitu, povest’ alebo charakteristické vlastnosti, ktoré môžu byť pripísané tomuto miestu, oblasti alebo krajine.”* (§ 2 písm. b) cit. zákona).

Zeměpisným označením vína je *“nášov určitého miesta, regiónu alebo vo výnimočných prípadoch krajiny používaný na označenie výrobku, ktorý má špecifickú kvalitu, povest’ alebo iné charakteristické vlastnosti, ktoré môžu byť pripísané tomuto územiu, ktorý sa vyrába na tomto území, získava sa z odrôd viniča druhu *Vitis vinifera* alebo z odrôd vzniknutých krížením druhu *Vitis vinifera* s inými druhmi rodu *Vitis* a najmenej 85% brozna použitého na jeho výrobu pochádza z tohto územia.”* (§ 2 písm. d) cit. zákona).

Rozdělení definic označení vín a ostatních výrobků je v souladu s definicemi v právních předpisech evropsko-unijních, které by ovšem byly aplikovány stejně.

Zákon neupravuje tradiční názvy a nedovoluje ani jiná než slovní označení.

Označení původu či zeměpisné označení, které splňuje podmínky zápisu, zapíše Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky do rejstříku označení původu a zeměpisných označení. O zápis se vede řízení.

Pokud je přihlášené označení zapsáno do rejstříku, přihlašovatel je vydáno *Osvědčení o zápisu* a přihlašovatel se stává držitelem osvědčení. Na něj je ve smyslu § 2 písm. g) označení zapsané. Jiná osoba může používat zapsané označení (*uživatel zapsaného označení původu nebo zapsaného zeměpisného označení*), pokud splňuje podmínky stanovené v § 15-15b (vymezení výrobku, specifikace lihoviny, specifikace vína) cit. zákona (srov. také § 2 písm. h), § 6 odst. 1, 2, § 12 cit. zákona).

Označení původu (a zřejmě i zeměpisná označení a (prostě) údaje o zeměpisném původu) jsou doplňkově chráněna také právem nekalé soutěže - zákonem č. 513/1991 Zb., Obchodním zákoníkem.

Na margo je nutno připomenout také zvláštní ochranu (vyhrazené použití) tvaru láhve "*Tokaj*", která je zakotvena v příloze XVII nařízení Komise (ES) č. 607/2009 a je dovoleno její použití pouze pro maďarská a slovenská vína (s označením původu). (*vpravo repro foto - Autor neznámý. Láhev Tokajského výběru, 3 putnového, 1997*).¹²¹

Slovensko je smluvní stranou Lisabonské dohody (1958) ve znění Stockholmského aktu (1967) v důsledku právního nástupnictví po Československu.¹²² Ženevský akt dosud nepodepsalo.¹²³

Slovensko je vázáno dohodou TRIPS.

Soupis slovenských právních předpisů je dostupný na internetových stránkách Světové organizace duševního vlastnictví.¹²⁴

POLSKO

V Polsku je právo duševního vlastnictví upraveno v zákoně ze dne 30.června 2000, Právo průmyslového vlastnictví (Dz. U. 2001, nr. 49, poz. 508) ve znění pozdějších předpisů.¹²⁵

Podle čl. 129. § 1 odst. 12 nemůže být jako ochranná známka zapsáno takové označení, které "ze své podstaty může klamat veřejnost, zejména pokud jde o povahu, jakost nebo zeměpisný původ zboží". Úprava samotných zeměpisných označení je následně obsažena v čl. 174 - 195.

Zeměpisným označením se rozumí (pro účely cit. zákona) "*slovní označení týkající se přímo nebo nepřímo k názvu místa, města, regionu nebo země (území), která určují zboží jako zboží pocházející z tohoto území, jestliže lze danou jakost, pověst nebo*

¹²¹ zdroj obrázku: Wikipedia, na adrese: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vinařská_oblast_Tokaj

¹²² stejně tak i Česká republika

¹²³ shodně Česká republika

¹²⁴ na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=SK&cat_id=5

¹²⁵ Text úplného znění tohoto zákona je dostupný na stránkách Sejmu Polské republiky na adrese: <http://isap.sejm.gov.pl/Download.jsessionid=367D94FEF7B21B5BAA330BBA14BC0A18?id=WDU20010490508&type=3>

jiné charakteristické znaky zboží připsat v podstatě zeměpisný původ zboží.” (Art. 174 § 1 cit.zák.).

Zeměpisná označení se zapisují do rejstříku zeměpisných označení, který vede Patentový úřad Polské republiky (Urząd Patentowy). Zápisem vznikají ochranná práva.

Podle Art. 190 cit. zákona zápisu může uživatel na svém výrobku za samotným zapsaným označením uvést sousloví “zapsané zeměpisné označení” nebo úřední značku G v kroužku (vedle uvedeného označení).

Zeměpisná označení služeb jsou vyloučena ze zápisu (a ochrany prostřednictvím tohoto zákona - viz. Art. 174 § 3 cit.zák.). Tylec uvádí, že ochrana označení služeb je možná pouze pomocí zákona o zákazu nekalé soutěže.¹²⁶ Ochranou označení pomocí práva nekalé soutěže se zabývají také např. Pozniak-Nedzielska a Calka, které rovněž akcentují různé funkce.¹²⁷ Rovněž také Novinska a du Vall, kteří uvádí i příklady nepřímých označení zeměpisných údajů - např. v reklamních sloganech.¹²⁸

Některé dílčí otázky přihlašování a řízení o zápisu zeměpisných označení jsou upraveny ve vyhlášce ministerského předsedy ze dne 25.02.2002 o přihlašování zeměpisných označení o řízení o nich - v originále *Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń oznaczeń geograficznych.*

Tylec uvádí, že zvláště je upravena ochrana názvů minerálních vod - zákonem ze dne 25. srpna 2006 o bezpečnosti potravin a výživy (Dz. U. z 2010 r. Nr 136, poz. 914, Nr 182, poz. 1228 i Nr 230, poz. 1511) a prováděcího nařízení ministra zdravotnictví ze dne 31. března 2011 ve věci přírodních minerálních vod, pramenitých vod a stolních vod (Dz. U. z dnia 22 kwietnia 2011 r.). Přesněji je těmito předpisy upraveno označování vod (minerálních, pramenitých, stolních) ve shodě se směrnicí 2009/54/ES. Toto téma je v Polsku aktuální.¹²⁹

Polsko je vázáno dohodou TRIPS.

MAĎARSKO

¹²⁶ srov. Tylec, Grzegorz In Demendecki, Tomasz - Nieweglowski, Adrian - Sitko, Joanna Jowita - Szczotka, Jerzy - Tylec, Grzegorz. *Pravo własności przemysłowej. Komentarz Lex.* Warszawa : Wolters Kluwer, 2015. S.944

¹²⁷ srov. Pozniak-Nedzielska / Calka, E. In Szwaja, J. (redaktor). *Ustawa o zwalczaniu nieuczynnej konkurencji. Komentarz, 4.wydanie.* Warszawa : C.H.Beck, 2016. S.319

¹²⁸ srov. Nowinska, E. - du Vall, M. *Ustawa o zwalczaniu nieuczynnej konkurencji. Wydanie 6.* Warszawa : Lexis Nexis, 2013. S.143

¹²⁹ např. dne 05.08.2016 pořádal UPRP ve Varšavě veřejné konzultačně-informativní setkání s dr.Edyta Calka z Univerzity Marie Curie-Sklodowskiej v Lubline (blíže viz. informace UPRP na adrese: <http://www.uprp.pl/rezimy-ochrony-oznaczen-geograficznych-na-przykladzie-oznaczen-wod-mineralnych-spotkanie-konsultacyjno-informacyjne-w-urzedzie-patentowym-rp/Lead14,58,15971,7,wai.pl,text/>)

V Maďarsku upravuje ochranu označení zákonný článek č. XI z roku 1997 o ochraně ochranných známek a zeměpisných označení.¹³⁰

Úprava označení původu a zeměpisných označení je obsažena v části VII. Kapitola XVI upravuje předmět ochrany, vznik práv, práva uživatelů a zánik ochrany (čl. 103-111), kapitola XVII pak upravuje procesní pravidla (zápisná, zrušení a návrhy, inspekce ve vztahu k označení lihovin) (čl. 112 - 116). Část VIII pak upravuje pravidla týkající se evropsko-unijní ochrany a mezinárodního zápisu označení původu (čl. 116/A - 116/K).

Označením původu je *“zeměpisný název regionu, místa nebo ve výjimečných případech země, který slouží k označení, odkud pochází výrobek zvláštní jakost, pověst nebo jiné vlastnosti, které jsou dány výlučně nebo podstatně zeměpisným prostředím, zahrnujícím přírodní a lidské faktory, a jejichž produkce, zpracování a příprava probíhá ve vymezené zeměpisné oblasti.”* (čl. 103 odst. 3 cit. zák. článku). Na rozdíl od evropsko-unijních úprav (či mnoha jiných národních úprav - např. české), může být i pro označení původu splněna podmínka pomocí zvláštní pověsti výrobku, která je dána jeho zeměpisným původem. Důležité je kompletní zpracování výrobku v dané zeměpisné oblasti.

Zeměpisným označením pak je *“zeměpisný název regionu, místa nebo ve výjimečných případech země, který slouží k označení, odkud pochází výrobek zvláštní jakost, pověst nebo jiné vlastnosti, které jsou dány především tímto zeměpisnému původu, a jejichž produkce, zpracování nebo příprava který se koná ve vymezené zeměpisné oblasti.”* (čl. 103 odst. 2 cit. zák. článku). Rozdíl mezi definicemi označení tedy spočívá hlavně v požadavku na vazbě produkčních fází na region (u OP všechny, u ZO stačí jedna), dále pak v síle vazby na zeměpisné podmínky (u OP výhradně nebo podstatně, u ZO především původem).

Označení neslovní (např. mapy či symboly) nejsou připuštěna. Zápis označení služeb zřejmě není možný.

Označení původu a zeměpisné označení se v Maďarsku zapisuje do rejstříku, o zápis se žádá na maďarském národním úřadu. Podat žádost může právnická osoba, fyzická osoba nebo společenství osob (bez právní osobnosti společenství), pokud připravuje, zpracovává nebo vyrábí výrobky v dané zeměpisné oblasti a již pro ně používá označení přihlášené. V případě zápisu označení pak platí, že uživatelské právo náleží každému, kdo v dané zeměpisné oblasti připravuje, zpracovává nebo vyrábí výrobky, pro které je označení zapsáno.

Ohledně ochranných známek platí, že pokud je označení tvořeno výlučně údaji o zeměpisném původu, pak nemůže být zapsáno jako ochranná známka (čl. 2 odst. 2 písm. a) cit. zák. čl., ledaže získalo rozlišovací způsobilost

¹³⁰ úplné znění k 03.03.2014, dostupné v neoficiálním překladu do anglického jazyka na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=330915

užíváním před vznikem práva priority nebo i po něm (čl. 2 odst. 3 cit. zák. čl.).¹³¹

V části VI cit. zák. článku jsou upraveny kolektivní známky (čl. 96-100) a certifikační známky (čl. 101).

Zápis známky spočívající výhradně v údajích o zeměpisném původu může při prokázání distinktivy proveden i pro známku individuální, v zák. čl. není tato možnost vyhrazena jen pro kolektivní nebo certifikační známky. Pokud by známka tvořená údaji o původu byla schopna klamat veřejnost o zeměpisném původu zboží či služeb, je to absolutní zápisnou překážkou (podle čl. 3 odst. 1 písm. b) cit. zák. článku). Nicméně ani zapsaná známka nemůže bránit třetí osobě v uvádění údajů o zeměpisném původu zboží či služeb, pokud je takový údaj uváděn v souladu s poctivými obchodními zvyklostmi (čl. 15 odst. 1 písm. b) cit. zák. článku).

Pokud se v důsledku užívání stala ochranná známka klamavou, např. jde-li o zeměpisný původ výrobku či služby, může být zrušena (čl. 35 odst. 1 písm. b) cit. zák. článku).

Označení jsou v Maďarsku chráněna ve všeobecnosti také maďarským občanským zákoníkem a trestním zákonem.

Na margo je nutno připomenout také zvláštní ochranu (vyhrazené použití) tvaru láhve "Tokaj", která je zakotvena v příloze XVII nařízení Komise (ES) č. 607/2009 a je dovoleno její použití pouze pro maďarská a slovenská vína (s označením původu).

*(vpravo repro foto - Autor neznámý. Láhev Tokaj Aszú, 5 put, 1990).*¹³²

Maďarsko je smluvní stranou Lisabonské dohody (1958) ve znění Stockholmského aktu (1967). Podepsalo také Ženevský akt k Lisabonské dohodě na ochranu označení původu a zeměpisných označení, ten však dosud nevstoupil v platnost.

Maďarsko je vázáno dohodou TRIPS.

Soupis maďarských právních předpisů je dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví.¹³³

NĚMECKO

Dosáhnout ochrany označení původu či zeměpisného označení ve Spolkové republice Německo není možné zápisem označení, protože Spolková

¹³¹ Pozn. autora: Získání rozlišovací způsobilosti přihlášeného označení je možné ve vztahu ke všem důvodům, které jsou uvedeny v čl. 2 odst. 2 písm. a) cit. zák. článku. Výlučně popisné zeměpisný charakter označení jen jedním z nich.

¹³² zdroj obrázku: Wikipedia, na adrese: <https://en.wikipedia.org/wiki/Tokaji>

¹³³ na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=HU&cat_id=5

republika Německo samostatně chrání právním předpisem pouze označení *Solingen*,¹³⁴ ostatním označením je poskytována ochrana cestou práva nekalosoutěžního. Výjimkou jsou pouze označení zemědělských výrobků a potravin, vín, lihovin a aromatizovaných vín, kterým je poskytována ochrana právem evropsko-unijním. (vpravo repro foto - Autor neznámý. Detaily čepelí nožů s označením Solingen, výrobce Robert Herder).¹³⁵

Nad rámec těchto výrobků pak ve vztahu k označením vyplývá, že není-li rušitel (a narušení soutěže), nemůže být podána žaloba, jejímž výsledkem by bylo mimo jiné i konstatování existence označení a výrokem pak poskytnuta ochrana. Tato cesta ochrany (neformální) má své negativum právě v tom, že se reálně nemůže uplatnit tehdy, pokud je v rámci hospodářské soutěže soutěžiteli postupováno podle práva, tedy pokojně a s respektem.

Německé právo však známkovým zákonem chrání údaje o zeměpisném původu. O'Connor dokonce uvádí, že lze “zeměpisné označení chránit kolektivní ochrannou známkou”.¹³⁶ Tento názor je možné akceptovat pouze v širším pojetí pojmu “zeměpisné označení” (dle dohody TRIPS), nikoliv podle pojetí užšího rozlišování mezi označeními původu, zeměpisnými označeními (zvláště chráněnými, zpravidla zápisem) a údaji o zeměpisném původu.

Ve Spolkové republice Německo podle § 99 MarkenR (Zápisná způsobilost údajů o zeměpisném původu pro kolektivní ochrannou známku) mohou být označení či znaky, odkazující na zeměpisný původ zboží v obchodě, registrovány jako kolektivní ochranná známka již podle stávající právní úpravy.¹³⁷ Ustanovení § 99 MarkenR totiž výslovně vylučuje použití pravidla o zápisné nezpůsobilosti údajů o zeměpisném původu jako ochranné známky (§ 8 odst. 2 bod 2 MarkenR). Je to vcelku logické, protože účelem německého MarkenR je nejen ochrana ochranných známek, ale také ochrana údajů o zeměpisném původu (srov. § 1 bod 3 MarkenR). V obecné souvislosti však “údaje o zeměpisném původu” (*indications of geographic origin, IGO*) nejsou totéž co “zeměpisné označení” (*geographical indications, GI*).¹³⁸ Telec pak v obecné rovině

¹³⁴ vyhláška Spolkového ministerstva spravedlnosti ve shodě se Spolkovým ministerstvem Hospodářství, výživy, zemědělství, lesnictví a zdravotnictví, o ochraně názvu Solingen, vydaná podle § 137 zákona o ochranných známkách a dalších znaku ze dne 25. října 1994 (BGBl. I, 1994, s.3082).

¹³⁵ zdroj obrázku: Internetové stránky [kochform.de](http://www.kochform.de), adresa: http://www.kochform.de/artikelbilder/klingenlogo_carbon_rostoffrei.jpg

¹³⁶ viz. O'Connor, Bernard. *Law of Geographical Indications*. London : Cameron May, 2004 (2006, 2007). S. 207 a násl.

¹³⁷ srov. Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (Zákon na ochranu ochranných známek a dalších znaků ze dne 25.10.1994, ve znění zákona ze dne 16.07.1998), § 99, http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126234#JD_DE057_S99

¹³⁸ Na různé používání těchto pojmů upozorňuje např. Kelblová, Hana. *Zeměpisná označení výrobků a jejich právní ochrana*. 1.vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. - citováno podle elektronické knihy, u které se stránky dynamicky mění (ePub), a proto nelze uvést konkrétní číslo stránky.

teoretické nazývá (bez vztahu k německému zákonu) jako „*právně prosté, tj. úředně nezapsané ani jinak úředně nestanovené (zvláště právně nequalifikované) údaje o zeměpisném původu zboží*“.¹³⁹ A právě tomto významu je používá i německý zákon, který pak dovoluje získání ochrany pomocí kolektivní ochranné známky.

Lze proto uzavřít, že ve Spolkové republice Německo by tedy bylo možné přihlásit ochrannou známku kolektivní (spočívající výlučně v údajích o zeměpisném původu) a v rámci pravidel mezi členy spolku (nebo jiné právnické osoby) pak upravit pravidla jejího užívání. Podle § 98 MarkenR totiž kolektivní ochranná známka musí být pouze ve vlastnictví právnické osoby, nemohou ji spoluvlastnit osoby vázané smlouvou (bez zastřešující právnické osoby).

Ochranu před nekalou soutěží v Německu upravuje zákon proti nekalé soutěži (*Gesetz gegen den Unlauteren Wettbewerb in der Fassung der Bekanntmachung vom 3. März 2010 (BGBl. I S. 254)*), úplné znění z 03.03.2010. Nekalosoutěžní právo chránilo zeměpisná označení v Německu již dříve, a to jak přímá označení (slovní), tak i nepřímá označení. O'Connor připomíná např. nepřímé označení - tvar láhve *Bocksbeutel*.¹⁴⁰ (repro foto - neznámého autora. Láhev *Bocksbeutel*).¹⁴¹ Nutno také připomenout, že tvar láhve *Bocksbeutel* patří mezi láhve s vyhrazeným užíváním.¹⁴² ¹⁴³ Tvar láhve „*Bocksbeutel*“ je také nazýván „*Cantil*“ - láhve s oběma názvy jsou nařízením Komise (ES) č. 607/2009 zvláště chráněné a vyhrazené k užívání pouze pro některá vína (vyhovující popisu v příloze nařízení - jde o některá vína německá, italská, řecká a portugalská).

Německo je vázáno dohodou TRIPS.

Soupis německých právních předpisů je dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví.¹⁴⁴

RAKOUSKO

¹³⁹ srov. Telec, Ivo. *Některé základní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků*. In *Právní rozhledy*, 2016, 1, s.1.

¹⁴⁰ O'Connor, Bernard. *The Law of Geographical Indications*. s. 202

¹⁴¹ zdroj obrázku: Internetová encyklopedie Wikipedia, dostupná na Internetu na adrese: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bocksbeutel>

¹⁴² Pozn. autora: Aktuálně je tento seznam upraven v příloze XVII (Vyhrazené užívání některých zvláštních typů láhví) *nařízení Komise (ES) č. 607/2009 ze dne 14. července 2009, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla ke nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o chráněná označení původu a zeměpisná označení, tradiční výrazy, označování a obchodní úpravu některých vinařských produktů*. Podmínky jejich použití stanoví čl. 68 cit.nařízení. Mezi zvláštní láhve s vyhrazeným užíváním patří tyto láhve: „*Flûte d'Alsace*“, „*Bocksbeutel*“ nebo „*Cantil*“, „*Clavelin*“, „*Tokaj*“.

¹⁴³ Tvarem této láhve se zabýval v rámci řízení o předběžné otázce i Soud (rozhodnutí soudu ze dne 13.03.1984, trestní řízení vedeno proti Karlu Prantlovi, předběžnou otázku vnesl Landgericht München II, Německo). 61983CJ0016

¹⁴⁴ na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=DE&cat_id=5

Rakousko nemá zvláštní vnitrostátní úpravu označení původu a zeměpisných označení. Zákon o ochraně ochranných známek (zákon č. 260/1970, naposled změněn zákonem č. 109/1993) upravuje mimo jiné i kolektivní známky. Kolektivní známka může být zapsána pouze pro seskupení s právní osobností. Známka (ať již individuální nebo kolektivní) je vyloučena ze zápisu, pokud je tvořena výlučně informacemi m.j. o zeměpisném původu (výrobku nebo služby) (§ 4 odst. 1 pod. 2)), ledaže je prokázána její rozlišovací způsobilost v obchodě pro výrobky nebo služby žadatele (§ 4 odst.2). Takto lze zřejmě chránit (prosté) údaje o zeměpisném původu (IGO), a to pro výrobky i pro služby.

Některé známky pocházející z Rakouska jsou však zapsána jako známky Evropské unie a obsahují údaje o zeměpisném původu (IGO). Příkladem je známka “ORIGINAL AUSTRIAN POTATO PRODUCTS”¹⁴⁵

(vyobrazení vpravo).

Ze zápisu jsou však absolutně vyloučeny m.j. úřední nebo záruční značky a symboly, které jsou používány v Rakousku a byly vyhlášeny ve spolkové sbírce zákonů, stejně tak i jim odpovídající zahraniční záruční značky a symboly (srov. § 4 odst. 1, pod.1) body a)-c)).

Rakousko je vázáno dohodou TRIPS.

CHORVATSKO

V Chorvatsku upravuje ochranu označení Zákon o zeměpisných označeních a o označeních původu výrobků a služeb (OG č. 173/2003 ve znění zákona č. 76/2007 a zákona č. 49/2011).

Zeměpisná označení i označení původu se zapisují. Mohou být zapsána jak pro výrobky, tak i pro služby. Označení původu musí být slovní, zeměpisné označení může být slovní či přenesené (rozuměj jiné) formě (čl. 6) - např. kartografické reprezentace nebo symbolické reprezentace označující původ výrobku v této oblasti.

Definice označení původu a zeměpisných označení odpovídají zavedeným evropsko-unijním standardům.

Zeměpisné označení je *“název regionu, určitého místa nebo ve výjimečných případech země, který se používá k popisu výrobků nebo služeb pocházející z tohoto regionu, místa nebo země, které mají určitou kvalitu, pověst nebo jinou vlastnost, kterou lze přičíst jeho zeměpisnému původu a výroba a / nebo zpracování a / nebo příprava výrobku probíhá v*

¹⁴⁵ známka č. EU000396457. Zapsána 02.10.1996, prodloužena do 02.10.2026. Zapsána pro výrobky (29) připravené výrobky z brambor; brambůrky, veškeré zboží z Rakouska. Vlastníkem je “11er” Nahrungsmittel Gesellschaft m.b.H. & Co. KG, Galinastr. 34, Frastanz, Austria, 6820

této zeměpisné oblasti.” Pokud je zeměpisným označením jiný údaj, musí být splněny podmínky uvedené v čl. 2 odst.1.

Označením původu je *“název regionu, určitého místa nebo ve výjimečných případech země, který se používá k označení výrobků nebo služeb pocházející z tohoto regionu, konkrétního místa nebo země, a jejichž jakost nebo vlastnosti jsou převážně nebo výlučně dány zvláštním zeměpisným prostředím zahrnujícím přírodní a lidské činitele a jejichž produkce, zpracování a příprava se zcela uskuteční v této konkrétní zeměpisné oblasti.”*

Za označení původu se považuje také název, který není správným zeměpisným pojmenováním, ale stal se dlouhodobým užíváním v obchodu známým jako označení výrobků z této oblasti, jsou-li splněny podmínky uvedené v čl. 3 odst.1. Jako označení původu mohou být rovněž zapsány tradiční zeměpisné či nezeměpisné názvy (čl. 4), pokud jsou splněny podmínky zápisu (čl. 3 nebo čl. 5).

Označení původu lze zapsat i pro výrobky či služby, pokud suroviny pocházejí z oblasti širší či jiné, než je oblast zpracování. Jde o výjimečné případy, kdy je zavedena jeho produkční charakteristika, označení má výjimečnou pověst a renomé, produkční oblast je omezena, jsou zvláštní podmínky pro produkci surovin a je zaveden systém kontroly, který zajišťuje dodržování podmínek.

Soupis chorvatských právních předpisů je dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví.¹⁴⁶

SLOVINSKO

Ve Slovinsku je ochrana průmyslového vlastnictví upravena v zákoně o průmyslovém vlastnictví (č. 51/2006, Úřední věstník Republiky Slovinsko) ze dne ve znění zákona č. 100/20013 (Úřední věstník Republiky Slovinsko).

Zvlášt' upraveno je zeměpisné označení koně Lipicanec (Lipizzaner) - nařízením vlády č. 4/1999 (Úřední věstník Republiky Slovinsko) o zeměpisném označení koně Lipicanec (Lipizzaner).¹⁴⁷ *(vpravo repro foto - Živulovič, Srdjan. Kůň Lipicánec).*¹⁴⁸

¹⁴⁶ na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=HR&cat_id=5

¹⁴⁷ text nařízení vlády v neoficiálním anglickém překladu je dostupný na stránkách Úřadu průmyslového vlastnictví Republiky Slovinsko na adrese: http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/zakonodaja/Lipicanec-horse_decree.pdf

¹⁴⁸ zdroj fotografie: Wikipedia, na adrese: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Lipicanec>

V zákoně o průmyslovém vlastnictví jsou zeměpisná označení upravena v kapitole V (články 55 - 60).

Zákon neupravuje označení původu. Zeměpisná označení pro zemědělské výrobky a potraviny, a dále pro vína, jsou vyloučena z možnosti registrace podle tohoto zákona. (čl. 55 odst. 4 cit. zákona).

Zeměpisné označení je definováno jako *“údaje identifikující zboží pocházející z území nebo oblasti, nebo místa tohoto území, jestliže jeho jakost, pověst nebo jiné charakteristické znaky zboží lze připsat v podstatě jeho zeměpisnému původu.”* (čl. 55 odst. 1 cit. zákona).¹⁴⁹ Slovní charakter není vyžadován, na druhou stranu ale nejsou nijak upravena kritéria neslovních zeměpisných označení, jako je tomu např. v úpravě chorvatské.

Způsobilé k zápisu je také takové jméno výrobku, které se stalo všeobecně známým v důsledku dlouhodobého užívání v obchodě, jako označení zboží pocházejícího ze zvláštního místa nebo regionu. (čl. 55 odst. 2 cit. zák.).

Konečně zeměpisné označení, které se vztahuje ke zboží se zvláštním historickým nebo kulturním významem, může být chráněno nařízením vlády Republiky Slovinsko - čl. 55 odst. 3 cit. zák.¹⁴⁹

Čl. 56 obsahuje důvody odmítnutí zápisu - jde o obvyklé důvody (označení by mohlo vést ke klamání veřejnosti nebo falešné představě o původu zboží, označení v důsledku dlouhodobého obecného užívání zdruhovělo jako obecný název výrobku a tak ztratilo vazbu na zeměpisné místo a konečně zápis označení by mohla vést ke klamání veřejnosti v důsledku záměny s ochrannou známkou mající zvláštní reputaci a renome).

Slovinsko je vázáno dohodou TRIPS.

Soupis slovinských právních předpisů je dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví.¹⁵⁰

LITVA

V Litvě je ochrana zeměpisných označení upravena zákonem o ochranných známkách ze dne 10.10.2000, č. VIII-1981 (ve znění zákona z 8.6.2006, č. X-651) - (v originále: 2000 m. spalio 10 d. Prekių ženklų įstatymas Nr. VIII-1981 (su pakeitimais, padarytais 2006 m. birželio 8 d. įstatymu Nr. X-651).

Zeměpisným označením (*Geografinė nuoroda*) (čl. 2 § 4 cit.zák.) se rozumí: *“Název místa nebo jiné slovo nebo označení, podle kterého může být přímo či nepřímo identifikováno zboží jako pocházející z určitého území, region nebo místo, kde lze danou jakost, pověst nebo jiné důležité charakteristiky spojit s jeho zeměpisným původem.”*

¹⁴⁹ Poznámka autora: V podstatě se jedná o prohlášení. Toto ustanovení zřejmě dopadá zejména na již dříve vydané nařízení vlády 4/1999 o zeměpisném označení koně Lipican (Lipizzaner)

¹⁵⁰ na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=SI&cat_id=5

Zeměpisným původem se pak dle čl. 2 § 5 cit. zák. rozumí *“země, území, region nebo místo, které mohou identifikovat výrobek nebo službu v pravém místě původu.”*

Zeměpisná označení jsou chráněna soudní cestou, nezapisují se a ani není veden jejich rejstřík. Je však možné uveřejnění soudního rozhodnutí ve věcech zeměpisných označení.

Podle čl. 56 § 3 se ustanovení čl. 49 § 2 odst. 4, čl. 50 §§ 1-4, články 501, 502, 503, 504, 51 a 511 použijí na zeměpisná označení obdobně. Čl. 49 se týká příslušnosti soudu (spory ze zeměpisných označení rozhoduje Krajský soud ve Vilniusu), čl. 50 se týká prosazování práv (také) ze zeměpisného označení, čl. 501 upravuje právo na informace a povinnost třetích osob je poskytnout, čl. 502 pak soudní uložení povinnosti předložení listinného důkazu protistraně, čl. 503 upravuje předběžná opatření a zajištění důkazů, čl. 504 upravuje nápravná opatření /ve vztahu k odstraňovacímu nároku/, čl. 51 náhradu škody a čl. 511 uveřejňování soudních rozhodnutí.

Kromě toho jsou zeměpisná označení v Litvě také chráněna zákonem o soutěži a zákonem o reklamě.

Litva je vázána dohodou TRIPS.

Soupis litevských právních předpisů je dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví.¹⁵¹

LOTYŠSKO

V Lotyšsku je ochrana označení zeměpisného původu upravena v zákoně o ochranných známkách a označeních zeměpisného původu (poslední znění k 1.1.2016) - v originále: *Likumu par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm (Ar grozījumiem: 01.01.2016.)*.

Zeměpisným označením (*ģeogrāfiskās izcelsmes norāde*) se rozumí podle sec. 1/10: *“zeměpisný název či jiné označení nebo označení používá k označení, přímo nebo nepřímo, zeměpisného původu zboží nebo služeb, včetně údajů o vlastnostech nebo jejich funkcí, které lze připsat tento původ.”*

Zeměpisná označení (*Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes*) jsou dále upravena v kapitole IX (sec. 40 - 43). Zeměpisná označení v širším smyslu jsou chráněna bez nutnosti zápisu. Zákon dovoluje poskytnout ochranu jak zeměpisným označením výrobků, tak i služeb.

Sec. 41 upravuje podmínky a rozsah ochrany. Ochrana je zeměpisným označením všeobecně poskytována soudní cestou. Vláda je zmocněna jen k vydání seznamu označení označení zemědělských a potravinářských a postup jejich zápisu (tzn. vnitrostátní úpravu ve vztahu k přímo účinnému nařízení EU). Zeměpisná označení jiných výrobků či služeb se nezapisují.

¹⁵¹ http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=LT&cat_id=4

Důležité hledisko pro určení ochrany a tím i konkrétního charakteru označení (zeměpisné - tzn. chráněné, - nebo druhové) je vnímání trhem (spotřebiteli a ostatními účastníky trhu) čl. 40 odst. 3 cit. zák. Druhové označení není chráněno.

Není-li označení druhové, zpravidla může být ochrana poskytnuta, ledaže je označení falešné nebo by mohlo uvést spotřebitele v omyl.

Pokud je však ochrana zeměpisnému označení zboží nebo služeb poskytnuta, pak mohou být tímto označením oprávněně označeny pouze takové výrobky či služby, které mají ty vlastnosti, které jsou se zeměpisným označením zpravidla spojeny. (čl. 41 odst.2 cit. zák.).

Zeměpisné označení může být rovněž všeobecně známé a mít mezi spotřebiteli zvláštní pověst (čl. 41 odst. 3 cit.zák.). Užití takového označení s dobrou pověstí je chráněno ještě nad rámec požadavků na kvalitu (či jiné vlastnosti) obvykle s takovým označením spojované. Nemůže totiž být poskytnuta ochrana jinému označení, které by bylo podobné označení s dobrým jménem. Nemuselo by ani vést k omylu spotřebitelů.

Falešná a klamavá označení jsou zakázána. Zvláštní ochrana je věnována všeobecně známým označením, které požívají zvláštní reputace u spotřebitelů nebo v příslušných Obdobně je zakázáno užití takového všeobecně známého označení, pokud by bylo na újmu reputaci označení samotného nebo jeho rozlišovací způsobilosti.

Podle čl. 42 se původ zboží určuje podle místa výroby výrobku, místa původu surovin nebo hlavních vstupních komponent výrobku. U služby je místem jejího původu pak místo, které je uvedeno jako adresa v rejstříku podnikatelů. Čl. 43 upravuje prosazování práv z označení zeměpisného původu výrobků či služeb. Příslušným soudem je soud pro předměstí Vidzeme v Rize.

Zákon upravuje také kolektivní ochranné známky. Označení nemůže být ochrannou známkou, pokud je tvořeno výlučně m.j. údaji o původu /zboží nebo služby/ (sec. § 1 pod.3), ledaže je prokázáno získání rozlišovací způsobilosti užíváním pro zboží nebo služby, pro které je přihlášeno k zápisu ochranné známky.

Kolektivní známky jsou zvlášť upraveny také v kapitole VII Kolektivní známky (sec. 34 - 36).

K provedení zákona o ochranných známkách a údajích o zeměpisném původu bylo vydáno nařízení vlády č. 767/2015 ze dne 22.12.2015 - Řád zápisu a ochrany zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin - (v originále *Ministru kabineta 2015.gada 22. decembra noteikumi nr.767, Noteikumi par Lauksaimniecības un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, cilmes vietas nosaukumu un garantētu tradicionālo īpatnību reģistrācijas, aizsardzības un uzraudzības kārtību*).

Lotyšsko je vázáno dohodou TRIPS.

Shora uvedené lotyšské právní předpisy jsou dostupné na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví.¹⁵²

ESTONSKO

V Estonsku je ochrana zeměpisných označení upravena v zákoně ze dne 15.12.1999 o ochraně zeměpisných označení, č. RT I 1999, 102, 907 (*Geograafilise tähise kaitse seadus Vastu võetud 15.12.1999 RT I 1999, 102, 907*), který byl následně změněn několika předpisy - naposled v roce 2011 (RT I, 28.12.2011, 1). Zeměpisná označení se zapisují do rejstříku.

Zeměpisným označením se rozumí *“jméno nebo odkaz na zeměpisné oblasti, která označuje konkrétní zeměpisný původ zboží nebo služby v případě, že daná jakost, pověst nebo jiné charakteristické znaky zboží nebo služby takto identifikována přičítá především zeměpisné oblasti, kde je výrobek vyrábí, zpracované nebo připravené k prodeji nebo tam, kde je služba poskytována (§ 3 odst. 1/ 1),”* nebo také *“jiné slovo, fráze nebo symbol, který vyplývá z dlouhodobého a důsledného používání a takto se stal rozlišujícím pro danou zeměpisnou oblast, kde je výrobek vyroben, zpracován nebo připraven k prodeji nebo tam, kde je služba poskytnuta”* (§ 3 odst.1/2 cit. zák.).

Zeměpisným územím se rozumí *“území státu, nebo konkrétní oblasti nebo místa. Název zeměpisné oblasti se nemusí shodovat s názvem správní jednotky nebo sídelní jednotky nesoucí stejný název. Název zeměpisné oblasti, který slouží jako zeměpisné označení, se nemusí shodovat se současným oficiálním názvem této zeměpisné oblasti”* (§ 3 odst. 2 cit. zák.).

Zeměpisné označení může být buď **slovní** (slovo, nebo slovní spojení, které obsahuje jméno zeměpisné oblasti nebo na ni odkazuje) nebo **obrazové** - kartografické označení nebo symbol zeměpisné oblasti, který na ni konkrétně odkazuje.

Kromě toho mohou být údaje o zeměpisném původu (prosté) obsaženy také v ochranné známce. V Estonsku upravuje ochranné známky zákon o ochranných známkách ze dne 22.05.2002 (RT I, 49, 208), naposled změněn zákonem ze dne 07.12.2011 (RT I, 28.12.2011, 1) - *Kaubamärgiseadus (muudetud järgmiste aktidega RT I, 28.12.2011, 1)*.

Tento zákon upravuje i kolektivní známky a také záruční známky. Úprava kolektivních známek je obvyklá (§ 61 odst. 1 cit.zák.). Záruční známkou (*Guarantee Mark*) je *“ochranná známka používaná k označení zboží či služeb různých osob pro zaručení společné kvality, zeměpisného původu, způsobu výroby nebo jiných společných rysů takových výrobků nebo služeb”* (§ 61 odst. 2).

¹⁵² na adrese: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=15892> a na adrese: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=15894>

Soupis estonských právních předpisů je dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví.¹⁵³

ZÁVĚR KAPITOLY

Ochrana označení původu a zeměpisných označení prostřednictvím zvláštních právních systémů sui generis je ve státech zkoumaných v tomto textu na velmi odlišné úrovni.

České právní úpravě se do šířky ochrany podobá snad pouze úprava estonská, která navíc umožňuje i ochranu neslovných označení. Dle rozsahu výrobků a služeb, pro které může ochrana označení poskytnuta, se šíře české úpravy vyrovnává rovněž úprava lotyšská či litevská - v těchto pobaltských státech je však ochrana poskytována prostřednictvím soudních rozhodnutí v konkrétních případech. Fakticky tak odpovídá tak české doplňkové ochraně prostřednictvím práva nekalé soutěže.

Slovenská právní úprava se přibližuje české právní úpravě v šíři záběru a ve způsobu zápisu, dle slovenského zákona však nelze zapsat žádné označení pro službu.

V Polsku je nad evropsko-unijní rámec možná ochrana (zápisem) zeměpisných označení ostatních výrobků. Ochrana označení služeb je pak možná pouze cestou práva nekalé soutěže. V Polsku je rovněž explicitně upravena možnost užití úřední značky (G) pro zapsané zeměpisné označení.

Úprava chorvatská dovoluje zápis tradičních názvů jako označení i v širším měřítku, než úprava česká (v českém zákoně bez racia vyhrazeno jen pro označení původu zemědělských výrobků a potravin - fakticky odpovídá tato možnost dikci již zrušeného potravinového nařízení z počátku 90.let 20.století). Dle chorvatské úpravy je možné také zápis (a ochrana) neslovných zeměpisných označení.

V úpravě slovinské je obecný systém doplněn již dříve přijatým zvláštním předpisem pro ochranu označení Lipicán. Je možná ochrana zeměpisných označení pro výrobky obecně, nikoliv však pro služby.

V právu Spolkové republiky Německo je zvláštní právní předpis chránící označení Solingen. Kromě něj nad evropsko-unijní rámec vůbec neexistuje zvláštní systém sui generis ochrany označení původu či zeměpisných označení. Údaje o původu jsou chráněny prostřednictvím práva známkového (kolektivní známka), když právní předpis pro tyto IGO známky stanoví mírnější podmínky co do distinktivnosti údaje o původu.

¹⁵³ na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=EE&cat_id=5

Pro úplnost je třeba dodat, že v rakouském právu není nad rámec evropské unijní žádný systém ochrany označení, je však možná jejich ochrana prostřednictvím známkového práva.

Ze shora uvedeného přehledu plyne, že v souvislosti s diskuzí o možném zavedení evropského systému ochrany zeměpisných označení (případně i označení původu) pro nezemědělské výrobky bude široká diskuze. Shora uvedené státy tvoří jen vzorek z celkových 28 členských států, který byl vybrán na základě geografických hledisek. Protože se však přístupy liší, nelze čekat rychlý vývoj v této zvláštní oblasti práva.

Český národní zákonodárce by se však mohl přinejmenším inspirovat některými úpravami zahraničními a změnit definice - např. u označení původu i zeměpisného označení připustit i možnost zápisu tradičního (slovního) označení - které by nemuselo obsahovat údaj odpovídající úředním názvům současným. Umožnilo by to potenciální zápisnou způsobilost i takových označení, která jsou spojena s výrobky či službami ze zvláštních míst po dlouhou dobu, která překračuje dobu užívání současného úředního názvu místa (pokud existuje).

Kromě toho by bylo možné připustit i zápis neslovního zeměpisného označení, neboť Dohoda TRIPS nevyžaduje slovní základ.

LITERATURA A DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE KE KAPITOLE

Odborné knihy

- Černý, M. - Prchal, P. - Lattová, S. - Šmondrk, P. *Právo duševního vlastnictví. Přípomínky a ex post úvahy. Olomoucké právnické dny 2015.* Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2016. Dostupná on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/OPD2015-PDV-R&R.epub>
- Demendecki, Tomasz - Nieweglowski, Adrian - Sitko, Joanna Jowita - Szczotka, Jerzy - Tylec, Grzegorz. *Právo własności przemysłowej. Komentarz Lex.* Warszawa : Wolters Kluwer, 2015.
- Kelblová, Hana. *Zeměpisná označení výrobků a jejich právní ochrana. 1.vydání.* Praha : Wolters Kluwer, 2016.
- Nowinska, E. - du Vall, M. *Ustawa o zwalczaniu nieuczkiej konkurencji. Wydanie 6.* Warszawa : Lexis Nexis, 2013.
- O'Connor, Bernard. *Law of Geographical Indications.* London : Cameron May, 2004 (2006, 2007).
- Szwaja, J. (redaktor). *Ustawa o zwalczaniu nieuczniwej konkurencji. Komentarz. 4.wydanie.* Warszawa : C.H.Beck, 2016.

Príspevky odborných časopisech:

- Telec, Ivo. *Některé základní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků.* In *Právní rozhledy*, 2016, 1, s.1.

Právní předpisy České republiky

- zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele
- zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Právní předpisy Evropské unie

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují se nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007.
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 110/2008 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 251/2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení

aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1601/91.

- nařízení Komise (ES) č. 607/2009 ze dne 14. července 2009 , kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o chráněná označení původu a zeměpisná označení, tradiční výrazy, označování a obchodní úpravu některých vinařských produktů.

Právní předpisy zahraniční

- Estonsko: zákon ze dne 15.12.1999 o ochraně zeměpisných označení, č. RT I 1999, 102, 907 (*Geograafilise tähise kaitse seadus Vastu võetud 15.12.1999 RT I 1999, 102, 907*),
- Chorvatsko: Zákon o zeměpisných označeních a o označeních původu výrobků a služeb (OG č. 173/2003 ve znění zákona č. 76/2007 a zákona č. 49/2011).
- Litva: zákon o ochranných známkách ze dne 10.10.2000, č. VIII-1981 (ve znění zákona z 8.6.2006, č. X-651) - (*v originále: 2000 m. spalio 10 d. Prekių ženklų įstatymas Nr. VIII-1981 (su pakeitimais, padarytais 2006 m. birželio 8 d. įstatymu Nr. X-651)*).
- Lotyšsko: zákon o ochranných známkách a označeních zeměpisného původu (poslední znění k 1.1.2016) - v originále: *Likumu par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm (Ar grozījumiem: 01.01.2016.)*.
- Maďarsko: Zákonný článek č. XI z roku 1997 o ochraně ochranných známek a zeměpisných označení.
- Německo: Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (Zákon na ochranu ochranných známek a dalších znaků ze dne 25.10.1994, ve znění zákona ze dne 16.07.1998),
- Německo: Vyhláška Spolkového ministerstva spravedlnosti ve shodě se Spolkovým ministerstvem Hospodářství, výživy, zemědělství, lesnictví a zdravotnictví, o ochraně názvu Solingen, vydaná podle § 137 zákona o ochranných známkách a dalších znaků ze dne 25. října 1994 (BGBl. I, 1994, s.3082).
- Polsko: Zákon ze dne 30.června 2000, Právo průmyslového vlastnictví (Dz. U. 2001, nr. 49, poz. 508)
- Rakousko: Zákon č. 260/1970 o ochraně ochranných známek
- Slovensko: Zákon 469/2003 Z.z. označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Slovinsko: zákon o průmyslovém vlastnictví (č. 51/2006, Úřední věstník Republiky Slovinsko) ze dne ve znění zákona č. 100/20013 (Úřední věstník Republiky Slovinsko).

- Slovinsko: nařízením vlády č. 4/1999 (Úřední věstník Republiky Slovinsko) o zeměpisném označení koně Lipicanec (Lipizzaner).

Ostatní zdroje:

- Internetové stránky Světové organizace duševního vlastnictví, dostupné na adrese: www.wipo.int (zejména podstránky uvedené v poznámkovém aparátu)